

รายงานความก้าวหน้า (12 เดือน)

การสังเคราะห์นโยบายสาธารณะ
และการสร้างเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบาย

Synthesizing Important Public Policies
And Creating Public Policy Research

โดย
มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์
วิจัยและนวัตกรรม (สกว.)

กันยายน 2568

บทคัดย่อ

ในปีงบประมาณ 2568 คณะวิจัยเลือกดำเนินงานการสังเคราะห์นโยบายสาธารณะและการสร้างเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบาย 3 ด้าน ได้แก่ การปฏิรูปการเรียนรู้ การพัฒนาที่ยั่งยืน และการพัฒนาสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะที่ตอบโจทย์บริบทของประเทศไทย ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการสังเคราะห์นโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านการปฏิรูปการเรียนรู้

คณะวิจัยมุ่งเน้นส่งเสริมการใช้ Generative AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนครูระดับมัธยมศึกษา ดำเนินการผ่านการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างเครือข่ายนักวิจัยและครูผู้ใช้ AI รวมถึงการพัฒนาแนวทางการขยายผลในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 3 จังหวัด

การถอดบทเรียนจากการดำเนินงานมีข้อเสนอสำหรับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยเน้นการปรับเนื้อหาให้ตอบโจทย์ความต้องการจริงของครู การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการจัดเนื้อหาแบบยืดหยุ่นตามความพร้อมของครู

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอสำหรับการขยายผลในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับทรัพยากรจำกัด เช่น ใช้ Blended Learning เป็นต้น การสร้างพันธมิตรเพื่อเพิ่มการเข้าถึงเทคโนโลยี การจัดระบบอัปเดตความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และการประสานต้นสังกัดเพื่อสนับสนุนในระดับนโยบาย

ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน

คณะวิจัยเน้นการส่งเสริมความพร้อมของประเทศในการปรับใช้มาตรฐานการรายงานด้านความยั่งยืนตามแนวทางของ ISSB (International Sustainability Standards Board) ผ่านการศึกษาเชิงลึก งานวิจัยเปรียบเทียบ และการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาชีพ เพื่อกำหนดบทบาท หน้าที่ และแนวทางการร่วมมืออย่างเป็นระบบ นำไปสู่การออกแบบ ecosystem ที่สนับสนุนการรายงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการดำเนินงานพบว่าบริษัทขนาดใหญ่จะเริ่มพัฒนาระบบแล้ว แต่บริษัทขนาดกลางและเล็กยังเผชิญกับภาระต้นทุนและความแตกต่างด้านความรู้และทรัพยากร ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายจึงแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น ควรจัดตั้งคณะทำงานกลางเพื่อกำหนด Guideline และ Starter kit เป็นต้น ระยะกลาง ควรพัฒนาแนวทางรายงานและคู่มืออุตสาหกรรมเฉพาะกลุ่มเพื่อลดต้นทุน และ ระยะยาว ควรจัดทำระบบการรายงานข้อมูลกลางระดับประเทศและมาตรการสร้างแรงจูงใจทางการเงินและภาษี

ด้านการพัฒนาสังคม

คณะวิจัยส่งเสริมแนวคิดการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment) แทนการบริจาคแบบดั้งเดิม ผ่านการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ องค์ประกอบ และมาตรการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงระบุความจำเป็นในการจัดตั้งองค์กรกลาง เพื่อบริหารจัดการเงินทุนและผลักดันโครงการเพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพ โดยจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนและพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผลการดำเนินงานพบว่าความท้าทายหลักคือ ค่านิยมที่ยังเน้นการให้โดยไม่หวังผล การขาดกลไกกลางในการเชื่อมโยงข้อมูล และการขาดกรณีต้นแบบความสำเร็จที่จับต้องได้ การขับเคลื่อนจึงควรดำเนินการใน 3 มิติ ได้แก่ ปรับเปลี่ยนค่านิยมสู่การลงทุนเพื่อพัฒนาสังคม สร้างระบบข้อมูลและกลไกกลางที่รวบรวมและติดตามการใช้เงินเพื่อสังคมอย่างเป็นระบบ และพัฒนากรณีต้นแบบและระบบประเมินผล เพื่อพิสูจน์ให้เห็นผลลัพธ์เชิงประจักษ์และขยายผลต่อไป

บทสรุปการสังเคราะห์นโยบายสาธารณะและการสร้างเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบาย

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของไทยมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ซึ่งส่งผลให้นักวิจัยถูกจำกัดอยู่ในกรอบวิชาการและไม่สามารถผลักดันเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่นำไปใช้ได้จริง ซึ่งความท้าทาย 4 ประการที่เผชิญร่วมกันคือ เป้าหมายและแรงจูงใจที่กระจัดกระจาย การขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ในการประเมินผลนโยบาย การขาดต้นแบบความสำเร็จและผู้นำเชิงประสานเครือข่าย และ ข้อจำกัดจากกฎหมายและระบบราชการที่ซับซ้อนและไม่ยืดหยุ่น

เพื่อก้าวข้ามความท้าทายเหล่านี้ บทสรุปการศึกษาได้เสนอแนวทาง 6 ประการสำหรับการสร้างเครือข่ายนักวิจัยในอนาคต ได้แก่ การจัดตั้งหน่วยงานกลางอิสระประสานเครือข่ายเพื่อสร้างความไว้วางใจ การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคเพื่อความคล่องตัว การออกแบบแรงจูงใจให้เหมาะกับแต่ละภาคส่วนเพื่อกระตุ้นความร่วมมือ การเสริมบทบาทนักวิชาการในฐานะตัวเชื่อมและถ่ายทอดองค์ความรู้ การวางแผนกลยุทธ์ระยะสั้น-กลาง-ยาวพร้อมตัวชี้วัดเพื่อความชัดเจน และการสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมและการสนับสนุน

การสร้างเครือข่ายเชิงนโยบายที่ยั่งยืนจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยมีโครงสร้างที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน มีกลไกที่ยืดหยุ่น และการสื่อสารที่สร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

Abstract

In fiscal year 2025, three key areas were selected for synthesizing public policy and building a network of policy-oriented researchers: learning reform, sustainable development, and social development. The goal is to formulate actionable policies tailored to Thailand's context through learning, stakeholder engagement, and evidence-based synthesis.

Learning Reform

The focus is on promoting Generative AI to support teaching in lower secondary education. This includes five training sessions and two workshops to build a network of AI-using teachers and researchers, with plans to scale the initiative in Bangkok, Chiang Mai, and Rayong.

Lessons learned from the networking provide recommendations for developing teacher training curricula in education sandbox. These include aligning content with the real needs of teachers, designing activities that promote participation, and structuring content flexibly based on teachers' readiness.

In addition, there are recommendations for scaling up in these areas, such as designing activities to match limited resources, building partnerships to enhance access to technology, establishing systems for continuous technology knowledge updates, and engaging school authorities to ensure policy-level support.

Sustainable Development

Efforts center on preparing Thailand to adopt ISSB-aligned sustainability reporting standards through in-depth studies, comparative research, and workshops involving public, private, and professional stakeholders to build a supportive ecosystem.

The findings show that large companies have begun developing their systems, while small and medium-sized enterprises still face cost burdens and disparities in knowledge and resources. Therefore, the policy recommendations are divided into three phases as followed. Short-term; Establish a central task force to develop guidelines and a starter kit. Medium-term; Develop sector-specific reporting frameworks and manuals to reduce compliance costs, and Long-term; Create a national-level centralized reporting system along with financial and tax incentive measures.

Social Development

The initiative aims to shift from traditional donations to social investment by fostering understanding of key concepts and exploring the need for an intermediary organization to manage funding and advance social projects. Two workshops will support policy dialogue and proposal development.

The findings reveal that the main challenges include prevailing values that emphasize giving without expecting returns, the lack of a centralized mechanism for data coordination, and the absence of tangible success models.

To address these challenges, actions should be taken in three key areas, (1) shifting the prevailing mindset toward social investment, (2) establishing a centralized data system and coordinating mechanism to systematically track the use of social funds, and (3) developing pilot models and impact assessment systems to demonstrate concrete outcomes and enable broader scaling

Summary of synthesizing important public policies and creating public policy research

Thailand's efforts to build collaborative research networks face structural constraints that limit academic work from being translated into actionable policy recommendations. Four key challenges commonly encountered include fragmented goals and motivations, lack of empirical data for policy evaluation, absence of proven success models and network leaders, and legal and bureaucratic rigidity that hinders flexibility.

To overcome these challenges, the study proposes six strategic directions for future research network development: (1) establishing an independent coordinating body to build trust among stakeholders, (2) reforming laws and regulations that hinder flexibility, (3) designing incentive mechanisms tailored to each sector to foster collaboration, (4) strengthening the role of academics as knowledge brokers and connectors, (5) developing short-, medium-, and long-term strategies with clear indicators, and (6) promoting public communication to build shared understanding and support.

A sustainable policy research network requires cross-sectoral collaboration, supported by flexible structures, enabling mechanisms, and inclusive communication that fosters genuine participation.

สารบัญ

	หน้าที่
บทคัดย่อ.....	i
Abstract	iii
สารบัญ	v
สารบัญตาราง	viii
สารบัญรูปภาพ.....	ix
บทที่ 1 บทนำ.....	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1-1
1.2 วัตถุประสงค์.....	1-1
1.3 กรอบการวิจัยและพัฒนา.....	1-1
1.4 แนวคิด ทฤษฎี และสมมติฐานงานวิจัย.....	1-2
1.5 ระเบียบวิธีวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัย	1-3
1.6 ลำดับการนำเสนอในรายงานวิจัย.....	1-4
บทที่ 2 การสังเคราะห์นโยบายและสร้างเครือข่ายนักวิจัย: การปฏิรูปการเรียนรู้	2-1
2.1 การระบุปัญหา.....	2-1
2.2 การสำรวจองค์ความรู้จากการวิจัย.....	2-2
2.3 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ.....	2-3
2.3.1 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1.....	2-4
2.3.2 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2.....	2-13
2.3.3 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3.....	2-19
2.4 บทสรุป.....	2-25

บทที่ 3 การสังเคราะห์นโยบายและสร้างเครือข่ายนักวิจัย: การพัฒนาที่ยั่งยืน.....	3-1
3.1 การระบุปัญหา.....	3-1
3.2 การสำรวจองค์ความรู้จากการวิจัย.....	3-3
3.2.1 ข้อค้นพบจากวรรณกรรม: กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	3-3
3.2.2 Ecosystem ด้านข้อมูล: โครงสร้าง-เครื่องมือ-คน	3-4
3.2.3 บทบาทภาควิชาการ: องค์ความรู้-หลักสูตร-เครือข่าย.....	3-6
3.2.4 บทเรียนจากต่างประเทศ: โครงสร้างกำกับ-แพลตฟอร์ม	3-8
3.3 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ.....	3-12
3.3.1 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1.....	3-13
3.3.2 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2.....	3-16
3.3.2 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3.....	3-20
3.4 บทสรุป.....	3-24
บทที่ 4 การสังเคราะห์นโยบายและสร้างเครือข่ายนักวิจัย: การพัฒนาสังคม	4-1
4.1 การระบุปัญหา.....	4-2
4.2 การสำรวจองค์ความรู้จากการวิจัย.....	4-5
4.3 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ.....	4-10
4.3.1 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1.....	4-11
4.3.2 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2.....	4-15
4.3.3 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3.....	4-19
4.4 บทสรุป.....	4-24
บทที่ 5 การถอดบทเรียนการสร้างเครือข่ายการวิจัย เชิงนโยบาย	5-1
5.1 สาระสำคัญจากเวทีเสวนา	5-2
5.1.1 ความสำคัญของเครือข่ายต่อการขับเคลื่อนนโยบาย	5-2
5.1.2 ข้อเสนอการพ้ณาเครือข่ายวิจัยเชิงนโยบาย 3 ระดับ	5-3

5.1.3	ข้อสังเกตในการสร้างเครือข่ายรายประเด็นในวงเสวนา.....	5-3
5.1.4	ความท้าทายเชิงโครงสร้างในการสร้างเครือข่ายเชิงนโยบาย.....	5-5
5.1.5	แนวทางและข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายในอนาคต.....	5-6
5.2	บทเรียนจากการสร้างเครือข่ายการวิจัยเชิงนโยบาย.....	5-6
บทที่ 6	บทสรุป.....	6-1
6.1	สรุปการสังเคราะห์นโยบายและสร้างเครือข่ายนักวิจัย.....	6-1
6.1.1	การปฏิรูปการเรียนรู้.....	6-1
6.1.2	การพัฒนาที่ยั่งยืน.....	6-3
6.1.3	การพัฒนาสังคม.....	6-4
6.2	สรุปบทเรียนจากการสร้างเครือข่ายนักวิจัย6.....	6-5
6.2.1	ปัญหาและความสำคัญของการสร้างเครือข่ายนักวิจัย.....	6-5
6.2.2	ข้อเสนอแนะต่อการสร้างเครือข่ายนักวิจัยในอนาคต.....	6-6
	เอกสารอ้างอิง.....	A-1

สารบัญตาราง

หน้าที่

ตารางที่ 2.1: ข้อมูลครุที่สมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย	2-5
ตารางที่ 2.2: ข้อมูลครุที่ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการวิจัย	2-7
ตารางที่ 2.3: รายละเอียดและเนื้อหาของคอร์สฝึกอบรมออนไลน์	2-9
ตารางที่ 2.4: แนวคิดการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2	2-13
ตารางที่ 2.5: ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ออนไลน์	2-15
ตารางที่ 2.6: แนวคิดการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3	2-20
ตารางที่ 2.7: ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร (TBC)	2-21
ตารางที่ 3.1: บทบาทและความแตกต่างของแพลตฟอร์มระดับระบบและเครื่องมือสนับสนุน การจัดการข้อมูลใน ESG Data Ecosystem	3-5
ตารางที่ 3.2: รายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1	3-15
ตารางที่ 3.3: รายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2	3-18
ตารางที่ 3.4: รายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3	3-22
ตารางที่ 4.1: ตัวอย่างมาตรการและเครื่องมือที่อาจส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย	4-8
ตารางที่ 4.2: แนวคิดการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร	4-12
ตารางที่ 4.3: ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร	4-13
ตารางที่ 4.4: กำหนดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร	4-14
ตารางที่ 4.5: แนวคิดการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร	4-17
ตารางที่ 4.6: ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร	4-18
ตารางที่ 4.7: กำหนดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร	4-19
ตารางที่ 4.8: ข้อสังเกตความท้าทายจากการใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ	4-20
ตารางที่ 4.9: แนวคิดการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร	4-22
ตารางที่ 4.10: ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร	4-23
ตารางที่ 4.11: กำหนดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร	4-24

สารบัญรูปลูกภาพ

หน้าที่

รูปที่ 1.1: ห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ของกระบวนการวิจัยเชิงนโยบาย	1-2
รูปที่ 2.1: การประชาสัมพันธ์รับสมัครครูเข้าร่วมโครงการวิจัย	2-5
รูปที่ 2.2: ผลการสำรวจประสบการณ์ใช้งาน Gen AI ของครูที่เข้าร่วมโครงการวิจัย	2-8
รูปที่ 2.3: กรอบแนวคิด AIPACK	2-22
รูปที่ 2.4: กระบวนการ 6 ขั้นตอนในการทำงานร่วมกับ Gen AI	2-25
รูปที่ 3.1: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1	3-16
รูปที่ 3.2: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2	3-18
รูปที่ 3.3: ระบบนิเวศด้านข้อมูลและเครื่องมือที่ประเทศไทยควรมุ่งพัฒนาในอนาคต	3-19
รูปที่ 3.4: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3	3-23
รูปที่ 4.1: ดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย ปี 2560-61, 2562 และ 2566	4-2
รูปที่ 4.2: ผลการจัดอันดับดัชนี World Giving Index 2015-2024 ในด้านการบริจาคเงินของไทย เปรียบเทียบกับบางประเทศ	4-3
รูปที่ 4.3: ประมาณการค่าใช้จ่ายเงินบริจาค เงินทำบุญ/ช่วยงาน ของครัวเรือนในประเทศไทย ปี 2553 – 2566 (LH) และอัตราการเปลี่ยนแปลง (RH)	4-4
รูปที่ 4.4: ลักษณะสำคัญของการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment)	4-7
รูปที่ 4.5: ตัวอย่างผู้เกี่ยวข้องในระบบนิเวศของการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย	4-9
รูปที่ 4.6: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1	4-14
รูปที่ 4.7: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2	4-15
รูปที่ 4.8: ตัวอย่างแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมของต่างประเทศ	4-16
รูปที่ 4.9: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3	4-19
รูปที่ 4.10: ตัวอย่างการใช้เงินกองทุนคนพิการจากประสบการณ์ของประเทศไทย	4-21
รูปที่ 5.1: โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์งานนำเสนอผลการศึกษาและสัมมนาเชิงวิชาการ หัวข้อเสวนา “สร้างนโยบายสาธารณะและเครือข่าย: บทเรียน ความท้าทาย และโอกาสในอนาคต”	5-1

บทที่ 1 บทนำ

ในปัจจุบัน ได้มีนักวิจัยเชิงนโยบายในสถาบันต่างๆ ทั้งมหาวิทยาลัยวิจัย ตลอดจนสถาบันวิจัยเชิงนโยบายหรือที่มักเรียกกันว่า “คลังสมอง” (think tank) จำนวนมากขึ้นในประเทศไทย ทั้งที่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ และทั้งที่เป็นหน่วยงานอิสระภายนอกในภาควิชาการและภาคประชาสังคม อย่างไรก็ตามการทำวิจัยเชิงนโยบายในประเทศไทยยังไม่สามารถสนับสนุนให้เกิดการกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของหลักฐาน (evidence-based policy) ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศได้เท่าที่ควร เพราะขาดแพลตฟอร์มในการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ และขาดการสร้างเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบาย ทำให้ไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในวงกว้าง

1.1 หลักการและเหตุผล

การทำวิจัยเชิงนโยบายเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน นอกจากนักวิจัยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นด้านวิชาการที่วิจัยเพื่อวิเคราะห์นโยบายแล้ว ยังต้องเข้าใจถึงกระบวนการและบริบทในการกำหนดนโยบาย ตลอดจนมีความสามารถในการสื่อสารและผลักดันนโยบาย โดยต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้ใช้ผลการวิจัย จึงสมควรมีการสร้างสร้างเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบาย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาขีดความสามารถของการวิจัยเชิงนโยบายของประเทศ ตลอดจนมีกระบวนการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยเชิงนโยบายให้นำไปสู่ข้อเสนอทางนโยบายที่ปฏิบัติจริงได้

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างนักวิจัยเชิงนโยบาย ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาขีดความสามารถของการวิจัยเชิงนโยบายของประเทศโดยรวม
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเชิงนโยบายที่ผ่านมาให้เกิดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ปฏิบัติได้จริง

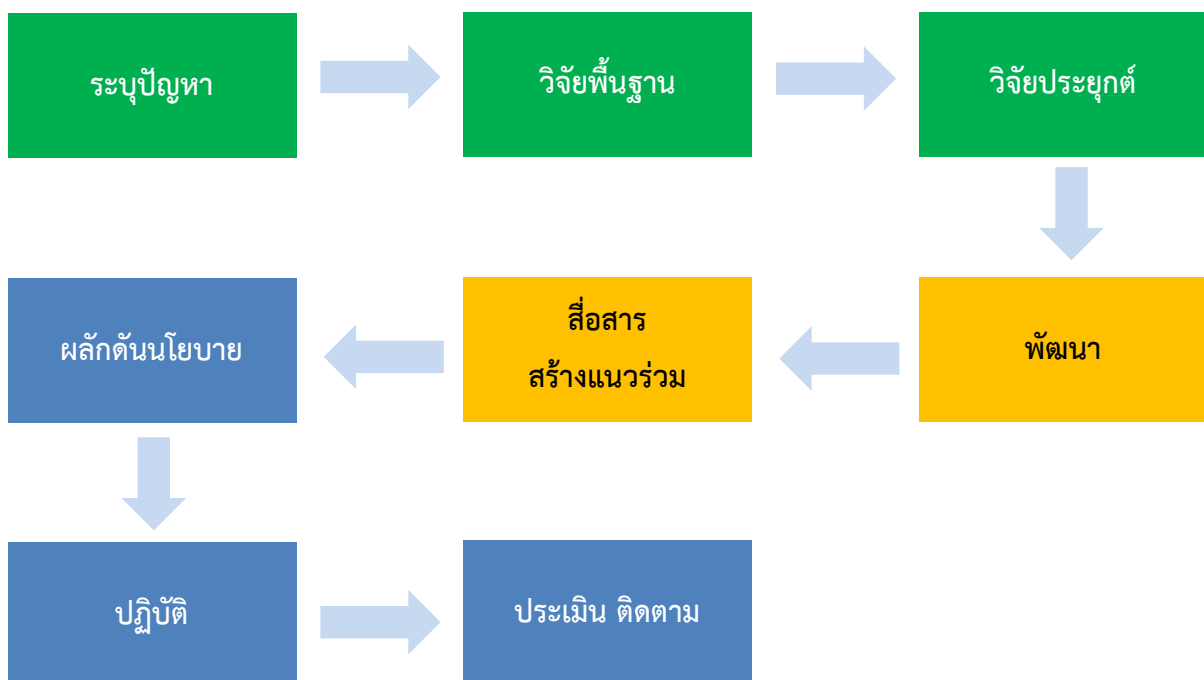
1.3 กรอบการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยเชิงนโยบายประกอบด้วยกระบวนการต่อเนื่องในห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้ (รูปที่ 1.1)

1. การระบุปัญหาด้านนโยบายสาธารณะที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข
2. การสำรวจองค์ความรู้จากการวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ที่มีอยู่ว่า มีองค์ความรู้เพียงพอ กำหนดนโยบายอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและหลักวิชาการได้หรือไม่

3. การนำเอาองค์ความรู้มาต่อยอดและสังเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะที่เหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในวงกว้าง สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงตลอดจนเป็นไปได้ในทางการเมือง โดยร่วมกับผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนได้เสียทั้งหลาย
4. การสื่อสารกับสังคมเพื่อสร้างแนวร่วมในการผลักดันนโยบายสาธารณะที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข
5. การกำหนดนโยบายของภาครัฐ เช่น การปรับปรุงกฎระเบียบ การจัดสรรงบประมาณ หรือการทำให้เกิดคำสั่งในฝ่ายบริหาร เช่น มติคณะรัฐมนตรี เป็นต้น
6. การนำนโยบายไปปฏิบัติจริง
7. การติดตามและประเมินผลเพื่อระบุปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น จากนโยบายและนำมาปรับปรุงนโยบายใหม่ต่อไปอีก

รูปที่ 1.1: ห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ของกระบวนการวิจัยเชิงนโยบาย

ที่มา: คณะวิจัย

โครงการนี้จะเน้นกระบวนการในขั้นตอนที่ 3-5 เพื่อให้ได้นโยบายสาธารณะที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ และสร้างเครือข่ายของนักวิจัยเชิงนโยบายในสาขาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย

1.4 แนวคิด ทฤษฎี และสมมติฐานงานวิจัย

ในปัจจุบัน ได้มีนักวิจัยเชิงนโยบายในสถาบันต่างๆ ทั้งมหาวิทยาลัยวิจัย ตลอดจนสถาบันวิจัยเชิงนโยบายหรือที่มักเรียกกันว่า “คลังสมอง” (think tank) จำนวนมากขึ้นในประเทศไทย ทั้งที่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ และทั้งที่เป็นหน่วยงานอิสระภายนอกในภาควิชาการและภาคประชาสังคม อย่างไรก็ตามการทำวิจัยเชิงนโยบายในประเทศไทยยังไม่สามารถสนับสนุนให้เกิดการกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของหลักฐาน (evidence-based policy) ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศได้เท่าที่ควร ด้วยเหตุผล 3 ประการดังนี้

ประการที่หนึ่ง การทำวิจัยเชิงนโยบายเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน นอกจากนักวิจัยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นด้านวิชาการที่วิจัยแล้ว ยังต้องมีความเข้าใจกระบวนการและบริบทในการกำหนดนโยบาย ตลอดจนมีความสามารถในการสื่อสารและผลักดันนโยบาย โดยต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้ใช้ผลการวิจัยด้วย

ประการที่สอง การวิจัยเชิงนโยบายจำนวนไม่น้อย ยังเป็นเพียงการวิเคราะห์นโยบาย โดยไม่มีข้อเสนอเชิงนโยบายอย่างชัดเจน จึงต้องมีกระบวนการสังเคราะห์ให้เกิดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

ประการที่สาม นักวิจัยและสถาบันวิจัยเชิงนโยบายต่างๆ ยังดำเนินการวิจัยเชิงนโยบายอย่างค่อนข้างเป็นเอกเทศ จึงทำให้ไม่มีการเรียนรู้ระหว่างกัน และไม่มีพลังในการผลักดันให้การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายอย่างที่เราควรจะเป็น

จึงควรมีเวทีในการสังเคราะห์นโยบาย การสร้างเครือข่ายระหว่างนักวิจัยและสถาบันวิจัยเชิงนโยบาย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาขีดความสามารถของการวิจัยเชิงนโยบายของประเทศ

1.5 ระเบียบวิธีวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ระบุประเด็นนโยบายสาธารณะที่สำคัญอย่างน้อย 3 เรื่องในแต่ละปีที่จะพัฒนา โดยคณะวิจัยคัดเลือกจากประเด็นสาธารณะที่สำคัญต่อประเทศ ที่มีมวลวิชาการตั้งต้นเพียงพอที่จะพัฒนาไปสู่ มวลวิกฤติ (critical mass) และมีโอกาสผลักดันให้เกิดนโยบายสาธารณะที่ดี โดยในปีที่สองจะคัดเลือก 3 เรื่องจาก 5 เรื่องดังต่อไปนี้
  - 1) นโยบายเทคโนโลยี
  - 2) ภูมิรัฐศาสตร์
  - 3) การปฏิรูปการเรียนรู้
  - 4) การพัฒนาที่ยั่งยืน
  - 5) การพัฒนาสังคม
2. จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นดังกล่าว ประเด็นละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 วัน ในแต่ละปี โดยมีส่วนร่วมของนักวิจัยด้านนโยบาย ผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่กำหนดแนวทางร่วมกันของประชาคมวิจัยเชิงนโยบาย ที่ผ่านการสังเคราะห์โดยคณะวิจัยซึ่งอาจพัฒนาต่อไปเป็นแนวนโยบายของประเทศ
3. จัดแถลงข่าวหรือจัดเวทีสาธารณะเพื่อเผยแพร่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการสังเคราะห์ และสื่อสารกับสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องด้วยแนวทางต่างๆ

4. จัดสัมมนาวิชาการใหญ่ด้านนโยบายสาธารณะปีละ 1 ครั้ง ซึ่งประกอบด้วยการนำเสนอผลการศึกษาด้านวิชาการที่มีนัยเชิงนโยบาย และการนำเสนอประสบการณ์ในการร่วมกระบวนการทางนโยบาย เพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัยด้านนโยบาย ผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้เสีย มีโอกาสแลกเปลี่ยนกันข้ามประเด็น และเรียนรู้ในการผลักดันนโยบายร่วมกัน

1.6 ลำดับการนำเสนอในรายงานวิจัย

ในปีที่สองของการดำเนินงาน คณะวิจัยได้คัดเลือกประเด็นนโยบายสาธารณะสำคัญ 3 เรื่อง ได้แก่ (1) การปฏิรูปการเรียนรู้ (2) การพัฒนาที่ยั่งยืน และ (3) การพัฒนาสังคม โดยรายละเอียดของแต่ละเรื่องจะนำเสนอในบทที่ 2 บทที่ 3 และบทที่ 4 ตามลำดับ เนื้อหาในแต่ละบทจะครอบคลุมการสังเคราะห์นโยบาย และการสร้างเครือข่ายนักวิจัย ซึ่งแบ่งเป็น 3 หัวข้อย่อย ได้แก่ การระบุปัญหา การสำรวจองค์ความรู้จากการวิจัย และการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ จากนั้นในบทที่ 5 เป็นแผนการดำเนินงานต่อไป

บทที่ 2 การสังเคราะห์นโยบายและสร้างเครือข่ายนักวิจัย: การปฏิรูปการเรียนรู้

ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยเผชิญกับปัญหาคุณภาพมาเป็นเวลานาน ในขณะที่การลงทุนด้านการศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สิ่งนี้สะท้อนว่าปัญหาหลักไม่ได้อยู่ที่การขาดแคลนทรัพยากร แต่เป็นการใช้ทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพและขาดความรับผิดชอบ (accountability) จึงมีความจำเป็นในการปฏิรูประบบการศึกษาโดยเปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถปรับเปลี่ยนกฎระเบียบและบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบ ผ่านแนวคิดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ที่ได้รับการขับเคลื่อนในระดับนโยบายผ่านกฎหมาย

ในบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ งานวิจัยเพื่อพัฒนา Generative AI (Gen AI) ถือเป็นแนวทางการวิจัยแนวใหม่ (emerging research) ที่มีศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนและการจัดการเรียนรู้ ทั้งในด้านการเป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งจำเป็นต้องมีการดำเนินการควบคู่ไปกับการวิจัยเพื่อปรับระบบการศึกษา

คณะวิจัยได้ทบทวนองค์ความรู้และกรณีศึกษาในบริบทของไทยเพื่อนำมาพัฒนาระบบการใช้ AI ที่ตอบโจทย์หน่วยงานจริงและสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ แนวทางการใช้งาน Gen AI นี้มีเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล และเป็นการเปิดโอกาสให้ครูและผู้เรียนได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 การระบุปัญหา

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2567) แสดงให้เห็นว่าระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยเผชิญกับปัญหาคุณภาพมาเป็นเวลานาน จากผลการทดสอบ PISA ที่เผยให้เห็นคะแนนเฉลี่ยลดลงในทุกวิชา ซึ่งอีกมุมหนึ่ง ไทยลงทุนด้านการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาหลักไม่ใช่การขาดแคลนทรัพยากร แต่เป็นเรื่องของการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพและขาดความรับผิดชอบ (accountability)

สาเหตุหลักของปัญหาดังกล่าวเกิดจากหลักสูตรและสื่อการสอนที่ยังคงเน้นการคิดระดับพื้นฐาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งยังมีระบบการวัดผลที่เน้นการทดสอบแบบท่องจำและการประเมินครูที่ไม่สะท้อนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอย่างแท้จริง ทั้งระบบการเงินที่ให้ความสำคัญกับฝั่งอุปทานมากกว่าการสนับสนุนนักเรียนและงบอุดหนุนรายหัวก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรต่ำ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2556)

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจึงถูกนำเสนอในฐานะแนวทางปฏิรูประบบการศึกษาของไทย โดยเปิดโอกาสให้สามารถปรับเปลี่ยนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างระบบนิเวศทาง

การศึกษาที่โรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการและมีความรับผิดชอบ แนวคิดนี้ได้รับการขับเคลื่อนเชิงนโยบายผ่าน พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564)

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในพื้นที่นวัตกรรมพบว่าการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกบางด้าน เช่น การพัฒนาทัศนคติของนักเรียนที่มีความสุขต่อการเรียนที่ดีขึ้น การพัฒนาวิชาชีพของครู รวมไปถึงการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาใช้จัดการสอนในโรงเรียนนาร่อง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, อ้างแล้ว; 2565)

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดในการดำเนินงานของพื้นที่นวัตกรรมส่วนหนึ่งเกิดจากแรงต่อต้านจากระบบเก่า ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ปกติเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ที่วิจัยจึงต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในระบบราชการและการยอมรับทางการเมืองในกระบวนการวิจัยเชิงนโยบาย ทั้งนี้ยังต้องมองหาทางเปลี่ยนแปลงการศึกษาในแนวทางใหม่ควบคู่กับการปฏิรูปในระดับระบบ

ในบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ การวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการใช้ Generative AI (Gen AI) เป็นนวัตกรรมสนับสนุนการจัดการศึกษาถือเป็นงานวิจัยแนวใหม่ (Emerging Research) ที่มีศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนและการจัดการเรียนรู้ เมื่อเทียบกับการปฏิรูปในระดับระบบแบบดั้งเดิม ผลการวิจัยจึงแสดงให้เห็นถึงโอกาสในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อสนับสนุนการพัฒนาครูและการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นและทันสมัย ซึ่งตอบโจทย์ความท้าทายในยุคดิจิทัลและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การสำรวจองค์ความรู้จากการวิจัย

การใช้ Gen AI สามารถยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาได้ใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การเป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (2) การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครู และ (3) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยงานทางการศึกษา ทั้งนี้ ทีมการศึกษามุ่งเน้นการทบทวนองค์ความรู้เชิงลึกในด้านการสนับสนุนผู้เรียนและครู พร้อมศึกษากรณีตัวอย่างในประเทศไทยเพื่อพัฒนาการใช้ AI ให้เหมาะสมกับบริบทของไทย

การใช้ AI เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

Gen AI มีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่ง Wu and Yu (2023) พบว่า AI Chatbot สามารถช่วยเพิ่มผลการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การนำ AI มาใช้ในการศึกษายังคงเผชิญความท้าทายหลายประการ อาทิ ข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัลของผู้เรียน (Jeon, 2022) รวมถึงมีความเสี่ยงจากการใช้งานที่ไม่เหมาะสม เช่น การให้ AI ทำการบ้านแทน และปัญหาความไม่ถูกต้องของข้อมูล ดังนั้น การพัฒนาแนวทางการใช้และกลไกการป้องกันการใช้ AI ในการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จาก AI ได้อย่างสูงสุดและป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์

การใช้ AI เป็นเครื่องมือส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู

Gen AI มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างครบวงจร โดยสามารถช่วยลดภาระงานที่ไม่ต้องมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับนักเรียนได้ถึงร้อยละ 20-40 (McKinsey, 2020) นอกจากนี้ AI ยังทำหน้าที่เสมือนโค้ชส่วนตัวที่ช่วยพัฒนาความรู้ด้านเนื้อหาและทักษะการสอน ซึ่งพบว่าสามารถเพิ่มผลการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่น เครื่องมือวิเคราะห์การสอนอย่าง AI TeachFX ที่สามารถประเมินการสอนจากบันทึกเสียงในห้องเรียน ช่วยให้ครูโดยเฉพาะในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ใช้คำถามกระตุ้นการคิดเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 (Demszky et al., 2023)

การใช้ AI สำหรับผู้เรียนและครูในประเทศไทย

คณะวิจัยยังไม่พบโครงการพัฒนาการใช้ AI สำหรับผู้เรียนและครูในบริบทสถานศึกษาหรือระบบการศึกษาไทยอย่างเป็นระบบ ปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังคงเป็นซอฟต์แวร์การเรียนรู้แบบเดิมที่มีเนื้อหาและแบบฝึกหัดจำกัดเท่าที่มีการป้อนข้อมูลเข้า ไม่มีความสามารถในการสร้างเนื้อหาใหม่ ๆ ในขณะที่การพัฒนา AI ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น แอปฝึกพูดภาษาอังกฤษกับ AI ซึ่งยังขาดการศึกษาผลลัพธ์ที่ชัดเจน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการออกแบบแนวทางการใช้ Gen AI ที่สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทห้องเรียนจริง พร้อมทั้งพัฒนาเครื่องมือที่ตอบโจทย์ทั้งครูและนักเรียนและประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ

2.3 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

คณะวิจัยวางแผนจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในยกระดับความรู้และทักษะครูในการใช้งาน AI ผ่านการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพและสร้างโมเดลต้นแบบที่สามารถขยายผลในวงกว้าง นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ AI ในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการรวบรวมกรณีศึกษาจากประสบการณ์จริงของครูเพื่อเป็นฐานข้อมูลและเป็นแนวทางต่อยอดการเรียนรู้ร่วมกัน

เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ คณะวิจัยจึงจัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการขั้น 3 ครั้ง เริ่มจากเวทีครั้งที่หนึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายนำร่องเพื่อร่วมกันพัฒนาและทดลองใช้จริง (use case) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากการใช้งานในบริบทห้องเรียนไทย จากนั้นจึงจัดเวทีครั้งที่สอง เป็นการถอดบทเรียนจากประสบการณ์ของครูผู้ใช้งานและในเวทีสุดท้ายจะนำบทเรียนนั้นไปใช้ในการขยายผลและวางแนวทางการพัฒนาระดับระบบต่อไป

ลักษณะการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการมีลักษณะเป็นการสร้างเครือข่ายแบบเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากเครือข่ายขนาดเล็กเพื่อให้สามารถติดตาม สังเกต และมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้ใช้งาน Gen AI ได้อย่างใกล้ชิด รวมถึงรับฟังบทเรียนจากการใช้งานจริงในห้องเรียนอย่างทั่วถึง จากนั้นจึงนำบทเรียนและแนวทางปฏิบัติที่ได้ไปถ่ายทอดต่อให้กับเครือข่ายขนาดใหญ่ที่มีบทบาทในการฝึกอบรมครูในวงกว้าง เพื่อให้สามารถออกแบบการขยายผลได้โดยไม่ต้องเริ่มต้นจากการลองผิดลองถูกใหม่ทั้งหมด

การจัดสมมนาเชิงปฏิบัติการทั้ง 3 ครั้งมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1

คณะวิจัยจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเครือข่ายนำร่องสำหรับร่วมกันพัฒนาและทดลองใช้ Gen AI ในบริบทห้องเรียนจริง โดยอาศัยความร่วมมือกับพันธมิตรหลัก 3 องค์กร ได้แก่

insKru ซึ่งมีเครือข่ายครูเกือบ 4,000 คนทั่วประเทศ เข้ามาช่วยสรรหาและร่วมคัดเลือกครูในเครือข่ายเข้าร่วมอบรม โดยครูที่ได้รับการคัดเลือกจะได้นำ AI ไปใช้ทดลองจริง เพื่อค้นหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

Skooldio ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการพัฒนาคอร์สฝึกอบรมออนไลน์ เข้ามาช่วยออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมครูที่เข้าถึงง่าย ตอบโจทย์ความต้องการของครู และสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

LUKKID ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการ Design Thinking เข้ามาช่วยจัดกระบวนการสะท้อนผลร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถถ่วงกรองความคิดและตกผลึกออกมาเป็นแนวทางและข้อสรุปที่สามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์หลักของโครงการได้อย่างตรงจุด

การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2568 โดยเริ่มจากการสรรหาและอบรมครูกลุ่มเป้าหมายจำนวนประมาณ 10-12 คน ซึ่งประกอบด้วยครูที่สอนวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ วิชาละ 2-3 คน จากนั้นจัดอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องผ่านการฝึกอบรมออนไลน์ รวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง ซึ่งครูที่เข้าร่วมจะได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้ AI การออกแบบ prompt ที่เหมาะสมเพื่อนำไปใช้สร้างแผนการสอนเชิงรุก (Active Learning) รวมถึงทดลองใช้แผนการสอนที่ออกแบบร่วมกับ AI ในห้องเรียนจริง ทั้งนี้ รายละเอียดในการดำเนินงานมีดังนี้

การสรรหาครูกลุ่มเป้าหมาย

คณะวิจัยขอความร่วมมือ insKru ประชาสัมพันธ์รับสมัครครูที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เข้าร่วมพัฒนาแนวทางการใช้ Gen AI เป็นเครื่องมือส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู ในชื่อโครงการ “ห้องเรียนโดนใจ AI เต็มพลัง” ในวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2568 (รูปที่ 2.1) และมอบหมายให้ insKru เป็นผู้คัดเลือกครูเข้าร่วมโครงการวิจัย

รูปที่ 2.1: การประชาสัมพันธ์รับสมัครครูเข้าร่วมโครงการวิจัย

ที่มา: Facebook insKru ครูปล่อยของ เข้าถึงได้ที่: <https://www.facebook.com/share/p/1BtxMKaqjG/>

ตารางที่ 2.1 แสดงข้อมูลครูที่สมัครเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 62 คน โดยพบว่าส่วนใหญ่เป็นครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 (รวมทั้งครูที่สอนร่วมกับระดับชั้นอื่นถึงร้อยละ 83.9) และครูเหล่านี้สอนในวิชาที่มีความหลากหลาย เช่น ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เมื่อพิจารณาตามความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน พบว่า ครูที่สอนตรงกับวิชาเอกอยู่ร้อยละ 77.4 ส่วนในด้านประสบการณ์การทำงาน ครูที่สมัครเข้ามาส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 8 ปี (ร้อยละ 43.5) และในด้านวิทยฐานะครูมีการกระจายตัวอยู่ในระดับชำนาญการพิเศษ ชำนาญการ ครูผู้ช่วย และครูอัตราจ้างในสัดส่วนที่ไม่ต่างกันมาก

ตารางที่ 2.1: ข้อมูลครูที่สมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
จำนวนครูที่สมัครเข้าร่วมโครงการ	62	100.0
จำแนกตามระดับชั้นที่สอน		
- มัธยมศึกษาปีที่ 2 เท่านั้น	8	12.9
- มัธยมศึกษาปีที่ 2 และระดับชั้นอื่นด้วย	52	83.9
- ระดับชั้นอื่น	2	3.2
จำแนกตามวิชาที่สอน		
- ภาษาไทย	10	16.1
- สังคมศึกษา	10	16.1

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
- ภาษาอังกฤษ	9	14.5
- คณิตศาสตร์	8	12.9
- วิทยาศาสตร์	8	12.9
- แขนงอื่น	5	8.2
- คอมพิวเตอร์	2	3.2
- อื่น ๆ	10	16.1
จำแนกตามความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน		
- ได้สอนตรงกับวิชาเอก	48	77.4
- ได้สอนไม่ตรงกับวิชาเอก	12	19.4
• สอนมานานจนมีความเชี่ยวชาญ	7	11.3
• ไม่เชี่ยวชาญ (รู้สึกทำหาย)	5	8.1
- ไม่ระบุ	2	3.2
จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน		
- มากกว่า 8 ปี	27	43.5
- ระหว่าง 5 – 8 ปี	6	9.7
- ระหว่าง 3 – 4 ปี	5	8.1
- ระหว่าง 1 – 2 ปี	15	24.2
- น้อยกว่า 1 ปี	7	11.3
- ไม่ระบุ	2	3.2
จำแนกตามวิทยฐานะ		
- ค.ศ.3 (ชำนาญการพิเศษ)	13	20.9
- ค.ศ.2 (ชำนาญการ)	15	24.2
- ค.ศ.1	8	12.9
- ครูผู้ช่วย	12	19.4
- ครูอัตราจ้าง	12	19.4
- ไม่ระบุ	2	3.2

ที่มา: รวบรวมโดย insKru และประมวลผลโดยคณะวิจัย

ผลการคัดเลือกครูเข้าร่วมโครงการวิจัย insKru เลือกครูจำนวน 12 คนจากทั้งหมด 62 คน โดยแบ่งตามวิชาเป็น 4 วิชา ได้แก่ ภาษาไทย, สังคมศึกษา, คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยแต่ละวิชาได้รับครูเข้าร่วมเท่ากัน 3 คน ซึ่งทุกคนมีความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน แม้ในบางรายจะสอนไม่ตรงกับวิชาเอกที่จบ แต่จากประสบการณ์สอนมากกว่า 3 ปีขึ้นไป จึงมีความเชี่ยวชาญเพียงพอ (ตารางที่ 2.2)

นอกจากนี้ ครูที่ได้รับการคัดเลือกมีความหลากหลายในด้านประสบการณ์ทำงานและระดับวิทยฐานะ ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเป็นตัวแทนของครูในระบบได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ครูทุกคนมีความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน จึงอาจทำให้ผลการวิจัยไม่สามารถสะท้อนแนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ Gen AI

สำหรับครูที่ยังขาดความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอนได้ดีนัก โดยเฉพาะกลุ่มครูที่สอนไม่ตรงกับวิชาเอกและยังไม่มีประสบการณ์มากนัก ซึ่งเป็นกลุ่มที่ Gen AI น่าจะมีศักยภาพในการช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 2.2: ข้อมูลครูที่ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการวิจัย

คนที่	สอนวิชา	ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน	ประสบการณ์ทำงาน	วิทยฐานะ
1	ภาษาไทย	ตรงกับวิชาเอก	ระหว่าง 5 – 8 ปี	ค.ศ.1
2	ภาษาไทย	ไม่ตรงวิชาเอก/สอนนานจนเชี่ยวชาญ	มากกว่า 8 ปี	ครูอัตราจ้าง
3	ภาษาไทย	ตรงกับวิชาเอก	มากกว่า 8 ปี	ค.ศ.3 (ชำนาญการพิเศษ)
4	สังคมศึกษา	ตรงกับวิชาเอก	ระหว่าง 3 – 4 ปี	ค.ศ.2 (ชำนาญการ)
5	สังคมศึกษา	ตรงกับวิชาเอก	น้อยกว่า 1 ปี	ครูผู้ช่วย
6	สังคมศึกษา	ตรงกับวิชาเอก	มากกว่า 8 ปี	ค.ศ.2 (ชำนาญการ)
7	คณิตศาสตร์	ตรงกับวิชาเอก	ระหว่าง 1 – 2 ปี	ครูอัตราจ้าง
8	คณิตศาสตร์	ตรงกับวิชาเอก	มากกว่า 8 ปี	ครูอัตราจ้าง
9	คณิตศาสตร์	ไม่ตรงวิชาเอก/สอนนานจนเชี่ยวชาญ	ระหว่าง 3 – 4 ปี	ครูอัตราจ้าง
10	วิทยาศาสตร์	ตรงกับวิชาเอก	มากกว่า 8 ปี	ค.ศ.3 (ชำนาญการพิเศษ)
11	วิทยาศาสตร์	ตรงกับวิชาเอก	ระหว่าง 3 – 4 ปี	ค.ศ.1
12	วิทยาศาสตร์	ตรงกับวิชาเอก	มากกว่า 8 ปี	ค.ศ.2 (ชำนาญการ)

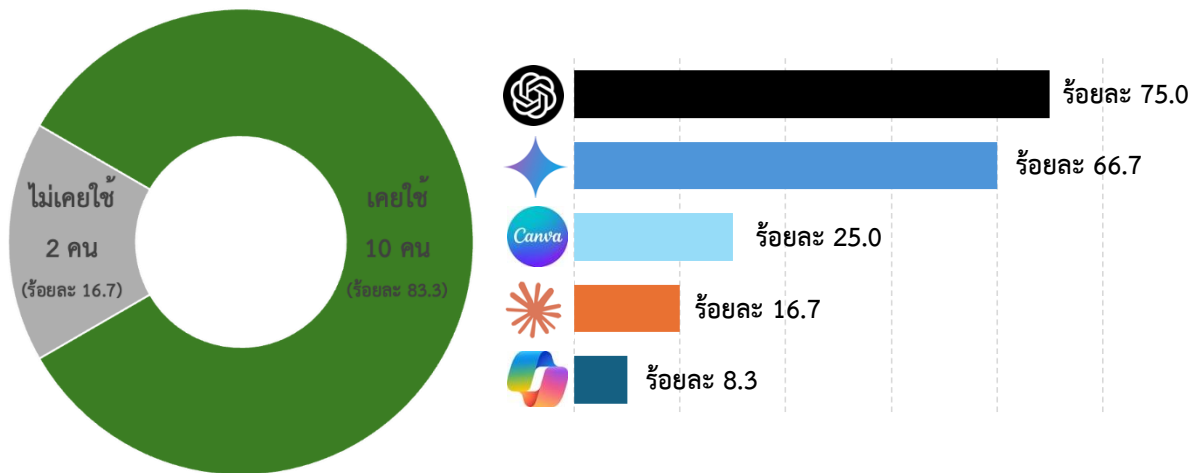
ที่มา: รวบรวมโดย insKru และประมวลผลโดยคณะวิจัย

ในขั้นตอนการรับสมัครครูเข้าร่วมโครงการวิจัย คณะวิจัยและ insKru ได้สำรวจว่าครูที่สมัครเข้ามามีประสบการณ์การใช้งาน Gen AI มาก่อนหรือไม่ และหากเคยใช้ ครูต้องระบุชื่อของเครื่องมือที่เคยใช้ไว้ด้วย ซึ่งข้อมูลนี้จะถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบคอร์สออนไลน์ร่วมกับ Skooldio เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและระดับประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม

ประเด็นนี้มีความสำคัญในการขยายผลของโครงการ เนื่องจากในการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมจะต้องเผชิญกับกลุ่มครูที่มีประสบการณ์ใช้งาน Gen AI แล้ว และกลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน จึงจำเป็นต้องออกแบบหลักสูตรและกลไกการสนับสนุนที่ตอบสนองต่อความแตกต่างในระดับพื้นฐานความรู้และประสบการณ์การใช้งาน AI ของแต่ละกลุ่มอย่างเหมาะสม

ผลการสำรวจประสบการณ์ใช้งาน Gen AI ของครูที่เข้าร่วมโครงการวิจัย (ดูรูปที่ 2.2) พบว่า ครูจำนวน 10 จาก 12 คน (ร้อยละ 83.3) เคยใช้งาน Gen AI มาก่อน โดย ChatGPT เป็นเครื่องมือที่ถูกใช้งานมากที่สุด (ร้อยละ 75) รองลงมาคือ Google Gemini (ร้อยละ 66.7) ตามด้วย Canva (ร้อยละ 25.0) และ Claude (ร้อยละ 16.7) ทำให้เห็นว่าการออกแบบคอร์สออนไลน์ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้ ChatGPT เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ครูส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยและใช้กันเป็นประจำมากที่สุด

รูปที่ 2.2: ผลการสำรวจประสบการณ์ใช้งาน Gen AI ของครูที่เข้าร่วมโครงการวิจัย

ที่มา: รวบรวมโดย insKru และประมวลผลโดยคณะวิจัย

การดำเนินงานระยะแรก: การพัฒนาคอร์สฝึกอบรมออนไลน์

ในช่วงเดียวกับการสรรหาครูกลุ่มเป้าหมาย คณะวิจัยได้ร่วมมือกับ Skooldio และ LUKKID ในการพัฒนาคอร์สฝึกอบรมออนไลน์เพื่อพัฒนาวิชาชีพด้านปัญญาประดิษฐ์เพื่อการศึกษาสำหรับครูที่เข้าร่วมโครงการวิจัย โดยคอร์สดังกล่าวมุ่งเน้นสร้างชุมชนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถด้าน AI ให้กับครู โดยแบ่งผลลัพธ์ของการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

ผลลัพธ์ด้านความรู้ (knowledge)

- สามารถประเมินข้อดี ข้อจำกัด และข้อกังวลในการนำ AI มาใช้ในด้านการศึกษา โดยเฉพาะในการวางแผนการสอน
- สามารถเสนอแนวทางและกลยุทธ์ในการนำ AI มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการวางแผนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลลัพธ์ด้านทักษะ (skills)

- สามารถเขียนและปรับปรุงคำสั่ง (prompt) ให้เหมาะสมกับการวางแผนการสอนโดยใช้ AI
- สามารถออกแบบแผนการสอนและแผนหน่วยการเรียนรู้โดยใช้งาน AI chatbot ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลลัพธ์ด้านทัศนคติและการให้คุณค่า (attitude and value)

- แสดงความมั่นใจในการบูรณาการการใช้ AI เข้ากับกระบวนการทำงาน
- ใช้งาน AI ด้วยความเป็นมืออาชีพและมีจริยธรรม

นอกจากนี้ คอร์สฝึกอบรมออนไลน์ยังได้รับการพัฒนาโดยคำนึงถึงความจำเป็นที่การใช้ Gen AI ต้องช่วยแก้ไขปัญหาจริงในหน่วยงานของครู ด้วยสมมติฐานเบื้องต้นว่าปัญหาที่ครูพบบ่อยในการวางแผนการสอนหรือหน่วยการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่

- การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ไม่ชัดเจน ครูมักเผชิญความลำบากในการนิยามให้เป็นรูปธรรม วัดผลได้ และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้
- การออกแบบกลยุทธ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ครูมักเผชิญปัญหาเมื่อต้องวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (learning experience) ที่มีความเกี่ยวข้องกับโลกแห่งความจริง มีความน่าสนใจ และเหมาะสมกับนักเรียนทุกกลุ่มในห้องเรียน
- การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้ ครูมักมีความท้าทายในการนำข้อมูลจากการประเมินผลและการสะท้อนผลการสอนมาปรับปรุงแผนหรือหน่วยการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
- การให้ความสำคัญกับเนื้อหามากเกินไป ครูมักมุ่งเน้นถ่ายทอดความรู้จนละเลยการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะในการคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหาของนักเรียน
- ความไม่สอดคล้องของหลักสูตร ครูมักเผชิญความท้าทายเมื่อต้องวางแผนการสอนให้เชื่อมโยงกันระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้กับวิธีการสอนและกลยุทธ์การประเมินผล ทำให้แผนการสอนไม่สามารถตอบโจทย์จริงได้ดั่งนี้

แนวทางการพัฒนาคอร์สจึงมุ่งเน้นที่จะใช้ Gen AI ในการออกแบบแนวทางและกิจกรรมที่ช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านี้ เพื่อให้ครูสามารถวางแผนการสอนและหน่วยการเรียนรู้ได้อย่างตรงกับโจทย์หน่วยงานจริงและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้มากที่สุด ผลการพัฒนาคอร์สฝึกอบรมออนไลน์ได้ข้อสรุปว่าจะมีการจัดฝึกอบรมทั้งหมด 5 ครั้ง โดยมีรายละเอียดและเนื้อหาตามที่แสดงในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3: รายละเอียดและเนื้อหาของคอร์สฝึกอบรมออนไลน์

ครั้งที่/วันและเวลา	รายละเอียดของการฝึกอบรม	สื่อการฝึกอบรม
ครั้งที่ 1 วันที่ 1 เมษายน 2568 เวลา 9.00 – 12.00 น.	<p>ปฐมนิเทศ: พื้นฐานการใช้ AI ในการพัฒนาแผนการสอนที่ดี</p> <ul style="list-style-type: none"> ● แจงข้อมูลเกี่ยวกับโครงการวิจัย / สร้างความสัมพันธ์ที่ติระหว่างคณะวิจัยกับครู / แลกเปลี่ยนความคาดหวังในการเข้าฝึกอบรม <p>เนื้อหาของการบรรยาย</p> <ul style="list-style-type: none"> ● พื้นฐานการใช้ AI ● เทคนิคในการเขียนคำสั่ง (prompt) เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ ● โอกาสและความเสี่ยงของการใช้ AI ในบริบทการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● PowerPoint ประกอบการบรรยาย ● ตัวอย่างและคำแนะนำสำหรับกิจกรรม ● เอกสารฝึกปฏิบัติสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ครั้งที่/วันและเวลา	รายละเอียดของการฝึกอบรม	สื่อการฝึกอบรม
	<ul style="list-style-type: none"> • การใช้ AI อย่างมีความรับผิดชอบ • หลักคิดพื้นฐานในการออกแบบแผนการสอน • ความท้าทายที่ครูพบในการเขียนแผนการสอน • หลักคิดพื้นฐานในการออกแบบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ • แนวทางการใช้ AI ออกแบบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ • วิธีการเขียน prompt เพื่อออกแบบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ • วิธีการเขียน prompt เพื่อสรุปเนื้อหาเป็นสาระสำคัญ <p>การสาธิตและกิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> • การใช้ ChatGPT เบื้องต้น • การใช้ ChatGPT ช่วยออกแบบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ • การใช้ ChatGPT ช่วยสรุปเนื้อหาเป็นสาระสำคัญ <p>การเรียนรู้ด้วยตนเอง</p> <ul style="list-style-type: none"> • ครูเลือกเป้าหมายการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางฯ ของหน่วยแรกในภาคเรียนที่ 1/68 แล้วใช้ AI ช่วยออกแบบวัตถุประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม • ครูเตรียมนำเสนอ prompt ที่ใช้ ผลลัพธ์ที่ได้ และสะท้อนผลร่วมกัน 	
<p>ครั้งที่ 2</p> <p>วันที่ 9 เมษายน 2568</p> <p>เวลา 13.00 – 16.00 น.</p>	<p>ชุมชนการเรียนรู้ครั้งที่ 1:</p> <p>การใช้ AI ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี</p> <ul style="list-style-type: none"> • แลกเปลี่ยนเรียนรู้: นำเสนอ prompt ผลลัพธ์ และสะท้อนผลจากการเรียนรู้ด้วยตนเองในครั้งก่อนหน้า <p>เนื้อหาของการบรรยาย</p> <ul style="list-style-type: none"> • หลักคิดพื้นฐานในการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ • แนวทางการใช้ AI ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ • วิธีการเขียน prompt เพื่อออกแบบประสบการณ์เรียนรู้ • การปรับปรุงคุณภาพผลลัพธ์ด้วยเทคนิค iteration <p>การสาธิตและกิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> • การใช้ ChatGPT ช่วยออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ • การปรับปรุงคุณภาพผลลัพธ์ด้วยเทคนิค iteration <p>การเรียนรู้ด้วยตนเอง</p> <ul style="list-style-type: none"> • ครูใช้ AI ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถพาผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรมที่ครู 	<ul style="list-style-type: none"> • PowerPoint ประกอบการบรรยาย • ตัวอย่างและคำแนะนำสำหรับกิจกรรม • การใช้คำถามนำในช่วงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ • เอกสารฝึกปฏิบัติสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ครั้งที่/วันและเวลา	รายละเอียดของการฝึกอบรม	สื่อการฝึกอบรม
	<p>ได้ออกแบบร่วมกับ AI ในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครั้งก่อนหน้า</p> <ul style="list-style-type: none"> • ครูเตรียมนำเสนอ prompt ที่ใช้ ผลลัพธ์ที่ได้ และสะท้อนผลร่วมกัน 	
<p>ครั้งที่ 3 วันที่ 25 เมษายน 2568 เวลา 13.00 – 16.00 น.</p>	<p>ชุมชนการเรียนรู้ครั้งที่ 2: การใช้ AI ออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ดี</p> <ul style="list-style-type: none"> • แลกเปลี่ยนเรียนรู้: นำเสนอ prompt ผลลัพธ์ สะท้อนผลจากการเรียนรู้ด้วยตนเองครั้งก่อนหน้า <p>เนื้อหาของการบรรยาย</p> <ul style="list-style-type: none"> • หลักคิดพื้นฐานในการออกแบบการวัดและประเมินผล • แนวทางการใช้ AI ออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ • วิธีการเขียน prompt เพื่อออกแบบและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล <p>การสาธิตและกิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> • การใช้ ChatGPT ช่วยออกแบบและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ <p>การเรียนรู้ด้วยตนเอง</p> <ul style="list-style-type: none"> • ครูใช้ AI ออกแบบและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่ออกแบบในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองสองครั้งก่อนหน้า • ครูใช้ประสบการณ์ทางวิชาชีพของตนประเมินคุณภาพของแผนการสอนที่ได้และปรับปรุงให้เหมาะสม • ครูเตรียมนำเสนอ prompt ที่ใช้ ผลลัพธ์ที่ได้ และสะท้อนผล 	<ul style="list-style-type: none"> • PowerPoint ประกอบการบรรยาย • ตัวอย่างและคำแนะนำสำหรับกิจกรรม • การใช้คำถามนำในช่วงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ • เอกสารฝึกปฏิบัติสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง
<p>ครั้งที่ 4 วันที่ 3 พฤษภาคม 2568 เวลา 13.00 – 16.00 น.</p>	<p>ชุมชนการเรียนรู้ครั้งที่ 3: ทำอะไรให้มั่นใจว่าแผนการสอนที่สร้างด้วย AI มีคุณภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> • แลกเปลี่ยนเรียนรู้: นำเสนอ prompt ผลลัพธ์ สะท้อนผลจากการเรียนรู้ด้วยตนเองครั้งก่อนหน้า <p>การสาธิตและกิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> • ประเมินคุณภาพของแผนการสอนที่สร้างด้วย AI โดยใช้ดุลยพินิจทางวิชาชีพครู เพื่อตรวจสอบคุณภาพ ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงขององค์ประกอบในแผนการสอน 	<ul style="list-style-type: none"> • PowerPoint ประกอบการบรรยาย • การใช้คำถามนำในช่วงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ • เอกสารฝึกปฏิบัติสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ครั้งที่/วันและเวลา	รายละเอียดของการฝึกอบรม	สื่อการฝึกอบรม
	<ul style="list-style-type: none"> อภิปรายประเด็นที่อาจทำให้แผนการสอนที่สร้างด้วย AI ไม่สามารถนำไปใช้งานจริงได้ แนวทางการปรับปรุงคุณภาพของแผนการสอนที่พัฒนาร่วมกับ AI <p>การเรียนรู้ด้วยตนเอง</p> <ul style="list-style-type: none"> ครูสำรวจความเป็นไปได้ของการใช้ AI ในการช่วยทำงานอื่นที่นอกเหนือจากแผนการสอน ครูเตรียมนำเสนอ prompt ที่ใช้ ผลลัพธ์ที่ได้ และสะท้อนผล 	
<p>ครั้งที่ 5 วันที่ 10 พฤษภาคม 2568 เวลา 13.00 – 16.00 น.</p>	<p>ชุมชนการเรียนรู้ครั้งที่ 4: เปลี่ยนความท้าทายให้เป็นทางออกด้วย AI</p> <ul style="list-style-type: none"> แลกเปลี่ยนเรียนรู้: นำเสนอ prompt ผลลัพธ์ สะท้อนผลจากการเรียนรู้ด้วยตนเองครั้งก่อนหน้า <p>เนื้อหาของการบรรยาย</p> <ul style="list-style-type: none"> ตัวอย่างการใช้ AI ช่วยทำการวิจัยในชั้นเรียน ตัวอย่างการใช้ AI ช่วยเขียนโครงการประจำปี ตัวอย่างการใช้ AI ช่วยแนะนำการใช้งาน excel <p>การเรียนรู้ด้วยตนเอง</p> <ul style="list-style-type: none"> ครูนำแผนการสอนพัฒนาร่วมกับ AI ไปทดลองใช้ในห้องเรียนจริง ครูสะท้อนคิดโดยใช้คำถามว่า “ครูได้ปรับปรุงแผนการสอนระหว่างการนำไปใช้หรือไม่ และถ้าครูต้องสอนโดยใช้แผนการสอนนี้อีก อยากจะปรับปรุงแผนการสอนในประเด็นใด” จัดทำเอกสารนำเสนอ (presentation) เกี่ยวกับผลการทดลองการนำแผนการสอนที่สร้างด้วย AI ไปทดลองใช้ 	<ul style="list-style-type: none"> PowerPoint ประกอบการบรรยาย การใช้คำถามนำในช่วงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวทาง แนวคำถาม และเครื่องสำหรับการระดมความคิด

ที่มา: คณะวิจัย

เมื่อครูที่ได้รับคัดเลือกได้รับการฝึกอบรมครบทั้ง 5 ครั้ง ถือว่าสิ้นสุดการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 หลังจากนั้นคณะวิจัยจะจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการอีก 2 ครั้ง โดยครั้งแรกมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการวิจัยได้นำเสนอผลลัพธ์จากการฝึกอบรมและผลการนำแผนการสอนที่สร้างด้วย AI ไปใช้ในห้องเรียน จากนั้นทำการสะท้อนผล (reflect) เพื่อสรุปและจัดทำต้นแบบของแนวปฏิบัติในการใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครู

ส่วนครั้งที่สองของการสัมมนาเชิงปฏิบัติการจะเน้นการสร้างเครือข่ายเพื่อนำต้นแบบแนวปฏิบัติดังกล่าวไปขยายผลต่อในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาและปรับปรุงการใช้ AI ให้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในวงกว้างต่อไป

2.3.2 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 จัดขึ้นในวันที่ 30 กรกฎาคม 2568 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการวิจัยร่วมกันสะท้อนผลการฝึกอบรมครู ซึ่งรวมถึงคณะวิทยากรผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด insKru (องค์กรที่ทำหน้าที่สรรหาและคัดเลือกครูเข้าร่วมโครงการ) และ Skooldio (องค์กรผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคอร์สฝึกอบรมออนไลน์) โดยมี LUKKID ซึ่งเป็นองค์กรที่เชี่ยวชาญด้านกระบวนการ Design Thinking เข้ามาช่วยจัดกระบวนการสะท้อนผล เพื่อให้สามารถถกเถียงความคิดและตกผลึกออกมาเป็นแนวทางและข้อสรุปที่ตรงกับวัตถุประสงค์หลักของโครงการได้อย่างตรงจุด

การสัมมนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นพื้นที่เครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างนักวิจัยเชิงนโยบาย ผู้เชี่ยวชาญ และครู ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับการใช้ AI เป็นเครื่องมือส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ผลลัพธ์จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้มี 3 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์และประสิทธิภาพการใช้ Gen AI ของครู
2. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในการใช้ Gen AI
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายผลไปสู่วงกว้างและข้อเสนอแนะ

แนวคิดสำหรับการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ได้แสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 2.4 โดยผู้เข้าร่วมในครั้งนี้นำโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานในระยะแรกของโครงการและผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการ Design Thinking รวมทั้งสิ้น 24 คน ซึ่งรายละเอียดเพิ่มเติมสามารถดูได้ในตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.4: แนวคิดการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2
พัฒนาเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทดลองใช้ Gen AI เป็นเครื่องมือส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู
ประเด็น: การถอดบทเรียนจากการปฏิบัติจริงเพื่อพัฒนาแนวทางการขยายผล
ชื่องาน: Co-Create AI Education: สะท้อน ร่วมสร้าง ขยายผลการใช้ Gen AI เป็นผู้ช่วยคุณครู
วัตถุประสงค์:
<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างนักวิจัยเชิงนโยบาย ผู้เชี่ยวชาญ และครู ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับการใช้ AI เป็นเครื่องมือส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน 2. สังเคราะห์ข้อมูลสำหรับพัฒนาแนวทางการขยายผลการฝึกอบรมครูในการใช้ AI เป็นเครื่องมือส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน

สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2		
ข้อมูลนำเข้า (Input)	กระบวนการ (Process)	ผลลัพธ์ (Output)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ ผลการติดตามและประเมินผลการทดลองใช้ Gen AI จากคณะวิจัย (นักวิจัยเชิงนโยบาย) ➤ ข้อมูลเชิงลึกและประสบการณ์การทดลองใช้ Gen AI ของครูที่เข้าร่วมโครงการ ● ความเชี่ยวชาญขององค์กรพัฒนาองค์กรฝึกอบรมออนไลน์ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (networking) โดยใช้กระบวนการ Design Thinking 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ผลลัพธ์ที่ 1: ปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์และประสิทธิภาพการใช้ Gen AI ของครู ➤ ผลลัพธ์ที่ 2: ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในการใช้ Gen AI ➤ ผลลัพธ์ที่ 3: ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายผลไปสู่วงกว้างและข้อเสนอแนะ ➤ เครือข่ายความร่วมมือ (networking) ของนักวิจัยเชิงนโยบาย ผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2.5: ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ออนไลน์

ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการออนไลน์	
ครูที่ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ (12 คน)	
<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณกรวิการ์ ขุนทอง (ครูภาษาไทย) ➢ คุณธิดาภรณ์ พยุ่งวีระน้อย (ครูภาษาไทย) ➢ คุณวริศรา ไชยชน (ครูภาษาไทย) ➢ คุณสุนทรี จันทร์แดง (ครูสังคมศึกษา) ➢ คุณปวีตร พุทธิรานนท์ (ครูสังคมศึกษา) ➢ คุณลักณาพร ผ่านสุวรรณ (ครูสังคมศึกษา) 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณณิชารีย์ คงเกิด (ครูคณิตศาสตร์) ➢ คุณเอกพงษ์ คำเทพ (ครูคณิตศาสตร์) ➢ คุณนิพนพิชฌ์ ธนภุติวรโชติ (ครูคณิตศาสตร์) ➢ คุณกฤติยา พลหาญ (ครูวิทยาศาสตร์) ➢ คุณศยามล ดีวิสัย (ครูวิทยาศาสตร์) ➢ คุณสุภาวดี อนุไพวรรณ (ครูวิทยาศาสตร์)
องค์กรพัฒนาคอร์สฝึกอบรมออนไลน์ (2 คน)	
➢ ดร.วิโรจน์ จิรพัฒนกุล (Skooldio)	➢ บุคลากร Skooldio
องค์กรเครือข่ายครู (2 คน)	
➢ คุณชลีพา ดุลยากร (insKru)	➢ บุคลากร insKru
องค์กรผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการ Design Thinking (2 คน)	
➢ คุณเมย์ ศรีพัฒนาสกุล (Lukkid)	➢ บุคลากร Lukkid
นักวิจัยเชิงนโยบาย (6 คน)	
<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณวิริยา วิจิตรวาทการ (TDRI) ➢ คุณศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์ (TDRI) ➢ คุณพงศ์ศักดิ์ วนิชานันท์ (TDRI) 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณทัฬหวิชญ์ ลีศิริรัตน์สกุล (TDRI) ➢ คุณณัฐวุฒิ เพิ่มจิตร (TDRI) ➢ คุณพิทวัส นามนวด (TDRI)

ผลลัพธ์ของการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 แบ่งออกตามผลลัพธ์ที่คาดหวัง มีดังนี้

ผลลัพธ์ที่ 1: ปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์และประสิทธิภาพการใช้ Gen AI ของครู

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสบการณ์และประสิทธิภาพการใช้ Gen AI ของครูแบ่งออกได้เป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ข้อจำกัดด้านความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสอนของครู (2) ข้อจำกัดด้านทัศนคติของครู และ (3) ข้อจำกัดด้านเนื้อหาและรูปแบบของหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อจำกัดด้านความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสอนของครู

- การมีความรู้ในวิชาที่สอนที่เพียงพอ: ครูที่มีความรู้ด้านเนื้อหา (content knowledge) และ ความรู้ด้านวิธีการสอน (pedagogical knowledge) เพียงพอ มักสามารถวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับ Gen AI ได้ดีกว่า
- การมีทักษะการตั้งคำถามและการวิเคราะห์ข้อมูล: ครูที่ทักษะเหล่านี้จะสามารถประเมิน ความถูกต้องและความเหมาะสมของคำตอบที่ได้จาก AI ได้ดีกว่า

- ประสบการณ์ในการใช้ Gen AI: ครูที่เคยใช้ Gen AI มาก่อนเข้ารับการฝึกอบรม มักเรียนรู้ และสามารถประยุกต์ใช้ Gen AI ได้เร็วกว่าครูที่ไม่เคยใช้มาก่อน

ข้อจำกัดด้านทัศนคติของครู

- การเปิดรับและความกล้าทดลองสิ่งใหม่: ครูที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลง มักมีแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะใหม่ และมองว่า Gen AI เป็นเครื่องมือที่ช่วยวางแผนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ จากการถอดบทเรียนพบว่า ครูที่มีใจเปิดรับและพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่มักเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์สอนไม่มากนัก (ค่าเฉลี่ย 4.6 ปี) ขณะที่ ครูที่แสดงความลังเลหรือไม่สนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ มักเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์สอนสูง (ค่าเฉลี่ย 8 ปี)

ข้อจำกัดด้านเนื้อหาและรูปแบบของหลักสูตรฝึกอบรม

- การออกแบบคอร์สขาดการมีส่วนร่วมของคนทำงาน: เนื้อหาของคอร์สพัฒนาจากประสบการณ์ของคณะวิจัยเป็นหลัก มากกว่าการสะท้อนปัญหาจริงของครู ส่งผลให้เนื้อหาที่มุ่งเน้น เช่น การพัฒนาแผนการสอนด้วย Gen AI ไม่สอดคล้องกับความต้องการของครูที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้แผนการสอนเดิมหรือแชร์กันภายในโรงเรียนอยู่แล้ว จึงไม่ได้มองว่าเป็นปัญหาหลัก และขาดแรงจูงใจในการเข้ารับการฝึกอบรมอย่างเต็มที่
- ขาดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory): หลักสูตรการฝึกอบรมออกแบบให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสะท้อนคิดเกี่ยวกับการใช้ Gen AI อย่างเข้มข้น แต่กลับขาดกิจกรรมที่ช่วยสร้างบรรยากาศเชิงบวก กระชับความสัมพันธ์ และสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้เข้าร่วม ส่งผลให้ครูบางส่วนรู้สึกไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนอย่างเต็มที่

ผลลัพธ์ที่ 2: ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในการใช้ Gen AI

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม Gen AI สำหรับครูให้ความสำคัญกับการปรับปรุงเนื้อหา และรูปแบบการจัดการอบรม โดยอ้างอิงจากบทเรียนที่พบ เพื่อให้สามารถนำไปขยายผลได้ตรงจุดมากขึ้น โดยเฉพาะการออกแบบให้ครูมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ได้จริง ข้อเสนอแนะสำคัญมีทั้งหมด 5 ประการ ได้แก่

- ปรับเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการจริงของครู เพื่อให้คนทำงานมีส่วนร่วมในการออกแบบคอร์สฝึกอบรม การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมควรเริ่มจากการสำรวจความต้องการและบริบทการสอนของครู เช่น ผ่านแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ หรือจัดกระบวนการให้ครูมีส่วนร่วมก่อนการออกแบบหลักสูตร เพื่อนำมาพัฒนาเนื้อหาให้ตอบโจทย์จริง เช่น แทนที่จะมุ่งเน้นแค่การใช้ Gen AI ทำแผนการสอน อาจเพิ่มเติมกรณีการใช้ Gen AI ในกิจกรรมในชั้นเรียน การออกแบบแบบฝึกหัด หรือการประเมินผล ซึ่งตรงกับสิ่งที่ครูมองว่าท้าทาย เป็นต้น

- ออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสร้างความไว้วางใจภายในกลุ่ม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ควรเพิ่มกิจกรรมละลายพฤติกรรม (ice-breaking) เวิร์กช็อปกลุ่มย่อยที่เปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมกันวางแผนการสอนจากบริบทจริงของตนเอง และกิจกรรมสะท้อนคิด (reflection) แบบไม่เป็นทางการ เพื่อกระตุ้นให้ครูรู้สึกปลอดภัยในการแลกเปลี่ยน และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นกันเองมากขึ้น
- แบ่งเนื้อหาการเรียนรู้ตามความพร้อมของครู เพื่อตอบสนองต่อครูที่มีทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ควรออกแบบหลักสูตรแบบยืดหยุ่น เช่น ครูที่ไม่เคยใช้ Gen AI ควรเริ่มจากทักษะพื้นฐานและการใช้ prompt เบื้องต้น ส่วนครูที่มีความเชี่ยวชาญสามารถเรียนรู้การ prompt ที่ซับซ้อนหรือมอบหมายงานที่มีความท้าทายมากขึ้นได้ ซึ่งจะช่วยลดความกดดัน และเปิดโอกาสให้ครูแต่ละกลุ่มได้เรียนรู้ในระดับที่เหมาะสมกับตนเอง
- เสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับ Gen AI เพื่อให้ครูสามารถตั้งคำถาม และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก Gen AI หลักสูตรการฝึกอบรมควรมีเนื้อหาหรือ module เฉพาะที่เน้นให้ครูฝึกประเมินผลลัพธ์ของ Gen AI เช่น เทคนิคการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ และกิจกรรมเปรียบเทียบคำตอบจาก Gen AI กับคำตอบจากแหล่งข้อมูลอื่น เพื่อฝึกทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการตรวจสอบคุณภาพข้อมูล
- เน้นการสื่อสารเป้าหมายและประโยชน์ของการใช้ Gen AI ให้ชัดเจน เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทักษะใหม่ โดยควรมีการสื่อสารให้เห็นว่า Gen AI ไม่ได้มาแทนครู แต่เป็น “ผู้ช่วย” ที่สามารถลดภาระงานซ้ำซาก และเพิ่มเวลาให้ครูได้โฟกัสกับการสอนมากขึ้น โดยยกตัวอย่างจากประสบการณ์จริงของครูที่ประสบความสำเร็จในการใช้ Gen AI ในห้องเรียน หรือจัดกิจกรรมสอนใช้ Gen AI ในชีวิตประจำวันจะช่วยให้ครูรู้สึกคุ้นเคย และมองเห็นศักยภาพของ Gen AI ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลลัพธ์ที่ 3: ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายผลไปสู่วงกว้างและข้อเสนอแนะ

คณะวิจัยออกแบบคอร์สฝึกอบรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกรณีการใช้งานจริง และเข้าใจความท้าทายของการฝึกอบรมครูให้สามารถใช้ Gen AI ออกแบบการเรียนการสอนได้ ดังนั้น รูปแบบการฝึกอบรมจึงเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของครูมากกว่าการบรรยาย พร้อมเปิดพื้นที่ให้ครูได้อภิปราย แลกเปลี่ยน และสะท้อนผลจากประสบการณ์ใช้งาน Gen AI อย่างเข้มข้น ทำให้มีสัดส่วนผู้ฝึกอบรมต่อผู้เข้าร่วมฝึกอบรมที่สูง ซึ่งรูปแบบดังกล่าวอาจไม่เหมาะกับการขยายผลในวงกว้างโดยตรง

อย่างไรก็ตาม คณะวิจัยจะถอดบทเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการใช้งาน Gen AI ของครูที่เกิดขึ้นจริง เพื่อนำไปสู่การออกแบบแนวทางฝึกอบรมหรือการขยายผลที่สามารถปรับใช้ได้ในบริบททั่วไปมากขึ้น

ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายผลไปสู่กว้างของการฝึกอบรมครูในการใช้ Gen AI ประกอบด้วย 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ (1) ความเข้มข้นของรูปแบบกิจกรรมการฝึกอบรม (2) การเข้าถึงเทคโนโลยีของครู (3) ความเร็วของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และ (4) การสนับสนุนของผู้อำนวยการสถานศึกษา ดังนี้

- ความเข้มข้นของรูปแบบกิจกรรมการฝึกอบรม หากกิจกรรมเน้นให้ครูต้องแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สะท้อนผล และมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น ผู้จัดฝึกอบรมต้องใช้ทรัพยากรบุคคลจำนวนมาก เช่น วิทยากร ผู้ดำเนินกิจกรรม และผู้ประสานงาน เป็นต้น ดังนั้น หากขยายผลโดยใช้การจัดฝึกอบรมรูปแบบนี้จะต้องพิจารณาศักยภาพด้านทรัพยากรอย่างรอบคอบ
- การเข้าถึงเทคโนโลยีของครู หากต้องการให้ครูใช้ Gen AI อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการหลีกเลี่ยงคำตอบที่มีอคติ (hallucination) จำเป็นต้องให้ครูสามารถใช้พีเอชดีขั้นสูง เช่น การค้นคว้าลึก (deep research) เป็นต้น ซึ่งมีค่าใช้จ่าย การขยายผลอาจต้องมีการสนับสนุนด้านการเข้าถึงบัญชีพรีเมียมหรือพิจารณาถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มที่เหมาะสมสำหรับครู
- ความเร็วของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี เนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ Gen AI เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีระบบการอัปเดตองค์ความรู้และปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมให้ทันสมัยอยู่เสมอ หากขาดระบบด้านนี้ไป การขยายผลอาจไม่มีประสิทธิภาพ เพราะความรู้ล้าสมัย และการใช้งานไม่สอดคล้องกับศักยภาพของเครื่องมือ
- การสนับสนุนของผู้อำนวยการสถานศึกษา แม้ครูมีความพร้อมหรือได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว แต่หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน เช่น การจัดสรรเวลาให้ใช้ Gen AI สำหรับการสอน งบประมาณ หรือการลดภาระงานอื่น ๆ เพื่อให้ครูมีเวลาฝึกฝนและทดลองใช้ Gen AI อย่างต่อเนื่อง โอกาสที่จะขยายผลจะลดน้อยลง

ข้อเสนอแนะต่อการขยายผลไปสู่กว้างของการฝึกอบรมครูในการใช้ Gen AI สามารถสังเคราะห์ให้สอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการขยายผลได้ 4 ข้อเสนอ ได้แก่ (1) การออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด (2) สร้างพันธมิตรเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงเทคโนโลยี (3) จัดระบบอัปเดตและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ และ (4) สร้างความร่วมมือกับต้นสังกัดเพื่อสนับสนุนในระดับนโยบาย ดังนี้

- การออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด แนวทางหนึ่งคือการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) ซึ่งช่วยลดความจำเป็นในการใช้บุคลากรจำนวนมาก โดยกิจกรรมในลักษณะบรรยายสามารถจัดในรูปแบบ on-line ส่วนกิจกรรมที่ต้องการปฏิสัมพันธ์เชิงลึกจึงจัดแบบ on-site เฉพาะที่จำเป็น นอกจากนี้ยังสามารถนำ Gen AI มาใช้เป็นผู้ช่วยดำเนินกิจกรรม (AI-facilitator) ในบางช่วงที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงโต้ตอบโดยไม่ต้องใช้วิทยากรจำนวนมาก

- สร้างพันธมิตรเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงเทคโนโลยี เป็นอีกแนวทางที่จะช่วยให้ครูใช้ Gen AI อย่างทั่วถึง โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบการฝึกอบรมครูควรประสานความร่วมมือกับองค์กรให้ทุนสนับสนุนการวิจัย ตลอดจนบริษัทผู้พัฒนาเทคโนโลยี เพื่อขอสนับสนุนบัญชีพรีเมียมในราคาพิเศษ หรือการจัดการแพลตฟอร์มที่มีฟังก์ชันการใช้งานครบถ้วนในราคาที่เข้าถึงได้ เช่น คณะวิจัยประสานกับบริษัท OpenAI เพื่อขอใช้งานบัญชี ChatGPT แบบพรีเมียมในราคาต่ำกว่าราคาตลาด เป็นต้น
- จัดระบบอัปเดตและเผยแพร่ความรู้เทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ หน่วยงานที่รับผิดชอบการฝึกอบรมครูควรมีระบบกลางในการสื่อสารองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้ครูตามทันการเปลี่ยนแปลงของ Gen AI เช่น กรณี Google เปิดตัว Gemini for Education ที่ออกแบบมาเพื่อภาคการศึกษาโดยเฉพาะ มีการปกป้องข้อมูลและควบคุมความเหมาะสมของเนื้อหาดีขึ้น หากไม่มีระบบแจ้งเตือน ครูอาจพลาดฟีเจอร์ที่ตอบโจทย์ด้านจริยธรรมและความปลอดภัยมากกว่าเดิม
- สร้างความร่วมมือกับต้นสังกัดเพื่อสนับสนุนในระดับนโยบาย การขยายผลจะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อโรงเรียนสนับสนุนให้ครูมีเวลาและโอกาสเรียนรู้และทดลองใช้ Gen AI อย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่รับผิดชอบการฝึกอบรมจึงควรประสานกับต้นสังกัดเพื่อมีแผนนโยบายที่เอื้อต่อการใช้งาน Gen AI ได้เต็มที่ เช่น ลดภาระงานบางส่วน หรือให้การใช้ Gen AI เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาวิชาชีพของครู เป็นต้น

2.3.3 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3

การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 มีจัดในวันที่ 30 กรกฎาคม 2568 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายและขยายผลลัพธ์ที่ได้จากการสัมมนาครั้งที่ 2 ไปยังพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และระยอง เพื่อส่งเสริมการนำ Gen AI มาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในวงกว้างมากขึ้น

คณะวิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายของการขยายผลคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ “เด็กไทยมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสมรรถนะสูงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้” ซึ่งเป็นโครงการตามยุทธศาสตร์วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) โดยเฉพาะกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทในการอบรมครูประมาณ 450 คน ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้สามารถใช้ Gen AI เป็นเครื่องมือจัดการเรียนการสอนได้

กล่าวคือ การฝึกอบรมครูในโครงการ “เด็กไทยฯ” มีลักษณะคล้ายกับการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 ของคณะวิจัย แต่มีขอบเขตการดำเนินงานที่กว้างและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากว่า ดังนั้นบทเรียนจากการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการจะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบหลักสูตรการอบรมในโครงการนี้ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการทำงานและไม่ต้องลองผิดลองถูกใหม่

แนวคิดของการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 แสดงไว้ในตารางที่ 2.6 โดยมุ่งเน้นการขยายผลและถ่ายทอดบทเรียนแก่ผู้มีบทบาทในการพัฒนาครูในโครงการ “เด็กไทยฯ” ซึ่งผู้เข้าร่วมประกอบด้วยมูลนิธิโรงเรียนวันเสาร์ในฐานะผู้อำนวยการโครงการ ทีมอำนวยการ และตัวแทนจากสถาบันอุดมศึกษา 5 แห่งที่ทำหน้าที่จัดอบรมครูในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยรายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมแสดงไว้ในตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.6: แนวคิดการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3

สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3		
พัฒนาเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ประเด็น: การขยายผลการนำ Gen AI ไปใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ชื่องาน: Gen AI x Education Sandbox: ขับเคลื่อนอนาคตการเรียนรู้		
วัตถุประสงค์: 1. พัฒนาเครือข่ายและความร่วมมือในการนำ Gen AI ไปขยายผลในระดับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา อย่างน้อยใน 3 จังหวัด		
ข้อมูลนำเข้า (Input)	กระบวนการ (Process)	ผลลัพธ์ (Output)
➤ ผลลัพธ์ที่ได้จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2	➤ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (networking) โดยใช้กระบวนการอภิปรายเชิงวิชาการ (roundtable discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop)	➤ เครือข่ายความร่วมมือ (Networking) ของนักวิจัยเชิงนโยบาย ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ปฏิบัติงาน ➤ การนำบทเรียนไปต่อยอดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 3 จังหวัด

ตารางที่ 2.7: ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร	
พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกรุงเทพมหานคร	
➤ ผู้แทนโรงเรียนสาธิต มธ.	➤ ผู้แทนคณะวิทยาการเรี ยนรู้และศึกษาศาสตร์ มธ.
พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่	
➤ ผู้แทนคณะศึกษาศาสตร์ ม.เชียงใหม่	➤ ผู้แทน ม.พาร์อีสเทอร์น
พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง	
➤ ผู้แทนศูนย์วิทยาศาสตร์ มศว.	➤ ผู้แทนคณะศึกษาศาสตร์ ม.บูรพา
ทีมอำนวยการโครงการ	
➤ ผู้แทนมูลนิธิโรงเรียนวันเสาร์	➤ ผู้แทนคณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
นักวิจัยเชิงนโยบาย	
➤ คุณวิริยา วิจิตรวาทการ (TDRI)	➤ คุณทัฬหวิชญ์ ฐิติรัตน์สกุล (TDRI)
➤ คุณศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์ (TDRI)	➤ คุณณัฐวุฒิ เพิ่มจิตร (TDRI)
➤ คุณพงศ์ศักดิ์ วนิชานันท์ (TDRI)	➤ คุณพิทวัส นามนวด (TDRI)

คณะวิจัยนำผลลัพธ์ที่ได้จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 มาปรับปรุงและใช้เป็นเนื้อหาสำหรับการขยายผลใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นแรก ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสำหรับการใช้ Gen AI และประเด็นที่สอง ข้อเสนอแนะในการขยายผลในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ส่วนถัดไปเป็นการสรุปสาระสำคัญของการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 โดยจะเริ่มต้นด้วยการนำเสนอผลลัพธ์ที่ได้รับจากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ก่อน จากนั้นจึงเป็นการนำเสนอประเด็นที่คณะวิจัยได้ปรับปรุงเพิ่มเติม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสำหรับการใช้ Gen AI

คณะวิจัยจัดทำข้อเสนอ 5 ข้อ เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสำหรับการประยุกต์ใช้ Gen AI ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากผลลัพธ์ที่ 2 ในหัวข้อ 2.3.2 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2) ดังนี้

- ปรับเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการจริงของครู เพื่อให้คนหน้างานมีส่วนร่วมในการออกแบบคอร์สฝึกอบรม
- ออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสร้างความไว้วางใจภายในกลุ่ม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

- แบ่งเนื้อหาการเรียนรู้ตามความพร้อมของครู เพื่อตอบสนองต่อครูที่มีทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน
- เสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับ Gen AI เพื่อให้ครูมีทักษะการตั้งคำถามและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก Gen AI
- เน้นการสื่อสารเป้าหมายและประโยชน์ของ Gen AI ให้ชัดเจน เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทักษะใหม่

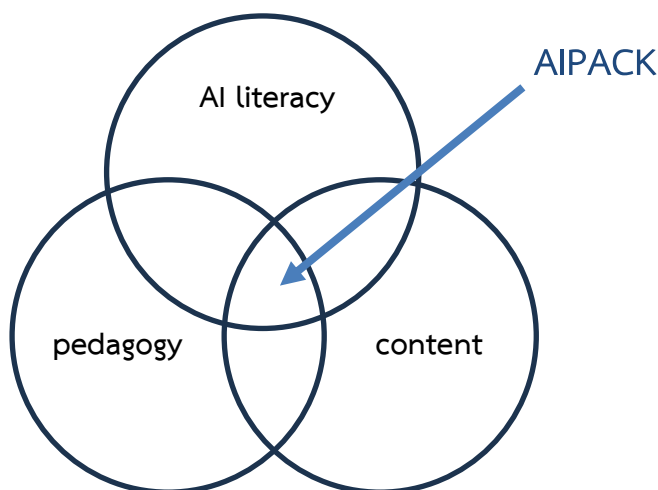
คณะวิจัยได้ปรับปรุงข้อเสนอเพิ่มเติมอีก 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่หนึ่ง การนำเสนอ AIPACK เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาครู และประเด็นที่สอง ข้อเสนอ 6 ขั้นตอนในการทำงานร่วมกับ Gen AI โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การนำเสนอ AIPACK เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาครู

กรอบแนวคิด AIPACK จะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทในการฝึกอบรมครูในพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาเข้าใจเป้าหมายของการพัฒนาครูได้ชัดเจนขึ้น โดยการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมครูต้องตระหนักว่า เป้าหมายไม่ใช่เพียงการทำให้ครูรู้จัก Gen AI เท่านั้น แต่ต้องทำให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ Gen AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ชัดเจน

เป้าหมายหลักของการพัฒนาครูโดยใช้กรอบแนวคิด AIPACK (รูปที่ 2.3) คือ การเสริมสร้างศักยภาพให้ครูสามารถหลอมรวมความเข้าใจเกี่ยวกับ AI (AI literacy) เข้ากับศาสตร์การสอน (pedagogy) และเนื้อหาวิชา (content) อย่างเป็นระบบ

รูปที่ 2.3: กรอบแนวคิด AIPACK

ที่มา: คณะวิจัยสำหรับการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

แนวคิดนี้เป็นการวางกรอบความคิดให้ครูเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ โดยเน้นให้ครูรู้ว่า AI สามารถทำอะไรได้ ควบคู่ไปกับเข้าใจว่า ควรใช้เมื่อใด ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใด และมีข้อจำกัดอะไรบ้าง ทั้งหมดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมครูและทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

การแบ่ง AIPACK ออกเป็น 3 มิติ จะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถออกแบบหลักสูตรการอบรมครูในพื้นที่นวัตกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนขึ้น ซึ่งคณะวิจัยมีข้อเสนอที่เป็นข้อกำหนดขั้นต่ำ (minimum requirement) ดังต่อไปนี้

มิติความเข้าใจเกี่ยวกับ AI (AI literacy) หลักสูตรการฝึกอบรมควรครอบคลุม 3 ประเด็น ได้แก่

- ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ AI เพื่อทำความเข้าใจว่า AI คืออะไร และมีกลไกการทำงานอย่างไร
- ทักษะการใช้งานเชิงปฏิบัติ เพื่อให้มีการฝึกปฏิบัติในการเขียน prompt ที่มีดี การประเมินความถูกต้องของผลลัพธ์ที่ได้ และการปรับปรุงผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ
- การใช้อย่างมีความรับผิดชอบ เพื่อส่งเสริมการใช้ AI อย่างมีความรับผิดชอบ การตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้งานเทคโนโลยี

มิติศาสตร์การสอน (pedagogy) หลักสูตรการฝึกอบรมควรให้ความสำคัญกับ 3 ประเด็น ได้แก่

- การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่มีความชัดเจน เพื่อเน้นการกำหนดเป้าหมายที่สามารถวัดผลพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำไปสู่การพัฒนาได้จริง และครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน
- การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้อง เพื่อมุ่งเน้นการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถพาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ และมีความเหมาะสมกับบริบทของครู ผู้เรียน และสภาพแวดล้อมของห้องเรียน
- การออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพ เพื่อให้มีความสำคัญกับการสร้างเครื่องมือที่สอดคล้องกับเป้าหมายการประเมิน มีความน่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน ทั้งการประเมินเพื่อพัฒนา (formative assessment) หรือการประเมินสรุปผล (summative assessment)

มิติเนื้อหาวิชา (content) หลักสูตรการฝึกอบรมควรเน้นประเด็นสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

- การเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มสาระวิชาเดียวกัน โดยเน้นให้ครูที่สอนวิชาเดียวกันได้เข้าร่วมกิจกรรมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- การมีผู้เชี่ยวชาญกำกับดูแล โดยสถาบันอุดมศึกษาควรมีบุคคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาที่ครูสอนอยู่เข้าร่วมประจำกลุ่มในระหว่างการทำกิจกรรมปฏิบัติการ

การพัฒนาครุภายใต้แนวคิด AIPACK ที่คณะวิจัยได้จัดทำเป็นข้อเสนอ มีการปรับปรุงเพิ่มเติมจากเป้าหมายของหลักสูตรฝึกอบรมที่นำเสนอในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 (สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากการดำเนินงานระยะแรก: การพัฒนาคอร์สฝึกอบรมออนไลน์ ในหัวข้อ 2.3.1 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1) โดยได้จำแนกผลลัพธ์การเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ผลลัพธ์ด้านความรู้ (Knowledge)

- สามารถระบุแนวทางการประยุกต์ใช้ Gen AI เพื่อออกแบบแผนการสอน และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างชัดเจน
- สามารถวิเคราะห์จุดเด่น ข้อจำกัด และประเด็นทางจริยธรรมที่ควรพิจารณาในการใช้ Gen AI ในบริบททางการศึกษา โดยเฉพาะในการออกแบบแผนการสอน

ผลลัพธ์ด้านทักษะ (Skills)

- สามารถเขียนและปรับปรุงคำสั่ง (prompt) สำหรับ Gen AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- สามารถพัฒนาแผนการสอนที่มีคุณภาพสูง โดยการใช้ประโยชน์จาก Gen AI

ผลลัพธ์ด้านทัศนคติและการให้คุณค่า (Attitude and Value)

- แสดงออกถึงความมั่นใจในการนำ Gen AI ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง
- ใช้ Gen AI โดยอยู่บนพื้นฐานของจรรยาบรรณทางวิชาชีพและจริยธรรม

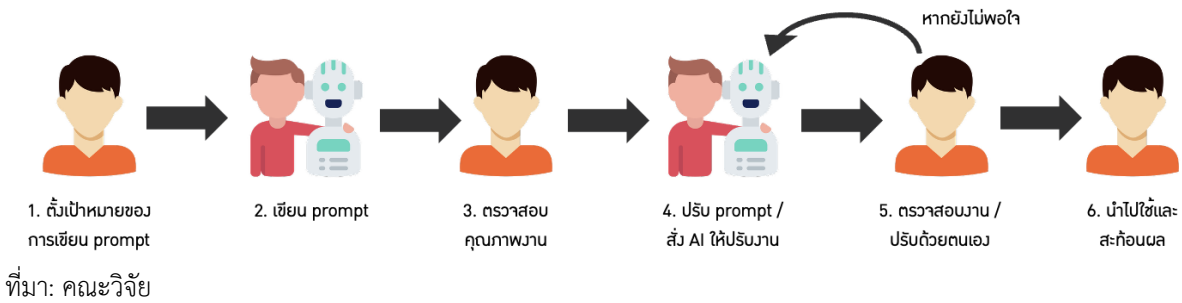
ข้อเสนอ 6 ขั้นตอนในการทำงานร่วมกับ Gen AI

ข้อเสนอนี้จะช่วยส่งเสริมให้ครูมีทักษะในการตั้งคำถามและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจาก Gen AI ได้ดีขึ้น หากมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติตั้งแต่เริ่มต้นว่า Gen AI ไม่ได้มีความสามารถเหนือกว่าคนทุกด้าน โดยเฉพาะในประเด็นที่ต้องอาศัยวิจารณญาณทางวิชาชีพ

Gen AI ควรมีบทบาทเป็นเพื่อนคู่คิด มากกว่าที่จะเข้ามาทำงานแทนครูทั้งหมด ดังนั้น ก่อนการนำ Gen AI มาใช้งาน ครูควรพิจารณาและแยกแยะว่างานประเภทใดที่ครูควรเป็นผู้ดำเนินการหลัก และงานประเภทใดที่ Gen AI สามารถช่วยเหลือหรือสนับสนุนได้

เมื่อพิจารณาว่างานใดสามารถนำ Gen AI มาช่วยสนับสนุนได้ คณะวิจัยจึงได้เสนอ 6 ขั้นตอนในการทำงานร่วมกับ Gen AI ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานที่ให้ Gen AI ช่วยในการสร้างหรือประมวลผล โดยมีครูเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย (human-in-the-loop) เพื่อให้มั่นใจว่าผลลัพธ์นั้นมีคุณภาพ ถูกต้อง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทางวิชาชีพ ดังรายละเอียดในรูปที่ 2.4

รูปที่ 2.4: กระบวนการ 6 ขั้นตอนในการทำงานร่วมกับ Gen AI

2.4 บทสรุป

คณะวิจัยด้านการปฏิรูปการเรียนรู้จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการวิจัยในการยกระดับความรู้และทักษะครูในการประยุกต์ใช้ Gen AI ผ่านการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมครูที่เหมาะสมและการสร้างข้อเสนอสำหรับการขยายผลในวงกว้าง ทั้งนี้ คณะวิจัยเน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากประสบการณ์จริงของครู เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการต่อยอดในอนาคต

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ คณะวิจัยจัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ 3 ครั้ง โดยเริ่มต้นจากการจัดเวทีครั้งที่หนึ่งเพื่อสร้างเครือข่ายนำร่องสำหรับร่วมกันพัฒนาและทดลองใช้จริง (use case) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากบริบทห้องเรียนไทย จากนั้นจึงจัดเวทีครั้งที่สองเพื่อทำการถอดบทเรียนจากประสบการณ์ของครูผู้ใช้งานจริง และในเวทีสุดท้ายจะเป็นการนำบทเรียนที่ได้ไปใช้ในการขยายผลและวางแนวทางการพัฒนาระดับระบบต่อไป

การดำเนินงานมีลักษณะเป็นการสร้างเครือข่ายแบบเป็นลำดับขั้น เริ่มต้นจากเครือข่ายขนาดเล็ก (คณะวิจัยที่จัดฝึกอบรมครูจำนวน 12 คน) เพื่อให้ติดตามการใช้งานจริงได้อย่างใกล้ชิด ก่อนที่จะถอดบทเรียนสำหรับถ่ายทอดไปยังเครือข่ายขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการฝึกอบรมครูในวงกว้าง (สถาบันอุดมศึกษา 5 แห่ง ที่จะฝึกอบรมครูจำนวน 450 คน ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 3 จังหวัด)

การถอดบทเรียนจากกรณีการทำลองใช้จริงพบปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์และประสิทธิภาพการใช้ Gen AI ของครู 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) ข้อจำกัดด้านความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น ความรู้ในวิชา ทักษะการตั้งคำถาม และประสบการณ์การใช้งาน Gen AI (2) ข้อจำกัดด้านทัศนคติของครู เช่น การเปิดรับและความกล้าทดลองสิ่งใหม่ และ (3) ข้อจำกัดด้านเนื้อหาและรูปแบบของหลักสูตรฝึกอบรม เช่น การขาดการมีส่วนร่วมของคนหน้างานและการขาดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

บทเรียนเหล่านี้ถูกนำมาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะ 6 ข้อ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในการใช้ Gen AI สำหรับการขยายผลในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ได้แก่ (1) การใช้ AIPACK เป็นเป้าหมายการพัฒนาครู (2) การปรับเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการจริงของครู (3) การออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม (4) แบ่งเนื้อหาการเรียนรู้ตามความพร้อมของครู (5) การเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับ Gen AI โดยเฉพาะกระบวนการที่มี human-in-the-loop และ (6) การสื่อสารเป้าหมายและประโยชน์ของ Gen AI ให้ชัดเจน

นอกจากนี้ คณะวิจัยได้ถอดบทเรียนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการขยายผลการฝึกอบรมครูในการใช้ Gen AI ไปสู่วงกว้าง โดยพบ 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) ความเข้มข้นของรูปแบบกิจกรรมการฝึกอบรม (2) การเข้าถึงเทคโนโลยีของครู โดยเฉพาะพีเจเออร์ชั้นสูงที่มีค่าใช้จ่าย (3) ความเร็วของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ที่จำเป็นต้องมีระบบอัปเดตความรู้ และ (4) การสนับสนุนของผู้อำนวยการสถานศึกษา ซึ่ง 2 ปัจจัยแรกส่งผลกระทบต่อตรงต่อทรัพยากรในการดำเนินงาน

ปัจจัยเหล่านี้ถูกนำมาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะ 4 ข้อสำหรับการขยายผลในพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา ได้แก่ (1) การออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มี เช่น ใช้รูปแบบ Blended Learning และ AI-Facilitator (2) สร้างพันธมิตรเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงเทคโนโลยี เช่น การประสานขอสิทธิประโยชน์ ราคาพิเศษ (3) จัดระบบอัปเดตและเผยแพร่ความรู้เทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ และ (4) สร้างความร่วมมือกับต้นสังกัดเพื่อสนับสนุนในระดับนโยบาย เช่น การจัดสรรเวลา และการลดภาระงาน เป็นต้น

บทที่ 3 การสังเคราะห์นโยบายและสร้างเครือข่ายนักวิจัย: การพัฒนาที่ยั่งยืน

ในทศวรรษที่ผ่านมา การกำกับดูแลด้านความยั่งยืนในระดับสากลได้พัฒนาไปสู่การสร้างมาตรฐานกลางที่ชัดเจนและมีผลผูกพันมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดตั้ง **International Sustainability Standards Board (ISSB)** ภายใต้ IFRS Foundation ในปี พ.ศ. 2564 (ค.ศ. 2021) และการประกาศใช้มาตรฐาน IFRS S1 และ S2 ในปี พ.ศ. 2566 (ค.ศ. 2023) ซึ่งกำลังกลายเป็น “มาตรฐานหลัก” หรือ global baseline สำหรับการรายงานด้านความยั่งยืนของภาคธุรกิจและตลาดทุน พัฒนาการดังกล่าวไม่เพียงแต่กำหนดกรอบให้บริษัทเปิดเผยข้อมูลที่มีความซับซ้อนและตรวจสอบได้มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงส่งผลต่อบริษัทที่ต้องเปิดเผยข้อมูลเชิงเทคนิคมากขึ้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงหน่วยงานกำกับดูแลที่ต้องปรับเกณฑ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล **สภาวิชาชีพและผู้ตรวจสอบ** ที่ต้องยกระดับมาตรฐานการรับรองข้อมูล **ภาควิชาการ** ที่ต้องพัฒนาองค์ความรู้และบุคลากร และ **ภาคประชาสังคม** ที่ต้องมีส่วนร่วมในการติดตาม

สำหรับประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้จัดทำ **ISSB Roadmap** โดยกำหนดให้บริษัทในดัชนี SET50 ต้องเริ่มจัดทำรายงานตาม IFRS S1 และ S2 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2569 (รายงานในปี พ.ศ. 2570) เป็นต้นไป และจะทยอยขยายผลสู่กลุ่มบริษัทจดทะเบียนอื่นในระยะต่อมา การเปลี่ยนผ่านครั้งนี้จึงถือเป็นความท้าทายเชิงระบบที่ต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว บทนี้นำเสนอผลการสังเคราะห์เชิงนโยบายและการสร้างเครือข่ายนักวิจัย ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากการประชุมกลุ่มย่อยเชิงปฏิบัติการ (focus groups) ทั้งสามครั้ง ได้แก่ 1) บทบาทเชิงนโยบายและกลไกกลาง 2) การพัฒนาระบบนิเวศด้านข้อมูลและเครื่องมือ และ 3) บทบาทของภาควิชาการ การดำเนินงานดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อกำหนด “รากฐานของระบบนิเวศ” ที่ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนา เพื่อรองรับการใช้มาตรฐาน ISSB อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของประเทศ

3.1 การระบุปัญหา

แม้ภาคธุรกิจไทย โดยเฉพาะบริษัทจดทะเบียน (บจ.) จะเริ่มให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนมากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยมีแรงผลักดันจากทั้งกฎระเบียบ ความคาดหวังของนักลงทุน สถาบันการเงิน และแรงกดดันจากห่วงโซ่อุปทานโลก แต่ระบบการรายงานข้อมูลความยั่งยืนของประเทศยังคงมีความท้าทายในแง่คุณภาพของข้อมูลและการเปรียบเทียบข้อมูลในระดับประเทศและระดับสากล

สำหรับ บจ. ไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (สำนักงาน ก.ล.ต.) ได้กำหนดให้ บจ. เปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนองค์กร (หรือ ESG) ในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปีหรือแบบ 56-1 One Report ในปี พ.ศ. 2565 ทั้งนี้ บจ. ขนาดใหญ่ที่มีความก้าวหน้าในการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน

องค์กร ได้อ้างอิงมาตรฐานสากลในการเปิดเผยข้อมูล เช่น Global Reporting Initiative (GRI) และ Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) ในขณะที่หลาย บจ. ใช้เกณฑ์ของตลาดหลักทรัพย์ฯ หรือแบบฟอร์มของสำนักงาน ก.ล.ต. เท่านั้น ดังนั้น การจัดทำรายงานของแต่ละบริษัทอาจยังขาดความเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและความสามารถในการเปรียบเทียบของข้อมูลด้านความยั่งยืนในระดับประเทศและระดับโลก

การประกาศใช้มาตรฐาน IFRS S1 และ S2 โดย International Sustainability Standards Board (ISSB) ในปี พ.ศ. 2566 (ค.ศ. 2023) ได้เปลี่ยนภูมิทัศน์ของการรายงานความยั่งยืนทั่วโลก โดยมีเป้าหมายให้เป็น “มาตรฐานหลัก” หรือ global baseline สำหรับการเชื่อมโยงข้อมูลด้านความยั่งยืนกับข้อมูลทางการเงินประเทศต่าง ๆ จึงเร่งปรับโครงสร้างเพื่อรองรับมาตรฐานดังกล่าว เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และมาเลเซีย ต่างจัดตั้งกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาควิชาการ เพื่อร่วมกำหนดแนวทางการนำมาตรฐานไปใช้รวมทั้งสนับสนุนการสร้างศักยภาพของบุคลากร

เพื่อตอบสนองมาตรฐานดังกล่าว และความคาดหวังของผู้ใช้ข้อมูล สำนักงาน ก.ล.ต. ได้จัดทำ ISSB Roadmap โดยจะเริ่มบังคับใช้กับบริษัทในดัชนี SET50 ตั้งแต่รอบปีบัญชี พ.ศ. 2569 (รายงานในปี พ.ศ. 2570) และทยอยขยายไปยังบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอื่นในลำดับถัดไป อย่างไรก็ตาม การสำรวจโครงสร้าง “ระบบนิเวศ” ที่เกี่ยวข้องกับการรายงานความยั่งยืนสะท้อนว่า บทบาทและกลไกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ขาดการบูรณาการ และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมกลุ่มธุรกิจที่หลากหลาย

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กว่า 800 แห่ง ซึ่งมีความสำคัญต่อห่วงโซ่อุปทานโลก หากบริษัทเหล่านี้ไม่สามารถรายงานข้อมูลตามมาตรฐานสากลได้ทันเวลา ย่อมเสี่ยงต่อการถูกประเมินต่ำด้านความโปร่งใส สูญเสียความเชื่อมั่นจากนักลงทุนต่างชาติ และเสียโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เปลี่ยนผ่านไปสู่ green finance และ sustainability-linked investment ซึ่งมีเงื่อนไขพิจารณาข้อมูลด้านความยั่งยืนองค์กร หรือ ESG เป็นหลัก

ปัญหาหลักที่คณะวิจัยระบุในการสร้างความพร้อมของประเทศไทย ได้แก่

- 1) **ขาดความเข้าใจร่วมกันของภาคส่วนหลัก** เช่น หน่วยงานกำกับดูแล สภาวิชาชีพ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม ว่าควรมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในการขับเคลื่อน ISSB Roadmap
- 2) **ขาดระบบสนับสนุนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ในวงกว้าง** โดยเฉพาะสำหรับบริษัทที่อยู่นอกกลุ่ม SET50 ซึ่งมักมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ
- 3) **ยังไม่มีกลไกกลางที่ทำหน้าที่บูรณาการความร่วมมือ** ทำให้การขับเคลื่อนมาตรฐาน ISSB เสี่ยงที่จะล่าช้า ขาดความเสมอภาค และไม่สามารถสะท้อนบริบทของไทยได้อย่างเป็นระบบ

ดังนั้น ในบริบทที่เศรษฐกิจโลกกำลังเปลี่ยนผ่านสู่ระบบที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลด้านความยั่งยืน ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่ง “สร้างความพร้อมเชิงระบบ” ผ่านการกำหนดบทบาทที่ชัดเจน การสร้างกลไก

ประสานงานกลาง และการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรและผู้ประกอบการ เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันของตลาดทุนและเศรษฐกิจไทยในระยะยาว

3.2 การสำรวจองค์ความรู้จากการวิจัย

จากปัญหาที่ระบุไว้ในข้อ 3.1 ที่สะท้อนความไม่ชัดเจนของบทบาทภาคส่วนต่าง ๆ ขาดกลไกกลาง และช่องว่างด้านโครงสร้างข้อมูล งานวิจัยและเอกสารวิเคราะห์ทั้งในและต่างประเทศชี้ว่าการขับเคลื่อนมาตรฐาน ISSB ให้เกิดผล จำเป็นต้องออกแบบ “ระบบนิเวศ” ที่มีความเข้มแข็งเชิงสถาบัน (institutional strength) กระบวนการที่มีส่วนร่วม (inclusive governance) และแนวทางปรับใช้ตามบริบทประเทศ (contextualisation) เพื่อหลีกเลี่ยงการบังคับใช้ที่แคบเกินไปหรือมีต้นทุนสูงเกินความจำเป็น โดยเฉพาะต่อบริษัทในประเทศไทยที่ยังมีความแตกต่างด้านความพร้อมอย่างมาก

แม้ประเทศไทยจะมีความคืบหน้าในระดับนโยบาย เช่น การประกาศ ISSB Roadmap และมีบริษัทขนาดใหญ่บางส่วนเริ่มเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนตามมาตรฐานสากลแล้ว แต่ข้อจำกัดด้านบทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การขาดกลไกกลาง และความไม่พร้อมของผู้ปฏิบัติ โดยเฉพาะบริษัทขนาดกลางและเล็ก ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในการนำมาตรฐาน ISSB ไปใช้ในวงกว้าง

ด้วยเหตุนี้ การสำรวจองค์ความรู้จากงานวิจัยและกรณีศึกษานานาชาติ จึงมีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจว่าแต่ละประเทศจัดการกับความท้าทายเหล่านี้ได้อย่างไร และสามารถนำบทเรียนมาปรับใช้ในบริบทไทยได้อย่างไร

3.2.1 ข้อค้นพบจากวรรณกรรม: กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเชิงวิชาการในช่วงหลังการก่อตั้ง ISSB ชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญ 3 ด้าน ที่มีนัยต่อการออกแบบระบบนิเวศของการรายงานความยั่งยืนในระดับประเทศ ได้แก่

- 1) **ด้านแนวคิด (conceptual foundation):** ISSB วางโครงสร้างของมาตรฐานบนหลัก single materiality ที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลความยั่งยืนที่มีความเกี่ยวข้องทางการเงินสำหรับนักลงทุนเป็นหลัก ซึ่งมีข้อวิจารณ์ว่าอาจละเลยประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และผลกระทบต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่ได้เป็นผู้ถือหุ้น ผู้ให้เงินทุน หรือผู้ที่สนใจข้อมูลทางการเงิน โดยแนวทาง double materiality ตามที่มาตรฐานอย่าง GRI ผลักดัน จึงถูกเสนอให้ใช้ควบคู่ เพื่อสะท้อนทั้ง “ผลกระทบต่อธุรกิจ” และ “ผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม” (De Villiers et al., 2024; Roche & Yudha, 2023)
- 2) **ด้านความชอบธรรมของกระบวนการ (legitimacy and inclusion):** แม้ ISSB จะได้รับการสนับสนุนจากภาคธุรกิจและตลาดทุน แต่การออกแบบมาตรฐานยังมีแนวโน้มพึ่งพาภาคธุรกิจและนักลงทุนเป็นหลัก เสี่ยงจากภาคประชาสังคม นักวิชาการ และผู้แทนจากประเทศกำลังพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมน้อย ทั้งในเชิงโอกาสการเข้าถึงและอิทธิพลต่อเนื้อหา ส่งผลให้ความชอบธรรมของมาตรฐานอิงอยู่กับ *output legitimacy* (ความชอบธรรมจากผลลัพธ์) มากกว่า *procedural legitimacy*

(ความชอบธรรมจากกระบวนการ) ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างการยอมรับในระยะยาว (Bohn et al., 2025; Kulik & Dobler, 2023)

- 3) **ด้านพลวัตเชิงสถาบัน (institutional dynamics):** ISSB กำลังกลายเป็น “มาตรฐานหลัก” ที่มีอิทธิพลต่อการนิยาม “ความยั่งยืน” ในระดับสากล ส่งผลให้เกิดแรงกดดันต่อความหลากหลายของกรอบแนวคิดที่มีอยู่ เช่น GRI หรือ CDP แม้จะมีความพยายามสร้าง Interoperability แต่ก็ยังมีแนวโน้มที่แนวคิดของ ISSB จะกลายเป็นกรอบที่ตีความเรื่อง “ความยั่งยืน” ที่แคบลงและไม่รอบด้าน (Roche & Yudha, 2023) ขณะเดียวกัน ภาคเอกชนขนาดใหญ่ก็ยังมีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดเนื้อหา ขณะที่ภาควิชาการและ NGO มีส่วนร่วมน้อยและบทบาทจำกัด (Kulik & Dobler, 2023)

ข้อถกเถียงเชิงแนวคิดเกี่ยวกับ *materiality* ความชอบธรรมของกระบวนการ และพลวัตเชิงสถาบันของ ISSB สะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบมาตรฐานสากลไม่ได้เป็นเพียงเรื่องทางทฤษฎี หากแต่ส่งผลโดยตรงต่อความท้าทายเชิงปฏิบัติของแต่ละประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ต้องหาจุดสมดุลระหว่างการคงความสอดคล้องกับ *global baseline* และการปรับใช้ตามบริบทในประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีข้อจำกัดเชิงแนวคิดดังกล่าว ความสำเร็จของการนำมาตรฐาน ISSB ไปใช้ในทางปฏิบัติยังขึ้นอยู่กับ “ระบบนิเวศข้อมูล” (data ecosystem) ที่รองรับการเก็บ ประมวลผล และแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

3.2.2 Ecosystem ด้านข้อมูล: โครงสร้าง-เครื่องมือ-คน

การนำมาตรฐาน ISSB ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มิได้ขึ้นอยู่กับกรอบมาตรฐานเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัย “ระบบนิเวศข้อมูล” (data ecosystem) ที่ครอบคลุมโครงสร้างพื้นฐาน เครื่องมือสนับสนุน และบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอ โดยระบบนิเวศดังกล่าวควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- 1) **การเชื่อมโยงกันได้ (interoperability):** มาตรฐานข้อมูลและรูปแบบการแลกเปลี่ยน (data exchange) ต้องสามารถทำงานร่วมกันได้ระหว่างแพลตฟอร์มและเครื่องมือที่หลากหลาย ลดการแยกส่วนของข้อมูลและเอื้อต่อการตรวจสอบย้อนกลับ
- 2) **การลดภาระการรายงานซ้ำซ้อน:** ควรมีการพัฒนาแบบ *single-entry, multi-output* ที่ทำให้บริษัทส่งข้อมูลเพียงครั้งเดียว แต่สามารถนำไปใช้ได้หลายวัตถุประสงค์ ทั้งด้านการกำกับดูแล การสื่อสารกับผู้ลงทุน และการประเมินความเสี่ยง
- 3) **การยกระดับคุณภาพข้อมูล:** ข้อมูลต้องตรวจสอบได้ (*auditability*) น่าเชื่อถือ และพร้อมสำหรับการรับรองเพื่อตอบโจทย์ทั้งความโปร่งใสและความต้องการของนักลงทุน
- 4) **การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพ:** ควบคู่ไปกับระบบข้อมูล ต้องมีเครื่องมือและโครงการเสริม เช่น การฝึกอบรม การให้คำปรึกษา และกลไกการสนับสนุนทางการเงินสำหรับบริษัท โดยเฉพาะแก่ SMEs

มาตรฐาน IFRS S2 เน้นให้การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงและโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต้องต่อเนื่อง เชื่อมโยง และสอบทานได้รวมทั้งระบบสมมติฐานเชิงเทคนิคอย่างโปร่งใส ไม่ว่าจะเป็นการคำนวณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การวิเคราะห์สถานการณ์ (scenario analysis) หรือการจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่าน (transition plan) ซึ่งไม่ใช่ข้อมูลย้อนหลังทางบัญชี แต่เป็นข้อมูลเชิงกลยุทธ์ที่ซับซ้อนและมีนัยต่อการตัดสินใจทางการเงินโดยตรง

ดังนั้น การออกแบบ ecosystem ด้านข้อมูลและเครื่องมือจึงเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีบทบาทโดยตรงต่อความสำเร็จในการนำมาตรฐาน ISSB ไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยต้องพัฒนาไปพร้อมกันทั้งโครงสร้างพื้นฐานข้อมูล (data infrastructure) เครื่องมือสนับสนุน (data enablement tools) และกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เชื่อมโยงระหว่างภาคส่วนอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้ ระบบข้อมูลด้าน ESG ไม่ได้จำกัดอยู่เพียง “แพลตฟอร์มระดับระบบ” (system-level platforms)¹ เท่านั้น แต่ยังรวมถึง “เครื่องมือสนับสนุนการจัดการข้อมูล” (data enablement tools) ที่ทำหน้าที่เก็บ รวบรวม วิเคราะห์ และรายงานข้อมูล เครื่องมือเหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบซอฟต์แวร์คำนวณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เครื่องมือวิเคราะห์ความเสี่ยงภูมิอากาศ หรือชุดตัวชี้วัดเฉพาะอุตสาหกรรม

ตารางที่ 3.1: บทบาทและความแตกต่างของแพลตฟอร์มระดับระบบและเครื่องมือสนับสนุนการจัดการข้อมูลใน ESG Data Ecosystem

มิติ/องค์ประกอบ	แพลตฟอร์มระดับระบบ (System-level platforms)	เครื่องมือสนับสนุนการจัดการข้อมูล (Data enablement tools)
วัตถุประสงค์หลัก	เชื่อมโยงข้อมูลรายงาน ESG ระดับประเทศ/ตลาดทุน เปิดเผยข้อมูล และส่งต่อไปยังผู้ใช้งานปลายทาง (เช่น regulator และ investor)	สนับสนุนการจับเก็บ วิเคราะห์ และเตรียมข้อมูลภายในองค์กรให้สอดคล้องกับมาตรฐานการรายงาน (เช่น ISSB และ GRI)
ผู้พัฒนา/เจ้าของ	หน่วยงานรัฐ หน่วยงานกำกับ ตลาดหลักทรัพย์ฯ หรือความร่วมมือระหว่างภาครัฐ-เอกชน	หน่วยงานภาครัฐ เอกชน มหาวิทยาลัย หรือองค์กรไม่แสวงกำไร
กลุ่มเป้าหมาย	บริษัทจดทะเบียน/บริษัทที่อยู่ภายใต้ข้อกำหนดการรายงาน หน่วยงานรัฐ ผู้ลงทุน	บริษัททุกขนาด โดยเฉพาะฝ่ายจัดการความยั่งยืน บัญชีความเสี่ยง และการปฏิบัติตามข้อกำหนด
ฟังก์ชันหลัก	ระบบรวมข้อมูล (data repository) Dashboard รายงาน และ interface สำหรับการเปิดเผยข้อมูลต่อภายนอก	แบบฟอร์มเก็บข้อมูล เครื่องมือคำนวณ GHG รวมทั้ง risk assessment tools และ materiality tools
ลักษณะการเปิดเผยข้อมูล	มุ่งเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะหรือหน่วยงานกำกับ	ใช้ภายในองค์กร ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่เปิดเผย ยกเว้นเมื่อถูกรวมในรายงานทางการ
การเชื่อมโยงกับมาตรฐาน	สร้างบนโครงสร้างข้อมูลที่อิงกับมาตรฐาน ISSB, TCFD, ESRS หรือ One Report	ปรับให้สอดคล้องกับมาตรฐานตามความต้องการผู้ใช้ บางเครื่องมือสามารถส่งออกข้อมูลตามมาตรฐาน ISSB
บทบาทใน ecosystem	เป็น โครงสร้างหลัก ของระบบการเปิดเผยข้อมูลระดับประเทศ	เป็น พื้นเพื่อสนับสนุน การจัดการภายในที่ช่วยให้การเปิดเผยข้อมูลเกิดขึ้นได้จริง
ความสัมพันธ์ระหว่างกัน	ใช้ข้อมูลจากเครื่องมือสนับสนุนในการจัดทำรายงานผ่านแพลตฟอร์ม	ส่งออกข้อมูลหรือแปลงข้อมูลให้ตรงกับข้อกำหนดของแพลตฟอร์ม

¹ คำว่า Platform ในที่นี้ เป็นคำเรียกกว้าง ๆ ที่กล่าวถึงระบบหรือโครงสร้างดิจิทัลศูนย์กลางที่ใช้จัดเก็บและเปิดเผยข้อมูล ESG อย่างเป็นระบบ

แม้เครื่องมือเหล่านี้จำนวนมากจะถูกพัฒนาโดยภาคเอกชน เช่น GHG calculators หรือ ESG software แต่หน่วยงานรัฐ สถาบันวิชาการและองค์กรวิจัย และภาคประชาสังคม ก็มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเครื่องมือเชิงนโยบายและการประเมินความเสี่ยง เช่น โมเดลเศรษฐกิจศาสตร์สิ่งแวดล้อม เครื่องมือประเมินความเสี่ยงภูมิอากาศ หรือ sector-specific calculators

ยิ่งไปกว่านั้น แพลตฟอร์มระดับระบบจำนวนหนึ่งได้ผนวกเครื่องมือเหล่านี้ไว้แล้ว เช่น SET Carbon Platform ที่มีฟังก์ชันคำนวณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก Scope 1 และ 2 รวมถึงมีการออกแบบระบบให้เอื้อต่อการรับรองข้อมูลด้วย

การออกแบบ ecosystem ของไทย จึงไม่ควรแยกแพลตฟอร์มระดับระบบออกจากเครื่องมือสนับสนุนภายในองค์กร หากแต่ควรทำให้ “เชื่อมโยงกันได้ตั้งแต่ต้น” (interoperable by design) เพื่อให้ข้อมูลด้านความยั่งยืนของประเทศสามารถตรวจสอบ เชื่อมโยง และเปรียบเทียบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.3 บทบาทภาควิชาการ: องค์ความรู้-หลักสูตร-เครือข่าย

ภาควิชาการถือเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการนำมาตรฐาน ISSB มาใช้ในประเทศไทย โดยทำหน้าที่ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การผลิตบุคลากร และการเชื่อมโยงงานวิจัยกับการปฏิบัติจริง จากการสำรวจทิศทางงานวิจัยและการพัฒนาการศึกษาที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์บทบาทที่สำคัญออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่

- 1) การสร้างองค์ความรู้ (knowledge creation):** การเปลี่ยนผ่านด้านมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูลอย่าง ISSB ไม่เพียงแต่กระทบต่อภาคธุรกิจ แต่ยังเปิดพื้นที่ใหม่ในโลกรวิชาการ โดยเฉพาะสำหรับนักวิจัยที่ต้องการผลิตงานที่เชื่อมโยงกับบริบทการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและระบบข้อมูลในประเทศ ขณะนี้มีวารสารวิชาการระดับนานาชาติหลายแห่งที่เปิดรับบทความในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับ ESG, Sustainability Reporting และมาตรฐาน ISSB โดยเฉพาะในเชิงเปรียบเทียบ การพัฒนาระบบ และกรณีศึกษาจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งสามารถเป็นพื้นที่ดีพิมพ์สำหรับงานวิจัยจากประเทศไทยได้ ตัวอย่าง Call for Papers (CFP) ที่น่าสนใจในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา

วารสาร & CFP	หัวข้อ & โฟกัส	ตัวอย่างประเด็นย่อย	ปิดรับ	Links
Sustainability Accounting, Management and Policy Journal (SAMPJ) ²	Sustainable Development & Reporting Value Creation	Interoperability ระหว่าง ISSB, ESRS, GRI / Value creation / Policy mandates	31 ธ.ค. 2025	ดูรายละเอียด
Journal of Management Control (JoMaC) ³	Management Control Research on Sustainability	ESG strategy / Risk & incentive systems / Control integration	30 มิ.ย. 2024	ดูรายละเอียด

² <https://www.emeraldgrouppublishing.com/calls-for-papers/sustainable-development-and-reporting-value-creation-a-new-regulatory-landscape>

³ <https://link.springer.com/journal/187/updates/26045952>.

วารสาร & CFP	หัวข้อ & โฟกัส	ตัวอย่างประเด็นย่อย	ปีรับ	Links
Meditari Accountancy Research ⁴	Sustainability Auditing and Assurance – Standardisation and Practice Diversity	Assurance practice diversity / SDG auditing / Audit technology	31 ม.ค. 2026	ดูรายละเอียด
Financial Reporting – Journal of Financial Communication (FrancoAngeli) ⁵	The future for integration in reporting	Integrated thinking / ESG reporting structure / AI-NLP ใน disclosure	15 ต.ค. 2024	ดูรายละเอียด
Research in International Business & Finance (RIBAF) ⁶	Business Sustainability & ESG Integration	Cross-country ESG studies / Firm-level ESG outcomes / Investor behaviour	31 ธ.ค. 2025	ดูรายละเอียด
Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations ⁷	Corporate Governance and ESG Practices in Nonprofits	ESG adoption ในองค์กรไม่แสวงหากำไร / Governance structure	เปิดอยู่	ดูรายละเอียด
Nomos Z'GuG Journal ⁸	ESG reporting and management in public/private sectors	Double materiality / ESG data ในภาครัฐ	28 ก.ค. 2025	ดูรายละเอียด
PRI – Case Studies ⁹	ISSB Implementation: Investor Case Studies	How investors use ISSB-aligned data / Early adoption examples	30 ส.ค. 2024	ดูรายละเอียด

โดยหัวข้อวิจัยบางหัวข้อเป็นการต่อยอดจากกลุ่มเดิมในสาขาบัญชี การเงิน การจัดการ และอื่น ๆ ตลอดจนการสำรวจประเด็นเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับบริบทของประเทศไทย ตัวอย่างหัวข้องานวิชาการที่น่าสนใจ ได้แก่ มีบทบาทในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบมาตรฐานระหว่างประเทศ (ISSB, GRI, ESRS, US SEC) กับกรอบที่ใช้ภายในประเทศ เช่น แบบ 56-1 One Report ตลอดจนศึกษากระบวนการ materiality assessment ในบริบทไทย วิเคราะห์โครงสร้างข้อมูล ESG ในองค์กรขนาดต่าง ๆ และสำรวจผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลต่อพฤติกรรมองค์กร นอกจากนี้ ยังรวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้เชิงนโยบาย เช่น การออกแบบกลไกกำกับดูแลและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการปรับใช้มาตรฐาน ISSB

- 2) **การพัฒนาหลักสูตรและเครื่องมือการเรียนรู้ (curriculum & learning tools):** การบูรณาการเนื้อหา ISSB และ ESG เข้าสู่หลักสูตรบัญชี การเงิน การจัดการ และเศรษฐศาสตร์เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานใหม่ ควบคู่กับการพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เช่น ชุดกรณีศึกษาไทย (Thai case repositories) เครื่องมือ

⁴ <https://www.emeraldgrouppublishing.com/calls-for-papers/sustainability-auditing-and-assurance-standardisation-and-practice-diversity>

⁵ <https://journals.francoangeli.it/index.php/fr/announcement/view/89>.

⁶ <https://www.ssm.com/index.cfm/en/janda/announcement/?id=16813>

⁷ <https://www.istr.org/news/698425/CFP-Special-Issue-in-Voluntas-The-Nonprofit-Sector-and-Environmental-Social-and-Governance-ESG.htm>

⁸ https://www.nomos.de/wp-content/uploads/2025/05/ZGuG_CfP_ESG-reporting_English.pdf

⁹ <https://www.unpri.org/driving-meaningful-data/call-for-case-studies-on-investors-issb-implementation/13251.article>

วิเคราะห์การเปลี่ยนผ่าน (transition plan templates) และเครื่องมือสนับสนุนการวิเคราะห์สถานการณ์ (scenario analysis toolkits)

- 3) **การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ (networks & collaboration):** ภาควิชาการสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักวิจัย หน่วยงานกำกับดูแล สภาวิชาชีพ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยอาจอยู่ในรูปแบบของ *knowledge hubs* หรือเครือข่ายวิชาการด้านการรายงานและการรับรองความยั่งยืน (sustainability reporting & assurance networks) หรือ *sandbox* เชิงทดลองเพื่อทดสอบแนวทางการรายงานและการตรวจสอบข้อมูล ทั้งหมดนี้มีเป้าหมายเพื่อเร่งรัดการเรียนรู้ร่วมกันและยกระดับความสามารถของบุคลากรในระบบนิเวศโดยรวม

กล่าวโดยสรุป บทบาทของภาควิชาการไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการวิจัยหรือการผลิตบัณฑิต แต่ยังหมายถึงการทำหน้าที่เป็น “ตัวกลางความรู้” ที่เชื่อมโยงโลกวิชาการเข้ากับโลกปฏิบัติ สนับสนุนการกำหนดนโยบายและสร้างเครือข่ายที่เอื้อต่อการเปลี่ยนผ่านสู่การรายงานตามมาตรฐาน ISSB อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

3.2.4 บทเรียนจากต่างประเทศ: โครงสร้างกำกับ-แพลตฟอร์ม

การเปรียบเทียบกรณีจากต่างประเทศสะท้อนว่า ความสำเร็จของการนำมาตราฐาน ISSB ไปใช้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรอบข้อกำหนดเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยกลไกสนับสนุนเชิงระบบที่ครอบคลุมทั้ง **โครงสร้างกำกับดูแลที่มีส่วนร่วม** และ **โครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลและเครื่องมือ** เพื่อให้สอดคล้องกับระดับความพร้อมของธุรกิจในประเทศนั้น ๆ

1) โครงสร้างกำกับ: คณะกรรมการร่วมและกลไกหลายภาคส่วน

เมื่อพิจารณารณีสตัวอย่างจากต่างประเทศ จะพบว่าหลายประเทศได้เริ่มปรับปรุงโครงสร้างการกำกับดูแลเพื่อรองรับการนำมาตราฐาน ISSB ไปใช้ โดยจัดตั้ง “**คณะกรรมการร่วมหลายภาคส่วน**” ที่มีหน้าที่แนะนำเชิงนโยบายและสนับสนุนการเตรียมความพร้อมของภาคธุรกิจ ตัวอย่างเช่น

- **สิงคโปร์** จัดตั้ง Sustainability Reporting Advisory Committee (SRAC) ในปี 2022¹⁰ ภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานกำกับดูแล 2 แห่ง ได้แก่ Accounting and Corporate Regulatory Authority (ACRA) และ Singapore Exchange Regulation (SGX RegCo) ซึ่งเชิญตัวแทนจากบริษัทเอกชน สมาคมธุรกิจ สภาวิชาชีพ และภาควิชาการเข้ามาร่วมกำหนดแนวทาง¹¹

---

¹⁰ SGX Group, “ACRA and SGX RegCo set up a Sustainability Reporting Advisory Committee to advance sustainability reporting for Singapore,” *SGX Group*, June 21, 2022, <https://www.sgxgroup.com/media-centre/20220621-acra-and-sgx-regco-set-sustainability-reporting-advisory-committee>.

¹¹ “Sustainability Reporting Advisory Committee,” ACRA, accessed December 11, 2024, <https://www.acra.gov.sg/accountancy/sustainability-reporting/sustainability-reporting-advisory-committee>.

- **ญี่ปุ่น** จัดตั้ง Sustainability Standards Board of Japan (SSBJ) ในปี 2022¹² ภายใต้ Financial Accounting Standards Foundation (FASF)¹³ เพื่อประยุกต์ใช้ ISSB Standards อย่างสอดคล้องกับระบบการบัญชีของญี่ปุ่นและการเปิดเผยข้อมูลในตลาดทุนญี่ปุ่น¹⁴
- **มาเลเซีย** จัดตั้ง Advisory Committee on Sustainability Reporting (ACSR) ในปี 2023¹⁵ เพื่อยกระดับมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนของมาเลเซีย พร้อมทั้งพัฒนา National Sustainability Reporting Framework (NSRF) และโครงการ Policy, Assumptions, Calculators and Education (PACE) เพื่อสนับสนุนทรัพยากรและเครื่องมือให้ภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถนำ NSRF ไปปฏิบัติได้จริง¹⁶
- **เขตบริหารพิเศษฮ่องกง** รัฐบาลได้เผยแพร่ “แผนแม่บทว่าด้วยการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในฮ่องกง” (Roadmap on Sustainability Disclosure in Hong Kong)¹⁷ ในเดือนธันวาคม ปี 2024 ซึ่งกำหนดให้กิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (publicly accountable entities: PAEs) ต้องเริ่มปรับใช้ IFRS S1 และ S2 นับเป็นเขตบริหารแห่งแรก ๆ ของโลกที่นำมาตรฐานดังกล่าว มาปรับใช้กับข้อกำหนดการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนระดับท้องถิ่น

หลังจากแผนแม่บทดังกล่าวออกมาเพียงไม่นาน Hong Kong Institute of Certified Public Accountants (HKICPA) ได้จัดทำมาตรฐานการรายงานความยั่งยืนฮ่องกง (HKFRS Sustainability Disclosure Standards: HKFRS SDS) ที่เทียบเท่ากับ IFRS S1 และ S2 ของ ISSB มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2025 เป็นต้นไป¹⁸ HKICPA ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐาน HKFRS SDS ภายใต้การกำกับดูแลของ Accounting and Financial Reporting Council (AFRC) ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระด้านกำกับดูแลวิชาชีพบัญชีของฮ่องกง

ตลาดหลักทรัพย์ฮ่องกง (HKEX) กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนต้องเปิดเผยข้อมูลตาม IFRS S2 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2025 ตามหลัก “comply or explain” ขณะที่บริษัทขนาดใหญ่ในดัชนี Hang Seng Composite LargeCap จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดเพิ่มเติมตั้งแต่ปี 2026 และจะมีการปรับไปสู่การบังคับใช้แบบเต็มรูปแบบภายในปี 2028 (จะมีการรับฟังความเห็นเพิ่มเติมในปี 2027) นอกจากนี้ หน่วยงานกำกับดูแลทางการเงินก็ได้กำหนดให้สถาบันทางการเงินขนาดใหญ่ ใช้ HKFRS SDS ภายในปี 2028

¹² “SSBJ,” SSBJ, accessed December 12, 2024, https://www.ssbj.jp/en/list-ssbj_2.html.

¹³ “Organizational Structure,” FASF, accessed December 12, 2024, <https://www.fasf-jp/en/organization.html>.

¹⁴ “Overview,” FASF, accessed December 12, 2024, <https://www.fasf-jp/en/overview.html>.

¹⁵ ACSR, “Proposed National Sustainability Reporting Framework,” *Securities Commission Malaysia*, 2024, <https://www.sc.com.my/api/documentms/download.ashx?id=46cad705-4a30-4315-b09c-b8d205a46be1>.

¹⁶ Securities Commission Malaysia, “National Sustainability Reporting Framework to Enhance Sustainability Disclosures,” *Securities Commission Malaysia*, September 24, 2024, <https://www.sc.com.my/resources/media/media-release/national-sustainability-reporting-framework-to-enhance-sustainability-disclosures>.

¹⁷ https://www.fstb.gov.hk/fsb/en/publication/report/docs/FSTB_Roadmap2024_eBooklet_EN.pdf

¹⁸ <https://www.spglobal.com/esg/insights/december-2024-where-does-the-world-stand-on-issb-adoption>

- **แอฟริกาใต้** ปัจจุบันหลักการกำกับดูแลกิจการ King IV Code เป็นแนวทางหลักที่ บจ. ใช้ในการเปิดเผยข้อมูลด้าน ESG ส่วนการผนวกมาตรฐาน ISSB ยังอยู่ระหว่างการพิจารณา ขณะเดียวกัน สภาวิชาชีพบัญชีของแอฟริกาใต้ (SAICA) ได้ออกแถลงการณ์เชิงสนับสนุนให้บริษัทเริ่มเตรียมความพร้อมล่วงหน้า¹⁹ โดยมีบริษัทชั้นนำอย่าง MTN Group แสดงท่าทีเชิงรุกต่อการนำมาตรฐาน ISSB มาใช้จริงแล้ว²⁰

แอฟริกาใต้มีการนำกรอบ Integrated Reporting Framework มาใช้กับ บจ. เป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ทำให้การเปลี่ยนผ่านไปใช้ IFRS S1 และ S2 อาจราบรื่นกว่าหลายประเทศที่ยังไม่มีแนวทางการรายงานที่เชื่อมโยงข้อมูล ESG เข้ากับข้อมูลทางการเงินโดยตรง ทั้งนี้ ตลาดหลักทรัพย์ Johannesburg Stock Exchange (JSE) ได้จัดทำ Sustainability Disclosure Guidance และ Climate Change Disclosure Guidance ฉบับสมัครใจตั้งแต่ปี 2022 โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดของ IFRS S1/S2 และ TCFD เพื่อช่วยให้ บจ. สามารถรายงานข้อมูลที่ทันสมัยและสอดคล้องกับแนวปฏิบัติสากล ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวได้รับการทบทวนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของมาตรฐานโลกและความเหมาะสมกับบริบทของแอฟริกาใต้

แม้จะมีแนวทางดังกล่าว แอฟริกาใต้ยังคงเผชิญความท้าทายหลายด้าน เช่น ความจำเป็นในการแก้ไขกฎหมาย Companies Act 2008 เพื่อรองรับ ISSB Standards อย่างเป็นทางการ และการพิจารณาขยายขอบเขตการบังคับใช้ไปยังบริษัทที่ไม่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ รวมถึงการชี้ให้ภาคเอกชนเข้าใจถึงประโยชน์ของการใช้มาตรฐานดังกล่าว²¹

2) แพลตฟอร์มและเครื่องมือ: ระบบข้อมูลและการสนับสนุนการเรียนรู้

การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลถือเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนมาตรฐาน ISSB หลายประเทศจึงสร้างแพลตฟอร์มกลางและเครื่องมือสนับสนุนเพื่อช่วยลดภาระและยกระดับคุณภาพข้อมูล โดยมีหน่วยงานกำกับดูแล ตลาดหลักทรัพย์ และองค์กรที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่กำหนดกรอบกำกับ ควบคู่กับการสร้างแพลตฟอร์มและเครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ

- **สหภาพยุโรป (EU)** ออก Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) บังคับบริษัทขนาดใหญ่และบริษัทจดทะเบียนจัดทำรายงานตาม European Sustainability Reporting Standards (ESRS) ซึ่งพัฒนาโดย European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) โดยมี Interoperability Guidance ระหว่าง ESRS และ IFRS Foundation เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการรายงาน ขณะเดียวกันก็ได้พัฒนา **European Single Access Point (ESAP)** ภายใต้การบริหารของ European Securities and Markets Authority (ESMA) ซึ่งเป็นศูนย์รวมข้อมูลการเงินและความยั่งยืนของบริษัท เปิดเผยต่อสาธารณะและทำให้ข้อมูลอยู่ในรูปแบบ machine-readable

---

¹⁹ <https://www.ince.co.za/navigating-issbs-ifs-s1-and-s2-insights-for-the-south-african-corporate-landscape/>

²⁰ <https://www.mtn.com/mtn-publishes-2023-reports-showcasing-strategic-progress-and-socioeconomic-contributions/>

²¹ <https://www.saimm.co.za/press-releases/1115-changes-on-the-horizon-for-esg-disclosures-in-south-africa>

- สิงคโปร์** ตลาดหลักทรัพย์สิงคโปร์ (SGX) บังคับ 5 กลุ่มอุตสาหกรรมหลัก (การเงิน อาหาร พลังงาน การก่อสร้าง ขนส่ง) รายงานข้อมูลด้านภูมิอากาศตั้งแต่รอบปีบัญชี 2024 และขยายสู่ทุกบริษัทในรอบปีบัญชี 2025 ด้าน SGX RegCo ได้นำ IFRS S1/S2 มาบรรจุเป็นกฎการจดทะเบียนโดยตรง โดยเริ่มบังคับใช้กับรายงานด้านภูมิอากาศตั้งแต่รอบปีบัญชี 2025 เป็นต้นไป ทำให้บริษัทต้องยกระดับจาก TCFD ไปสู่การใช้มาตรฐาน ISSB อย่างเต็มรูปแบบ
 SGX และหน่วยงานกำกับดูแลการเงิน (Monetary Authority of Singapore: MAS) จึงได้ร่วมกันพัฒนาแพลตฟอร์ม **ESGenome ภายใต้ Project Greenprint** ซึ่งทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มกลาง รองรับการเชื่อมโยงตัวชี้วัดกว่า 3,000 รายการจากมาตรฐาน ISSB, GRI, TCFD และช่วยลดภาระการรายงานซ้ำของบริษัท โดยช่วยเชื่อมโยงข้อมูลของบริษัทให้ตรงกับมาตรฐานที่เลือกโดยอัตโนมัติ
- มาเลเซีย** พัฒนา National Sustainability Reporting Framework (NSRF) โดย Advisory Committee on Sustainability Reporting (ACSR) และเปิดตัวในปี 2024 ทั้งนี้ NSRF ใช้ IFRS S1/S2 เป็น baseline รวมทั้งกำหนดการบังคับใช้แบบ phased implementation โดยมีการพัฒนา **Centralised Sustainability Intelligence (CSI) Platform** ที่ตลาดหลักทรัพย์ Bursa Malaysia พัฒนาร่วมกับ BoardRoom Group เพื่อเป็นช่องทางยื่นรายงาน ESG ของบริษัทจดทะเบียน โดยมีฟังก์ชันสำคัญ เช่น GHG Calculator คำนวณ Scope 1, 2, 3 และการระบุ Supply Chain Hotspots รวมถึงมีเครื่องมือสนับสนุนอย่าง **PACE Toolkit** เพื่อเสริม capacity building ของบริษัท ด้านการคำนวณ GHG การตั้งเป้าหมายที่อิงหลักวิทยาศาสตร์และโครงการอบรมบุคลากร
- ญี่ปุ่น** Japan Exchange Group (JPX) ได้พัฒนา **JPX ESG Knowledge Hub** เพื่อให้ข้อมูล แนวปฏิบัติ และคู่มือ ESG แก่บริษัทจดทะเบียนและผู้สนใจ ครอบคลุมข่าวสาร ESG ทั้งในและต่างประเทศ มีข้อมูลสรุปและอธิบายมาตรฐานหลัก เช่น SSB, ISSB Standards, SASB, TCFD, GRI รวมทั้ง JPX ESG Link เว็บไซต์ที่ทำหน้าที่เป็น report repository ซึ่งรวมถึงรายงานและข่าว ESG ที่บริษัทจดทะเบียนเผยแพร่บนเว็บไซต์ของตน

จากกรณีศึกษาข้างต้น สามารถสังเคราะห์บทเรียนสำคัญสำหรับประเทศไทยได้ ดังนี้

- โครงสร้างกำกับที่มีส่วนร่วม:** การจัดตั้งกลไกกลางที่รวมตัวแทนจากหลายภาคส่วนจะช่วยสร้างความสอดคล้องและความชอบธรรมในการกำหนดทิศทาง การปรับใช้มาตรฐาน ISSB
- การลงทุนในระบบข้อมูลและเครื่องมือ:** ประเทศไทยควรพัฒนาแพลตฟอร์มกลางที่เชื่อมโยงข้อมูลได้จริง ควบคู่กับการสร้างเครื่องมือและทรัพยากรสนับสนุนเพื่อช่วยลดภาระและเพิ่มคุณภาพข้อมูล โดยเฉพาะสำหรับ SMEs

3. การบังคับใช้แบบ **phased-in**: ควรกำหนดเส้นทางการบังคับใช้ทีละขั้น ควบคู่กับการเสริมสร้างศักยภาพและการสื่อสารที่ชัดเจน และกระบวนการรับฟังความเห็นที่โปร่งใส เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและไม่ทิ้งผู้ประกอบการกลุ่มใดไว้ข้างหลัง

การเชื่อมโยงองค์ความรู้เหล่านี้กับบริบทของประเทศไทย พบว่าแม้ประเทศไทยจะมีการจัดทำ ISSB Roadmap โดยสำนักงาน ก.ล.ต. ซึ่งเป็นสัญญาณเชิงบวกที่สะท้อนถึงการเตรียมความพร้อมในระดับนโยบาย แต่การดำเนินการยังเผชิญข้อท้าทายสำคัญ โดยเฉพาะการรักษาตุลระหว่างความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล และการคำนึงถึงบริบทของประเทศไทยที่ยังมีความหลากหลายในระดับความพร้อมของภาคธุรกิจ

นอกจากนี้ Principles for Responsible Investment (PRI, 2024) ได้เสนอข้อเสนอแนะที่มีนัยสำคัญต่อประเทศไทย เช่น การลดระยะเวลาผ่อนผัน (transition period) จาก 5 ปี เหลือ 2 ปี สำหรับการเปิดเผยข้อมูลที่นอกเหนือจากภูมิอากาศและ Scope 3 GHG emissions ตลอดจนการเน้นให้ข้อมูลด้านความยั่งยืนเชื่อมโยงกับรายงานทางการเงินในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อเพิ่มคุณภาพและความเกี่ยวข้องต่อผู้ลงทุน นอกจากนี้ ยังสนับสนุนให้ประเทศไทยพิจารณาเสริมข้อมูลที่สะท้อนผลกระทบขององค์กรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยใช้แนวทางของ GRI เพื่อสร้างความสมดุลระหว่าง *single materiality* และ *double materiality* เช่นเดียวกับสหภาพยุโรป

เมื่อเชื่อมโยงข้อค้นพบเหล่านี้กับประเด็นในหัวข้อ 3.1 จะเห็นได้ว่า ความท้าทายที่ประเทศไทยเผชิญไม่ได้จำกัดอยู่เพียงระดับปฏิบัติการของบริษัทจดทะเบียน แต่ยังเกี่ยวพันกับระดับแนวคิดเชิงนโยบายและกลไกเชิงโครงสร้างที่ต้องพัฒนาให้ครอบคลุมมากขึ้น หากประเทศไทยต้องการนำมาตรฐาน ISSB มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จึงไม่เพียงแต่ต้อง “ปรับตัวตาม” แต่ต้องมุ่งไปที่ “การปรับใช้ด้วยความเข้าใจ” ผ่านกระบวนการที่เปิดกว้าง มีส่วนร่วม และสะท้อนความหลากหลายของผู้มีส่วนได้เสียในประเทศอย่างแท้จริง

3.3 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

เพื่อตอบสนองต่อข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ปัญหาและองค์ความรู้ในข้อ 3.1 และ 3.2 คณะวิจัยได้ดำเนินการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการภายใต้โครงการ “การสังเคราะห์นโยบายและสร้างเครือข่ายนักวิจัย: การพัฒนาที่ยั่งยืน” จำนวน 3 ครั้งในปีงบประมาณนี้ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียจากภาคส่วนต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนมาตรฐาน ISSB ในประเทศไทยอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของประเทศ

การสัมมนาเชิงปฏิบัติการมุ่งเน้นการแปลงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปสู่การปฏิบัติจริง ผ่านการสร้างความเข้าใจร่วมกัน กำหนดบทบาทที่ชัดเจนของแต่ละภาคส่วน และวางรากฐานของความร่วมมือข้ามภาคส่วนในระยะต่อไป ทั้งนี้ การจัดสัมมนามีวัตถุประสงค์หลัก ดังต่อไปนี้

1. สร้างเครือข่ายของบุคลากรจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดและบังคับใช้นโยบายการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืน เช่น หน่วยงานกำกับดูแล ภาคธุรกิจ สภาวิชาชีพ ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม โดยมีสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วนให้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในพื้นที่เดียว

2. กำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนให้มีความชัดเจนและไม่ทับซ้อน เพื่อร่วมกันสนับสนุนบริษัทจดทะเบียนในการเตรียมความพร้อมก่อน ISSB Roadmap จะเริ่มบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2569
3. เสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในแต่ละภาคส่วน โดยเฉพาะในด้านความเข้าใจเนื้อหาของมาตรฐาน ISSB และการนำไปใช้ในบริบทขององค์กร เพื่อให้เกิดการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ
4. ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) และความร่วมมืออย่างต่อเนื่องระหว่างผู้เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การร่วมกันออกแบบแนวทางการปรับใช้ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

คณะวิจัยคาดหวังว่ากระบวนการสัมมนาเชิงปฏิบัติการนี้จะมีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบนิเวศ (ecosystem) ที่เอื้อต่อการรายงานข้อมูลด้านความยั่งยืนที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ บทบาทของแต่ละภาคส่วนจะถูกกำหนดอย่างชัดเจน เกิดกลไกแลกเปลี่ยนและสนับสนุนกันอย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปสู่ข้อเสนอในเชิงโครงสร้าง เช่น การจัดตั้งคณะวิจัยถาวรร่วมหลายภาคส่วนในลักษณะเดียวกับประเทศที่ประสบความสำเร็จ เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และญี่ปุ่น เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อน ISSB Roadmap ให้มีประสิทธิภาพ ตอบโจทย์ผู้มีส่วนได้เสีย และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

3.3.1 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1

คณะวิจัยจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 ภายใต้หัวข้อ “การระดมความเห็นเกี่ยวกับโอกาสและความท้าทายในการนำมาตรฐาน ISSB มาใช้ในบริบทประเทศไทย” ในวันที่ 24 เมษายน 2568 เวลา 09.30 – 12.00 น. ณ ห้องประชุม 603 อาคาร B ชั้น 6 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานกำกับดูแล บริษัทจดทะเบียน สภาวิชาชีพบัญชี ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม รวม 60 คน จาก 24 หน่วยงาน เข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (ดูรายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมสัมมนาฯ ได้ในตารางที่ 3.2)

วัตถุประสงค์ของการประชุมครั้งนี้คือ เพื่อระดมความเห็น สร้างความเข้าใจร่วม และวางแนวทางการสนับสนุนการนำมาตรฐาน ISSB มาใช้ในประเทศไทย โดยการแลกเปลี่ยนมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน แนวทางการจัดทำคู่มือหรือแนวปฏิบัติ (guideline) การพัฒนาหลักสูตรหรือการวิจัยรองรับมาตรฐานใหม่ และข้อกังวลและความท้าทายในการปฏิบัติ

ผลการหารือสามารถสังเคราะห์ออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. กรอบนโยบายและกฎระเบียบ

- **ความท้าทายและข้อกังวล:** ขาดความชัดเจนด้านการกำกับดูแล หน่วยงานที่รับผิดชอบยังไม่ชัดเจน ข้อกำหนดของ IFRS S1/S2 มีความซับซ้อน และข้อกำหนดจากหลายหน่วยงานไม่สอดคล้องกัน ก่อให้เกิดความกังวลเรื่อง *greenwashing*

- **ความคาดหวัง:** ต้องการ guideline และ roadmap ที่ชัดเจน พร้อมการแบ่งระยะการบังคับใช้ แนวปฏิบัติที่เรียบง่ายสำหรับผู้ประกอบการรายย่อย และหน่วยงานกลางที่สื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่อง
  - **การเตรียมความพร้อม: ระยะสั้น** - ออกกฎหมาย กฎเกณฑ์ และ *template* ที่ชัดเจน พร้อมแนวทางเฉพาะอุตสาหกรรม **ระยะกลาง** - จัดตั้งหน่วยงานกลางประสานงานด้านการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน และปรับ ISSB Roadmap ของ ก.ล.ต. ให้สอดคล้องกับกฎหมายใหม่ เช่น พ.ร.บ. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
2. การเตรียมพร้อมด้านข้อมูล เครื่องมือ และแพลตฟอร์ม
- **ความท้าทายและข้อกังวล:** ข้อมูลที่มีอยู่ยังไม่ทันสมัย ขาดความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขององค์กร และความเสี่ยงเชิงพื้นที่ อีกทั้งยังไม่มีฐานข้อมูลกลางหรือระบบจัดเก็บข้อมูลที่สามารถใช้ร่วมกันได้
  - **ความคาดหวัง:** คาดหวังให้มีการพัฒนา dashboard และระบบฐานข้อมูลกลาง รวมถึงเครื่องมือวิเคราะห์/รายงาน เช่น risk assessment tools ที่ตอบโจทย์บริษัทไทย โดยเฉพาะระดับพื้นที่
  - **การเตรียมความพร้อม: ระยะสั้น** - รวบรวมแนวปฏิบัติที่ดีจากต่างประเทศมาเป็นบทเรียนในการออกแบบระบบ **ระยะกลาง** - พัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลและเครื่องมือ เช่น risk assessment tools และ single-reporting platform **ระยะยาว** - บูรณาการข้อมูลห่วงโซ่คุณค่า จัดทำระบบการติดตามตรวจสอบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และยกระดับคุณภาพข้อมูลให้ตรวจสอบได้
3. การพัฒนาศักยภาพและการสร้างความเข้าใจ
- **ความท้าทายและข้อกังวล:** องค์กรจำนวนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักถึงความสำคัญของ ESG โดยเฉพาะความแตกต่างด้านมุมมองระหว่างผู้บริหารและบุคลากรภายในองค์กร อีกทั้งยังไม่มีแผน capacity building ที่ชัดเจน
  - **ความคาดหวัง:** ต้องการให้มีการอบรมและสร้างความตระหนักรู้ภายในองค์กรในทุกๆระดับ รวมถึงโครงการ coaching หรือ mentorship ในการทำความเข้าใจการรายงานด้านความยั่งยืน สำหรับ SMEs การทำ capacity building ที่เหมาะสมกับผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่ม และการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง
  - **การเตรียมความพร้อม ระยะสั้น** - จัดอบรมผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร **ระยะกลาง** - จัดโครงการอบรมให้ผู้ประกอบการ และพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง **ระยะยาว** - พัฒนาระบบประเมินผู้ตรวจสอบเพื่อยกระดับความเชื่อมั่นในเรื่องประสิทธิภาพและความชำนาญ
4. การสนับสนุนทางการเงิน
- **ความท้าทายและข้อกังวล:** ขาดแรงจูงใจทางภาษีและงบประมาณสนับสนุนเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานด้าน ESG บริษัทและนักลงทุนต่างกังวลเรื่องความคุ้มค่าของการลงทุนและผลตอบแทนทางธุรกิจที่จะได้รับ

- **ความคาดหวัง:** ต้องการงบประมาณสนับสนุนสำหรับการอบรม การจ้างที่ปรึกษา และมาตรการช่วยเหลือ SMEs เช่น สิทธิประโยชน์ทางการเงินและภาษี
- **การเตรียมความพร้อม: ระยะสั้น** – จัดตั้งกลไกสนับสนุนทางการเงินที่ครอบคลุม มีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้

5. การสร้างความร่วมมือและการพัฒนาเครือข่าย

- **ความท้าทายและข้อกังวล:** ขาดกลไกประสานงานและเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน
- **ความคาดหวัง:** ต้องการให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐ ภาคธุรกิจ และองค์กรสนับสนุน รวมถึงเวทีแลกเปลี่ยน *best practices* และ *community of practice* เฉพาะอุตสาหกรรมหรือ SMEs
- **การเตรียมความพร้อม: ระยะสั้น** – จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนเพื่อเป็นโครงสร้างสนับสนุนการใช้มาตรฐาน ISSB อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 3.2: รายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1

ลำดับ	หน่วยงาน	ลำดับ	หน่วยงาน	ลำดับ	หน่วยงาน
1	สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)	11	บริษัท ป่าสาละ จำกัด	21	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2	ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)	12	Deloitte Thailand	22	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3	กองทุนส่งเสริมการพัฒนาคาดทุน (CMDP)	13	EY Thailand	23	วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล (MUIC)
4	กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	14	KPMG Thailand	24	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
5	สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ (TFAC)	15	PwC Thailand		
6	สมาคมบริษัทจดทะเบียนไทย (TLCA)	16	บริษัทสอบบัญชี ดี ไอ เอ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด		
7	สมาคมบริษัทจัดการลงทุน (AIMC)	17	บริษัท สอบบัญชีธรรมนิติ จำกัด		
8	มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (ม.ส.ท.)	18	บริษัท เดอะ ครีเอจี้ จำกัด		
9	World Bank Thailand	19	ERM-Siam		
10	Asian Development Bank (ADB)	20	SGS (Thailand) Ltd.		

รูปที่ 3.1: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1

3.3.2 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

คณะวิจัยได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ภายใต้หัวข้อ “การพัฒนาระบบนิเวศด้านข้อมูลและเครื่องมือสนับสนุนการรายงานตามมาตรฐาน ISSB” เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2568 เวลา 9.00 – 12.00 น. ณ ศูนย์ C asean Ratchada (CW Tower) โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 54 คน จาก 28 หน่วยงาน ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานด้านนโยบาย หน่วยงานตัวกลาง ผู้พัฒนาแพลตฟอร์ม ESG ผู้เชี่ยวชาญด้าน Data & Analytics และผู้ใช้ข้อมูล (ดูรายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมสัมมนาฯ ได้ในตารางที่ 3.3)

การจัดสัมมนาฯ ครั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องจากการสัมมนาครั้งที่ 1 ซึ่งผู้เข้าร่วมได้สะท้อนตรงกันว่าความท้าทายสำคัญของการนำ IFRS S1/S2 มาใช้ในประเทศไทย คือ การขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลและเครื่องมือที่เป็นระบบ เชื่อมโยงได้ และรองรับข้อกำหนดใหม่ ปัญหาที่ปรากฏชัด ได้แก่ ความไม่ชัดเจนของมาตรฐานข้อมูล ความซ้ำซ้อนของการรายงาน ต้นทุนการจัดทำข้อมูลและการทวนสอบที่สูง รวมถึงการไม่มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่บูรณาการและกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจน

การแลกเปลี่ยนมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่

- 1) ภาพรวมระบบข้อมูลและเครื่องมือในปัจจุบันและอนาคต – พบว่ามีความพยายามสร้างแพลตฟอร์ม เช่น SET Carbon และ TGO CFO Platform แต่ยังคงขาดการเชื่อมโยงและขอบเขตการเปิดเผยที่ชัดเจน
- 2) ความท้าทายของระบบ/เครื่องมือในปัจจุบัน – ขาด baseline รายอุตสาหกรรม มาตรฐานข้อมูลไม่เป็นเอกภาพ ไม่มี *Application Programming Interface (API)* กลาง และต้นทุนการเก็บข้อมูลสูง โดยเฉพาะสำหรับ SMEs
- 3) แนวทางการพัฒนาระบบ/เครื่องมือที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างกันได้ – ผู้เข้าร่วมเสนอให้จัดตั้งคณะวิจัยกลางเพื่อกำหนดมาตรฐานข้อมูลและบูรณาการแพลตฟอร์ม พร้อมทั้งพัฒนา *single-reporting platform* ที่รวมข้อมูล เครื่องมือ และแนวทางปฏิบัติในระบบเดียว

- 4) **ความต้องการของผู้ใช้และผู้พัฒนาระบบ/เครื่องมือ** – เน้นระบบที่เชื่อมโยง ตรวจสอบได้ (*interoperable & auditable*) ยืดหยุ่นต่อความหลากหลายของอุตสาหกรรม และสอดคล้องกับเป้าหมาย Net Zero ของประเทศ โดยสะท้อนการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาระบบ/เครื่องมือใน 3 ช่วงเวลา (ภายในปี 2568, ปี 2569-2570, ปี 2571 เป็นต้นไป)

ผลการหารือสะท้อน**ความท้าทาย**สำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ecosystem ของไทย ได้แก่ การขาดหน่วยงานกลางกำหนดมาตรฐานข้อมูล และพัฒนาแพลตฟอร์ม/เครื่องมือที่เป็นเอกภาพ ความไม่ชัดเจนของขอบเขตการเปิดเผยข้อมูลบนแพลตฟอร์มภาครัฐ เช่น SET Carbon หรือ TGO CFO Platform การไม่มี baseline รายอุตสาหกรรม หรือการขาดมาตรฐาน Application Programming Interfaces (API) ที่ใช้ร่วมกัน ตลอดจนต้นทุนการจัดทำข้อมูลและการทวนสอบที่สูงสำหรับภาครัฐกิจ

ความคาดหวังของผู้เข้าร่วมในการพัฒนาระบบนิเวศด้านข้อมูลและเครื่องมือสนับสนุนการรายงานตามมาตรฐาน ISSB ได้แก่

- จัดตั้ง**คณะวิจัยกลาง**ที่เชื่อมโยงหน่วยงานกำกับ ผู้รายงาน และผู้ใช้ข้อมูล
- พัฒนาแพลตฟอร์มกลางที่รวมข้อมูล เครื่องมือ และแนวทางปฏิบัติ พร้อมมาตรฐานการเชื่อมโยงข้อมูลที่ชัดเจน (ดูรูปที่ 3.3 ระบบนิเวศด้านข้อมูลและเครื่องมือที่ประเทศไทยควรมุ่งพัฒนาในอนาคต โดยคณะวิจัยได้รวบรวมและสังเคราะห์จากรูปที่แต่ละกลุ่มร่วมกันออกแบบไว้)
- ออกแบบ**มาตรการสนับสนุนทางการเงิน** เช่น เงินอุดหนุน มาตรการลดหย่อนภาษี หรือสินเชื่อสีเขียว เพื่อช่วยเหลือ SMEs
- จัดทำ **roadmap** ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่ Net Zero และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับ ISSB Roadmap

แนวทางการเตรียมความพร้อมที่ทางผู้เข้าร่วมเสนอ สะท้อนว่าการพัฒนา ecosystem ด้านข้อมูลควรดำเนินการแบบเป็นขั้นตอน ดังนี้

- ระยะสั้น (ภายในปี 2568): จัดตั้ง**คณะวิจัยกลาง** จัดทำ template สำหรับการรายงานเบื้องต้น และเริ่มกำหนดมาตรฐาน API
- ระยะกลาง (ปี 2569–2570): พัฒนา**แนวทางรายงานเฉพาะอุตสาหกรรม** บูรณาการแพลตฟอร์มข้อมูลกลาง และพัฒนาระบบเชื่อมโยงที่มีเสถียรภาพ
- ระยะยาว (ตั้งแต่ปี 2571 เป็นต้นไป): ยกกระดับ**มาตรฐานข้อมูลในระดับชาติ** เปิดใช้งานระบบที่ครอบคลุมทุกภาคส่วน และสร้าง ecosystem ที่เชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างเต็มรูปแบบ

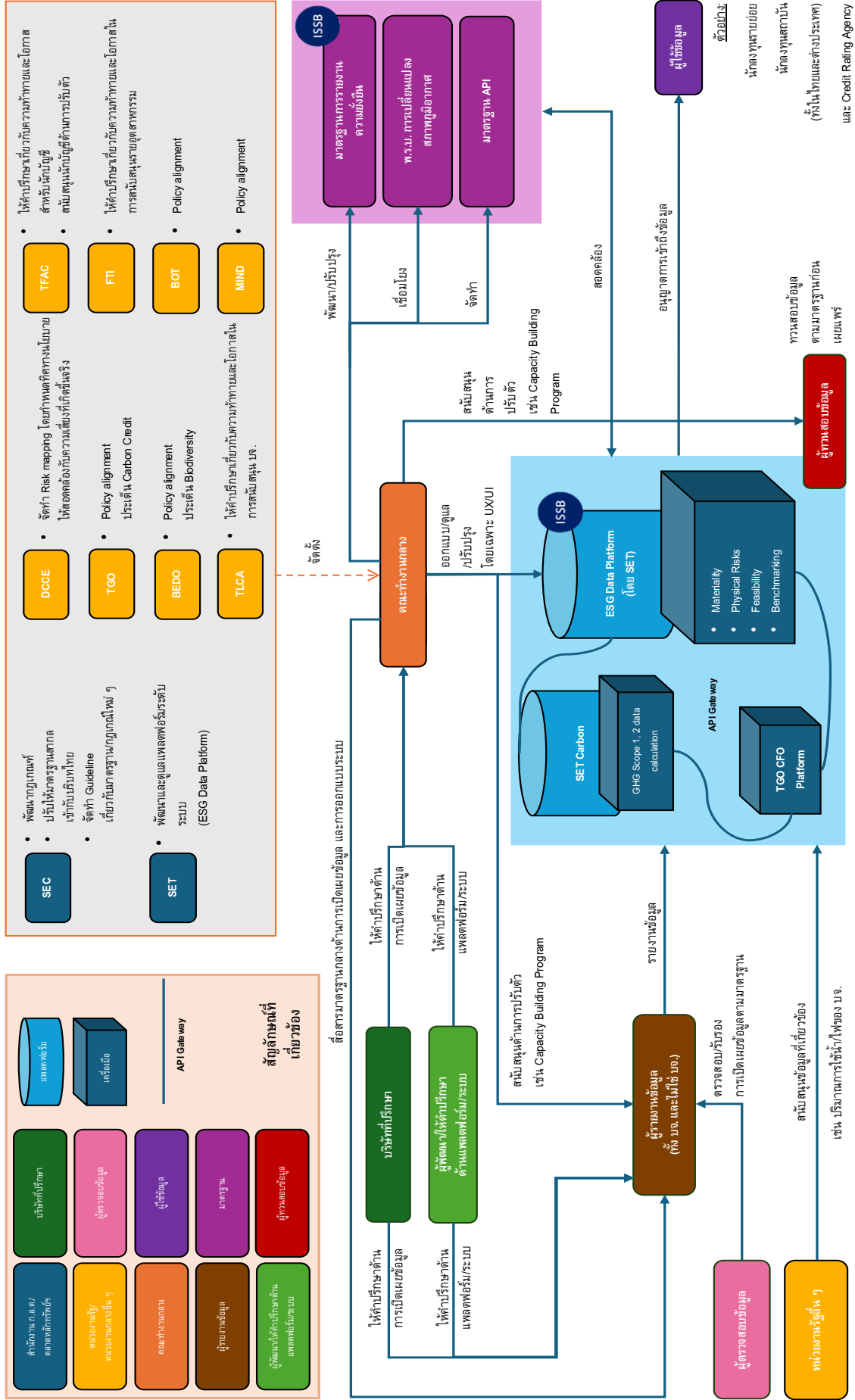
ตารางที่ 3.3: รายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

ลำดับ	หน่วยงาน	ลำดับ	หน่วยงาน	ลำดับ	หน่วยงาน
1	สำนักงานคณะกรรมการกำกับ หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)	11	มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (ม.ส.ท.)	21	Tact Ai
2	ตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทย (SET)	12	EY Thailand	22	Convene ESG & Azues Systems Limited
3	ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.)	13	KPMG Thailand	23	S&P Global
4	กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อม (สส.)	14	PwC Thailand	24	ธนาคารเกียรตินาคินภัทร จำกัด (มหาชน)
5	ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และ คอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค สวทช.)	15	SGS Thailand	25	บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน ไทยพาณิชย์ จำกัด (SCBAM)
6	หอการค้าไทย (TCC)	16	Creagy	26	บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน กสิกรไทย จำกัด (KAsset)
7	สถาบันการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ส.อ.ท.)	17	Azolla Climate	27	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8	สมาคมบริษัทจดทะเบียนไทย (TLCA)	18	บริษัท อิกนิไฟเออร์ จำกัด	28	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
9	สมาคมบริษัทหลักทรัพย์ไทย (ASCO)	19	Innoviz Solutions		
10	สมาคมบริษัทจัดการลงทุน (AIMC)	20	MFEC		

รูปที่ 3.2: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

รูปที่ 3.3: ระบบนิเวศด้านข้อมูลและเครื่องมือที่ประเทศไทยควรมุ่งพัฒนาในอนาคต

3.3.2 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3

คณะวิจัยได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 ภายใต้หัวข้อ “บทบาทของภาควิชาการต่อการเตรียมความพร้อมประเทศไทยสู่การใช้มาตรฐาน ISSB” เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2568 เวลา 13.00 – 17.00 น. ณ Club Siam Glowfish อาคารสยามปทุมวัน เฮ้าส์ โดยมีผู้เข้าร่วม 39 คน จาก 18 หน่วยงาน ครอบคลุมเครือข่ายนักวิชาการ ผู้พัฒนาหลักสูตร และผู้กำหนดทิศทางการวิจัยในสาขาที่เกี่ยวข้อง (ดูรายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมสัมมนาฯ ได้ในตารางที่ 3.4)

การสัมมนาฯ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหารือบทบาทของภาควิชาการในการสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่การใช้มาตรฐาน ISSB ทั้งในมิติการผลิตองค์ความรู้ การพัฒนาหลักสูตร และการสร้างระบบสนับสนุนที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศ

ช่วงแรกของการสัมมนาฯ เป็นการเสวนาของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ รศ. ดร. นงนุช เกื้อศิริกุล Alliance Manchester Business School และ ผศ. ดร. สันสกฤต วิจิตรเลขการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในหัวข้อ “แนวทางวิจัยและการปรับหลักสูตรในยุคมาตรฐาน ISSB” ซึ่งเน้นย้ำบทบาทของภาควิชาการทั้งในด้านการพัฒนางานวิจัย และการพัฒนาการเรียนการสอน

- **ด้านการพัฒนางานวิจัย** ภาควิชาการไทยควรเริ่มต้นด้วยการศึกษาบริบทและความพร้อมของบริษัทในแต่ละอุตสาหกรรมและขนาดองค์กร ผ่านงานวิจัยเชิงสำรวจและเชิงคุณภาพ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงแก้ไขและเชื่อมโยงกับการกำหนดนโยบาย พร้อมทั้งสะท้อน “เสียง” ของประเทศไทยในเวทีวิชาการนานาชาติ งานวิจัยควรถูก *theorised* อย่างเป็นระบบ และเปิดกว้างต่อกรอบแนวคิดข้ามศาสตร์ เช่น ESG การบริหารความเสี่ยง และการสร้างคุณค่าองค์กร
- **ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน** ผู้ร่วมเสวนาเสนอให้บูรณาการ ESG และมาตรฐาน ISSB เข้าสู่รายวิชาหลัก เช่น การบัญชี การสอบบัญชี การเงิน และกฎหมาย พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนแบบสหวิทยาการ เพื่อเชื่อมโยงความรู้ด้าน ESG เข้ากับการจัดการเชิงเทคนิค เช่น การคำนวณต้นทุนสิ่งแวดล้อมหรือการจัดการของเสีย โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนไม่เพียงได้รับทักษะเชิงเทคนิค แต่ยังสามารถตั้งคำถามและคิดวิเคราะห์ประเด็นความยั่งยืนอย่างเป็นระบบ

ในช่วงการหารือแบบกลุ่ม ผู้เข้าร่วมจาก 18 หน่วยงานได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงลึกเกี่ยวกับ **โจทย์วิจัย หลักสูตร และเครือข่ายความร่วมมือ** เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับประเด็นจากการเสวนาแล้ว สามารถสรุปประเด็นสำคัญจากการการเสวนาและการหารือแบบกลุ่มได้ ดังนี้

1) การพัฒนางานวิจัย

- ควรมีการจัดทำ “ภาพรวมความพร้อม” หรือ research mapping เพื่อประเมินความพร้อมของภาคธุรกิจไทยตามอุตสาหกรรม ขนาดกิจการ และลักษณะพื้นที่
- เสนอประเด็นวิจัยสำคัญ เช่น ต้นทุนการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน ความสัมพันธ์ระหว่างการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHG) กับต้นทุนเงินทุนและการกู้ยืม ผลของการรายงานต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมองค์กร บทบาทและแรงจูงใจของผู้บริหาร และพฤติกรรม *greenwashing*

- มีข้อเสนอให้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสะท้อนมิติทั้งเชิงโครงสร้างและพฤติกรรม
- การพัฒนางานวิจัยควรเปิดกว้างต่อกรอบข้ามศาสตร์ (เช่น ESG การบริหารความเสี่ยง การสร้างคุณค่าองค์กร) และมุ่งสร้าง *theorisation* ที่ทำให้ “เสียงของไทย” มีพื้นที่ในเวทีวิชาการนานาชาติ

2) การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน

- มีข้อเสนอให้บูรณาการ ESG และมาตรฐาน ISSB ในรายวิชาหลัก เช่น บัญชี การสอบบัญชี การเงิน และกฎหมาย พร้อมทั้งขยายสู่รายวิชาใหม่ เช่น การบัญชีสิ่งแวดล้อม (Environmental Accounting) และการวิเคราะห์ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม
- ส่งเสริมการเรียนการสอนเชิงสหวิทยาการ (interdisciplinary) และการเรียนรู้แบบ *problem-based* และ *case-based* โดยใช้กรณีศึกษาไทยเป็นฐาน
- พัฒนาชุดเครื่องมือและ *knowledge centre* ที่รวบรวมสื่อการเรียนรู้และกรณีศึกษา เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถแลกเปลี่ยนและใช้ร่วมกันได้
- ปรับหลักสูตรให้ตอบโจทย์ต่างกันตามระดับการศึกษา เช่น หลักสูตรวิจัยเป็นฐาน (research-based) ที่เชื่อมโยงกับแนวปฏิบัติที่สำคัญสำหรับการเรียนการสอนในระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต

3) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ

- ผู้เข้าร่วมเสนอให้ภาควิชาการจัดตั้งศูนย์กลางความร่วมมือทางวิชาการด้าน ESG และ ISSB เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ พัฒนาหลักสูตร และเครื่องมือร่วมกับภาคธุรกิจและหน่วยงานกำกับ
- แนวคิด *sandbox* เชิงวิชาการ ถูกหยิบยกขึ้นมา เพื่อใช้เป็นพื้นที่ทดลองแนวทางการรายงานและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล
- ส่งเสริมการทำงานข้ามคณะและข้ามมหาวิทยาลัย รวมทั้งการเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้เข้ากับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมีการระบุบุคลากรหลักที่ชัดเจนในแต่ละสถาบันเพื่อเป็นผู้ขับเคลื่อน

โดยสรุป การสัมมนาครั้งที่ 3 สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ภาควิชาการมิได้มีบทบาทเพียงการผลิตบัณฑิตหรือการสร้างองค์ความรู้เชิงทฤษฎี หากแต่ยังเป็นกลไกที่สามารถเชื่อมโยงงานวิจัย การเรียนการสอน และเครือข่ายความร่วมมือไปสู่การสนับสนุนเชิงนโยบายและการปฏิบัติจริง บทบาทดังกล่าวจะช่วยให้ประเทศไทยไม่เพียง “ตามให้ทัน” การเปลี่ยนผ่านสู่มาตรฐาน ISSB เท่านั้น แต่ยังสามารถ “ปรับใช้ด้วยความเข้าใจ” บนฐานขององค์ความรู้และทรัพยากรมนุษย์ที่เข้มแข็ง อันจะนำไปสู่การสร้างระบบนิเวศด้านการรายงานความยั่งยืนที่มีคุณภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ตารางที่ 3.4: รายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3

ลำดับ	หน่วยงาน	ลำดับ	หน่วยงาน
1	สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)	10	คณะกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
2	ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)	11	คณะบัญชี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (UTCC)
3	สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ (TFAC)	12	สถาบันเทคโนโลยีจิดรดา (CDTI)
4	สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ (MASCI)	13	คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5	SGS Thailand	14	คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
6	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	15	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
7	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	16	คณะสหวิทยาการและการประกอบกร มหาวิทยาลัยทักษิณ
8	วิทยาลัยโลกคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	17	คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
9	วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล (MUIC)	18	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

รูปที่ 3.4: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3

3.4 บทสรุป

ตลอดปี พ.ศ. 2568 คณะวิจัยได้จัดเวทีหารือและ workshop รวม 3 ครั้ง เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ สำนักงาน ก.ล.ต. ตลาดหลักทรัพย์ฯ สภาวิชาชีพบัญชี สมาคมธุรกิจ ผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจประเมิน ที่ปรึกษา ภาควิชาการ และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมการนำมาตรฐาน ISSB มาใช้ในประเทศไทย การสร้างเครือข่ายดังกล่าว ถูกออกแบบผ่านกระบวนการ Input–Process–Output ดังนี้

- Input: กำหนดโจทย์และวัตถุประสงค์ของแต่ละครั้ง รวบรวมข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างความเข้าใจร่วม และคัดเลือกผู้เข้าร่วมที่ครอบคลุมหลายภาคส่วน
- Process: ออกแบบกิจกรรมให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเชิงลึก ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อสะท้อนมุมมองที่แตกต่าง และสร้างพื้นที่ที่ต่อยอดได้ เช่น การสังเคราะห์ข้อเสนอร่วมสำหรับการพัฒนา ecosystem ข้อมูล เครื่องมือ และบุคลากร
- Output: เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่กว้างขึ้นระหว่างภาคส่วน พร้อมข้อเสนอเชิงนโยบายเป็นระยะสั้น–กลาง–ยาว เพื่อรองรับการปรับใช้ ISSB อย่างเป็นระบบ และเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับพัฒนา guideline และ template ในการรายงาน

จากกระบวนการหารือพบว่า ความพร้อมของบริษัทจดทะเบียนไทยยังแตกต่างกันสูง โดยบริษัทใหญ่ในกลุ่ม SET50 เริ่มลงทุนพัฒนาระบบแล้ว แต่บริษัทขนาดกลางและเล็กยังขาดทั้งโครงสร้างพื้นฐานและบุคลากร ภาระต้นทุนจึงเป็นอุปสรรคสำคัญ นอกจากนี้ ยังพบความท้าทายเชิงโครงสร้างในการสร้างเครือข่ายเพื่อนำมาตรฐาน ISSB มาใช้ในบริบทประเทศไทย ดังนี้

- ความแตกต่างด้านความเข้าใจและทรัพยากร ระหว่างบริษัทขนาดใหญ่ที่มีทีมและงบประมาณเฉพาะด้าน กับบริษัทขนาดกลางและเล็กที่ยังขาดความรู้ บุคลากร และระบบสนับสนุน
- แรงจูงใจและแรงกดดันที่ต่างกัน บริษัทขนาดใหญ่ถูกกดดันจากตลาดทุนและนักลงทุนต่างชาติ แต่บริษัทขนาดเล็กมักมองว่าการเปิดเผยข้อมูลคือภาระต้นทุน
- พื้นที่แลกเปลี่ยนและการแข่งขัน การใช้มาตรฐานที่หลากหลาย (ISSB, GRI, SASB, ESRS และอื่น ๆ) ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและขาดพื้นที่กลางเชื่อมโยง เพื่อให้บริษัทเลือกใช้ได้อย่างสอดคล้อง
- ความท้าทายในการออกแบบกระบวนการ ช่วงการหารือของการสัมมนายังมีข้อจำกัด ทั้งการตั้งคำถามที่กว้างเกินไป การที่บางกลุ่มมีเสียงดังอาจกลบเสียงของกลุ่มอื่น และข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้ข้อเสนอที่ได้ยังไม่สะท้อนโจทย์เชิงปฏิบัติอย่างครบถ้วน

จากการสังเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการทั้ง 3 ครั้ง ทางคณะวิจัยสามารถสรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อสนับสนุนการเตรียมความพร้อมประเทศไทยสู่การใช้มาตรฐาน ISSB ได้ ดังนี้

1. การสร้างกลไกกำกับดูแลและการประสานงานกลาง

- จัดตั้งคณะกรรมการกลางหลายภาคส่วน ที่มีบทบาทเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการกำกับทิศทางการใช้มาตรฐาน ISSB
- พัฒนา *roadmap* และ *guideline* ที่ชัดเจน พร้อมทั้ง *template* และแนวปฏิบัติรายอุตสาหกรรมเพื่อช่วยลดความซับซ้อน โดยเฉพาะสำหรับ SMEs
- เชื่อมโยง ISSB Roadmap ของประเทศไทยกับกฎหมายและนโยบายใหม่ เช่น พ.ร.บ. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2. การพัฒนาระบบนิเวศด้านข้อมูลและเครื่องมือ

- พัฒนาแพลตฟอร์มกลางระดับชาติ ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูล ESG ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (*interoperable by design*)
- จัดทำมาตรฐานข้อมูลและ API กลาง ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ลดความซ้ำซ้อนในการรายงาน (*single-entry, multi-output*)
- สนับสนุนการพัฒนาเครื่องมือเชิงเทคนิค เช่น risk assessment tools, GHG calculators, sector-based tools และส่งเสริมการใช้กรณีศึกษาไทยเป็นฐานการทดสอบ

3. การเสริมสร้างศักยภาพและแรงจูงใจ

- จัดทำโครงการอบรมและ mentoring programme สำหรับผู้บริหาร พนักงาน และ SMEs เพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อมาตรฐาน ISSB
- สนับสนุนให้เกิดหลักสูตรบูรณาการ ESG/ISSB ในระดับอุดมศึกษา รวมถึงการพัฒนาทักษะข้ามศาสตร์ (*interdisciplinary*) และการใช้การเรียนรู้แบบ *problem-based* และ *case-based*
- พิจารณามาตรการแรงจูงใจทางการเงินและภาษี เพื่อช่วยลดต้นทุนการปรับตัว โดยเฉพาะสำหรับบริษัทที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร

4. การเสริมสร้างงานวิจัยและเครือข่ายความร่วมมือ

- ผลักดัน research mapping เพื่อทำความเข้าใจความพร้อมของธุรกิจไทยและโจทย์สำคัญ เช่น ต้นทุนการเปิดเผยข้อมูล ความสัมพันธ์ GHG-เงินทุน และพฤติกรรม *greenwashing*
- จัดตั้งศูนย์กลางความร่วมมือทางวิชาการ และ knowledge centre เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ กรณีศึกษา และเครื่องมือการเรียนการสอน
- ส่งเสริมการสร้าง sandbox เชิงวิชาการและเชิงนโยบาย เพื่อทดสอบแนวทางรายงานและการตรวจสอบข้อมูล ตลอดจนพัฒนาเครือข่ายวิชาการข้ามสถาบันและสาขา

โดยสรุป การปรับใช้มาตรฐาน ISSB ในประเทศไทย ไม่ใช่เพียงกระบวนการเชิงเทคนิคของภาคธุรกิจ หากแต่เป็นภารกิจเชิงระบบที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน สภาวิชาชีพ ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม เพื่อออกแบบกลไกที่ตอบโจทย์ความท้าทายของประเทศอย่างแท้จริง ผลการวิเคราะห์ชี้ว่า ประเทศไทยยังขาด “พื้นที่กลาง” สำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลและกำหนดทิศทางร่วมกัน การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการจึงมีบทบาทสำคัญ ไม่เพียงในฐานะเครื่องมือเชิงเทคนิค แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจร่วม เชื่อมโยงเครือข่าย และวางรากฐานของความร่วมมือที่ยั่งยืนในระยะยาว

บทเรียนสำคัญจากกระบวนการดังกล่าว คือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่งและต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหลักในการขับเคลื่อนการนำมาตรฐาน ISSB มาปรับใช้ให้เกิดผลจริง หากประเทศไทยสามารถต่อยอดและขยายพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและองค์ความรู้ในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง จะทำให้การปรับใช้มาตรฐาน ISSB ไม่เพียงเกิดขึ้นตามข้อกำหนดสากล แต่ยังสอดคล้องกับบริบทของประเทศ และช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของตลาดทุนและเศรษฐกิจไทยในระยะยาว

บทที่ 4 การสังเคราะห์นโยบายและสร้างเครือข่ายนักวิจัย: การพัฒนาสังคม

ในปัจจุบัน สังคมไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่มีลักษณะซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สะสมมาเป็นระยะเวลานาน ตัวอย่างเช่น สังคมสูงอายุ ความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความเปราะบางของประชากรบางกลุ่ม รวมถึงความท้าทายใหม่ที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ ส่งผลให้ปัญหาสังคมมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นและอาจเพิ่มความซับซ้อนในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ภายใต้บริบทดังกล่าว การแก้ไขปัญหาสังคมจึงไม่สามารถพึ่งพากรัฐฝ่ายเดียวได้ แต่จำเป็นต้องอาศัยภาคส่วนอื่นในการระดมทรัพยากรที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

ในอดีตที่ผ่านมา ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมส่วนใหญ่มีบทบาทในการช่วยเหลือสังคมผ่านการบริจาคเงินแบบให้เปล่า โดยการให้ผ่านองค์กรทางศาสนา องค์กรสาธารณกุศล หรือองค์กรที่ทำงานด้านสังคม ซึ่งมักเป็นการให้แบบไม่หวังผลตอบแทน กระจัดกระจาย ไม่ต่อเนื่อง และไม่มีการติดตามผลการให้ในรูปแบบดั้งเดิมนี้จึงอาจไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาสังคมที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คณะวิจัยเล็งเห็นว่า การเปลี่ยนการบริจาคแบบดั้งเดิมให้กลายเป็นการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment) เป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาสังคมในไทย เนื่องจากเป็นแนวทางที่ผสานเครื่องมือทางการเงินเข้ากับเป้าหมายเพื่อสังคม โดยมีลักษณะสำคัญ เช่น มีการบริหารจัดการและจัดสรรทรัพยากรทางการเงินอย่างมีเป้าหมาย เป็นระบบ และมีการติดตามและวัดผลลัพธ์

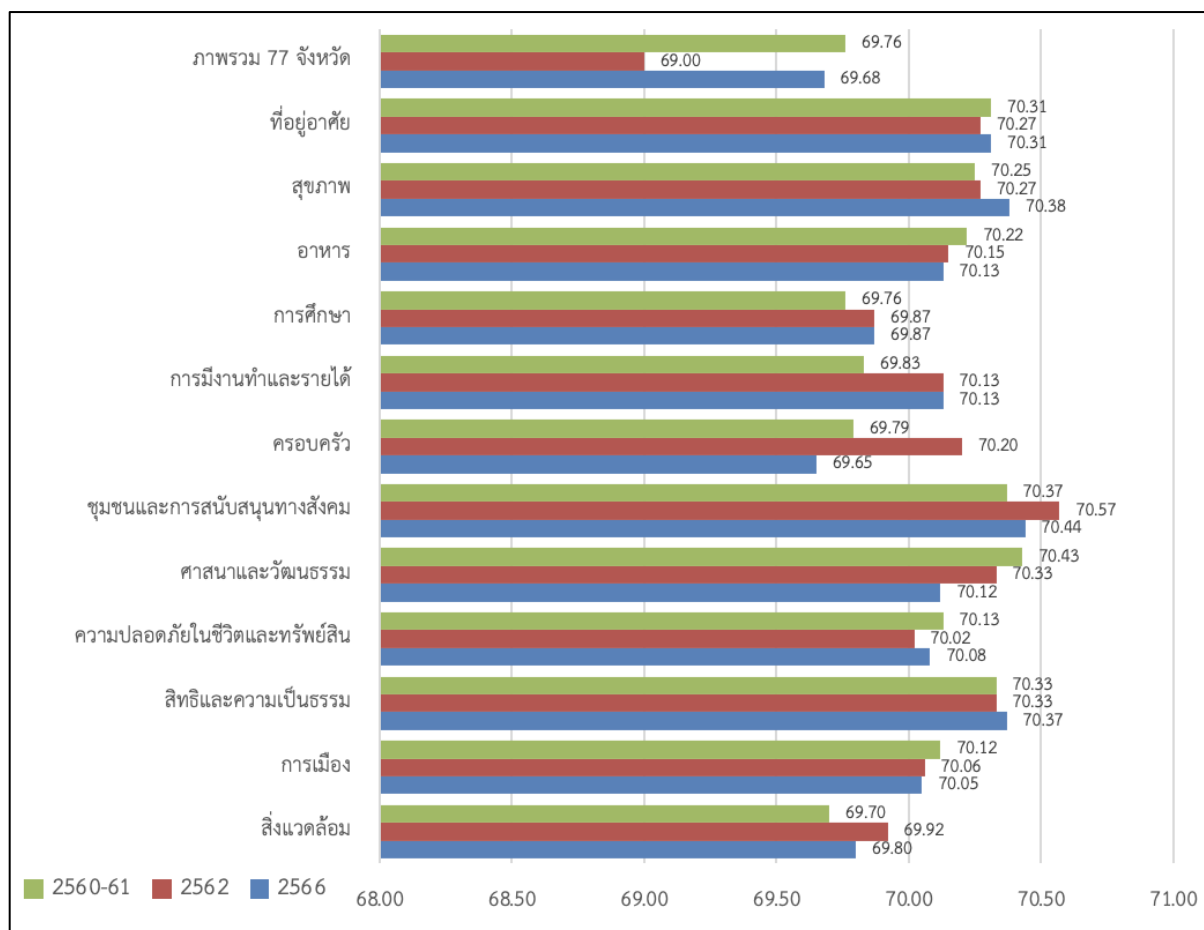
ทั้งนี้ การพัฒนานโยบายสาธารณะที่จะสามารถสนับสนุนให้เกิดระบบนิเวศของการลงทุนเพื่อสังคมอย่างเป็นรูปธรรมได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายระหว่างนักวิจัยเชิงนโยบายที่ปฏิบัติงานในประเด็นดังกล่าวในการระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาขีดความสามารถของการวิจัยเชิงนโยบายของประเทศ ตลอดจนต้องอาศัยบทบาทความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนให้การลงทุนเพื่อสังคมเกิดขึ้นได้จริงและยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย

ด้วยเหตุนี้ คณะวิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาในประเด็นนี้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสำรวจสถานการณ์และประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทยในปัจจุบัน พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และช่องว่างขององค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังมุ่งเน้นให้เกิดการเปิดพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนประสบการณ์และข้อเสนอจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหลากหลายภาคส่วน เพื่อร่วมกันจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

4.1 การระบุปัญหา

ปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังเผชิญกับสถานการณ์ความท้าทายหรือปัญหาสังคมหลากหลายด้านที่เรื้อรังมาเป็นเวลานาน สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของภาครัฐผู้รับผิดชอบในการจัดการกับปัญหาเหล่านี้ อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัด ได้แก่ ข้อมูลจากดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ (Composite Human Security Index: CHSI) ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดัชนีดังกล่าวที่สะท้อนให้เห็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในมิติต่าง ๆ เช่น การรับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และการได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ดัชนีดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมา แม้ว่าตัวชี้วัดในบางมิติจะมีทิศทางการพัฒนาที่ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น มิติด้านสุขภาพ มิติด้านสิทธิและความเป็นธรรม แต่ยังมีตัวชี้วัดอีกหลายมิติที่มีแนวโน้มการพัฒนาที่ไม่แตกต่างจากในอดีตมากนักหรืออาจแย่ลงกว่าเดิม เช่น มิติครอบครัว มิติอาหาร และมิติการสนับสนุนทางสังคมในชุมชน และในภาพรวมทั้งประเทศ พบว่า ดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ในปี 2566 มีคะแนนลดลงจากปี 2560-2561 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความท้าทายที่ยังคงอยู่ในสังคมและต้องการการจัดการแก้ไขอย่างจริงจัง (รูปที่ 4.1)

รูปที่ 4.1: ดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย ปี 2560-61, 2562 และ 2566

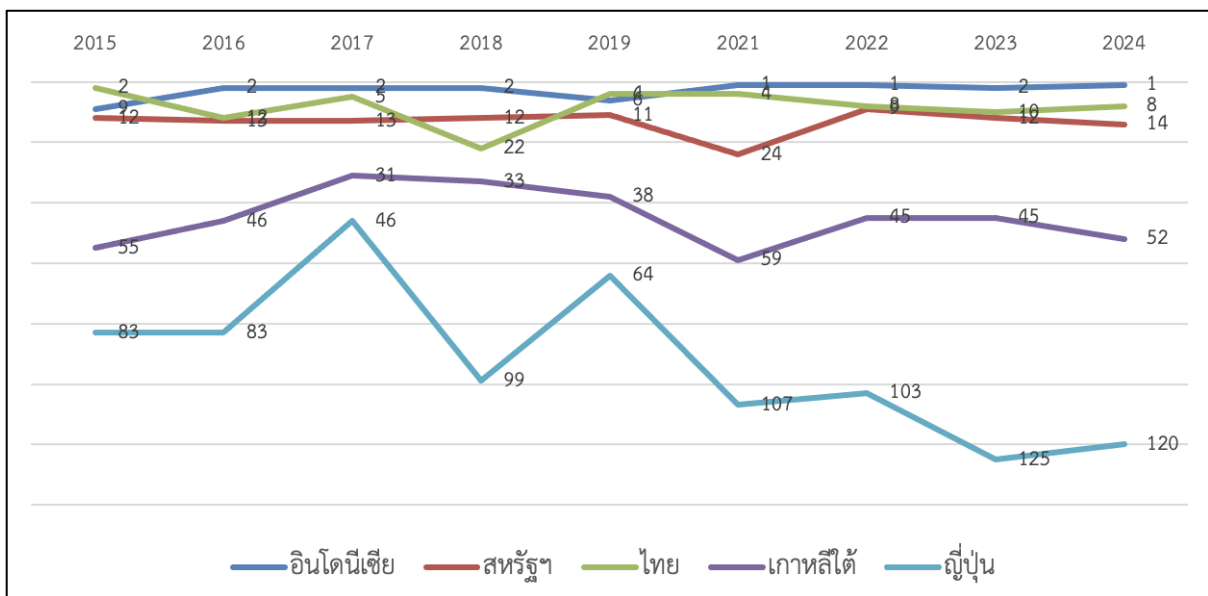

ที่มา: รายงานความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย ปี 2562 และรายงานความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย ปี 2566

การจัดการกับปัญหาหรือความท้าทายในสังคมจำเป็นต้องอาศัยบทบาทการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน รวมถึงต้องใช้ทรัพยากรหลายประเภท โดยเฉพาะทรัพยากรทางการเงิน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการที่มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม

ในบริบทของประเทศไทย การให้เงินเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นนับเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกในสังคม โดยเฉพาะการบริจาคเพื่อการกุศล ซึ่งสะท้อนให้เห็นจิตสำนึกของความเมตตา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่อยู่คู่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน ข้อมูลจากรายงาน **ดัชนี World Giving Index 2024** ที่จัดทำโดย Charities Aid Foundation (CAF) ซึ่งเป็นการจัดอันดับพฤติกรรมการให้ของประชากรใน 142 ประเทศทั่วโลก โดยพิจารณาใน 3 ด้าน ได้แก่ การบริจาคเงิน (Donating Money) การช่วยเหลือคนแปลกหน้า (Helping Stranger) และการใช้เวลาเป็นจิตอาสา (Volunteering Time) พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนรวมอยู่ที่ 52 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 14 ของโลก²² นอกจากนี้ ผลการจัดอันดับประเทศที่มีความโดดเด่นด้านการบริจาคเงินภายใต้ดัชนี World Giving Index ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ยังสะท้อนภาพไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ในช่วงเวลาดังกล่าวประเทศไทยถูกจัดอันดับเป็นประเทศที่มีการบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก (รูปที่ 4.2)

รูปที่ 4.2: ผลการจัดอันดับดัชนี World Giving Index 2015-2024 ในด้านการบริจาคเงินของไทยเปรียบเทียบกับบางประเทศ

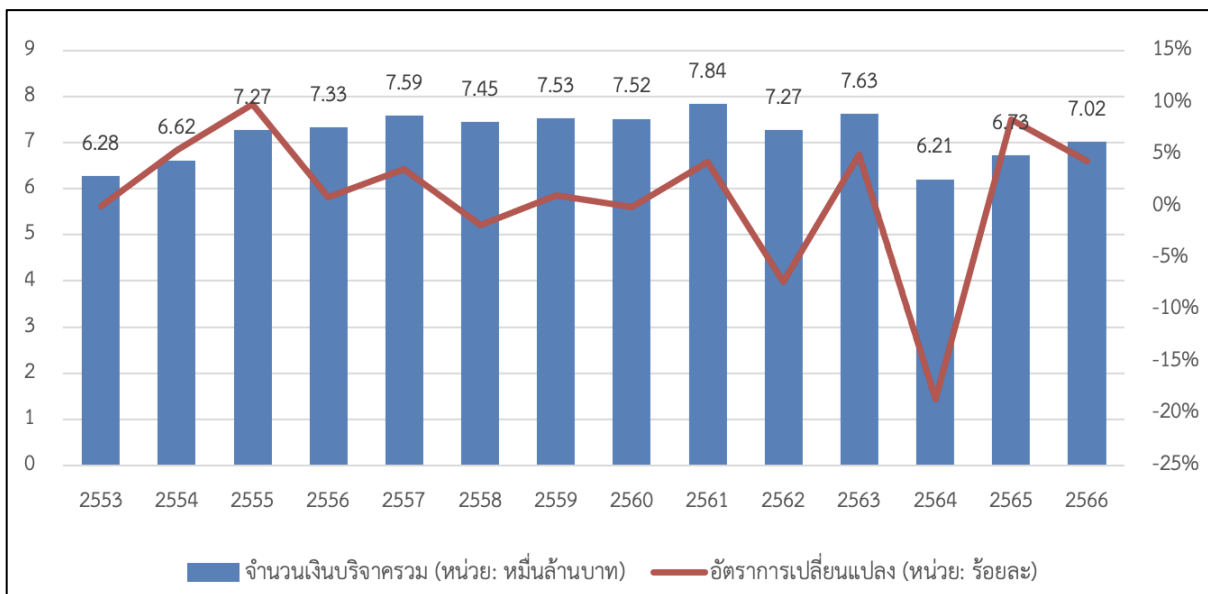
ที่มา: Charities Aid Foundation (CAF) รวบรวมโดย TDRI

ขณะเดียวกัน การประมาณการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเงินบริจาค เงินทำบุญ หรือการช่วยงานของครัวเรือนไทย อ้างอิงข้อมูลจากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนไทยในปี พ.ศ. 2553-2566 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนไทยมีการบริจาคหรือให้เงินช่วยเหลือที่ส่วนหนึ่ง

²² https://www.cafonline.org/docs/default-source/inside-giving/wgi/wgi_2024_report.pdf

มีเป้าหมายเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมาก กล่าวคือ โดยเฉลี่ยในช่วงระยะเวลา 14 ปีดังกล่าว ครั้วเรือนไทยมีการบริจาคเงินและการให้เงินทำบุญ/ช่วยงานมูลค่าสูงถึงประมาณ 7.1 หมื่นล้านบาทต่อปี (รูปที่ 4.3) นอกจากนี้ บทความโดยมูลนิธิรามาริบัติฯ ยังชี้ให้เห็นว่า คนไทยมีพฤติกรรมให้ความสำคัญกับการบริจาคเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผู้บริจาคที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งเหตุผลที่ผู้คนนิยมบริจาคให้มูลนิธิฯ คือ ผู้บริจาคเห็นผลลัพธ์ในการนำเงินบริจาคไปใช้อย่างชัดเจนในระยะเวลาอันสั้น ทำให้เกิดความเชื่อมั่นถึงความโปร่งใส และเป็นการช่วยเติมเต็มความสุขทางใจให้แก่ผู้บริจาค²³

รูปที่ 4.3: ประมาณการค่าใช้จ่ายเงินบริจาค เงินทำบุญ/ช่วยงาน ของครัวเรือนในประเทศไทย ปี 2553 – 2566 (LH) และอัตราการเปลี่ยนแปลง (RH)

ที่มา: (1) ข้อมูลค่าใช้จ่ายประเภทเงินบริจาค และเงินทำบุญ/ช่วยงาน จากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ครัวเรือน ทัวราชอาณาจักร โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2) ข้อมูลจำนวนครัวเรือนไทย จาก CEIC ประมวลผลโดย TDRi

อย่างไรก็ตาม “การให้เงินบริจาคแบบดั้งเดิม” ยังคงมีความท้าทายในหลายมิติ ซึ่งอาจมีผลต่อประสิทธิภาพการขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการซึ่งมุ่งสร้างประโยชน์ต่อสังคม ยกตัวอย่างเช่น

- **ขาดความยั่งยืน ทั้งในมิติตัวเงินและมิติการแก้ไขปัญหา:**

กระบวนการของการให้หรือบริจาคแบบดั้งเดิมส่วนมากเป็นในลักษณะให้เงินแบบครั้งเดียวแล้วจบ (one-off donation) อาจไม่คำนึงถึงความจำเป็นในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงไม่สามารถสร้างความยั่งยืนในการจัดการหรือแก้ไขปัญหา ซึ่งในบางกรณีจำเป็นต้องดำเนินการเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่ง จึงจะเห็นการเปลี่ยนแปลงหรือผลสำเร็จ นอกจากนี้ การขาดการสนับสนุนงบประมาณที่ต่อเนื่องยังอาจทำให้เกิดปัญหาใหม่หรือปัญหาซับซ้อนมากขึ้น

²³ <https://www.sdthailand.com/2023/01/thai-insight-about-donation-by-rama-foundation/>

- **ขาดการวางแผนและการบริหารจัดการ:**

โดยทั่วไปแล้ว การบริจาคแบบดั้งเดิมเน้นการระดมทุนโดยอาจไม่ได้มีแผนในการใช้เงินอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรกลางที่จะมีหน้าที่กำกับดูแลภาพรวมของการรับและจัดสรรเงินบริจาค ส่งผลให้เงินบริจาคมักมีลักษณะกระจัดกระจาย และไม่สามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลหรือความต้องการที่แท้จริงในพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บางพื้นที่หรือประเด็นปัญหาอาจได้รับความช่วยเหลือที่ซ้ำซ้อน ขณะที่บางกลุ่มที่มีความจำเป็นเร่งด่วนกลับขาดการสนับสนุนอย่างที่ควรจะเป็น

- **การบริจาคแบบดั้งเดิมขาดขั้นตอนการติดตามและการวัดผล:**

ภายใต้ค่านิยมสำคัญ คือ “การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน” ซึ่งแม้เป็นแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงความมีน้ำใจ วัฒนธรรมการให้ และความเสียสละของผู้คนในสังคม แต่ในเชิงกลไกของการขับเคลื่อนการพัฒนา สิ่งดังกล่าวอาจนำไปสู่การขาดระบบการติดตามและประเมินผลว่าเงินที่ให้ไปถูกนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ หน่วยงานผู้รับบริจาคมักไม่ใช้ทำอะไร และเกิดผลลัพธ์ที่ต้องการจริงหรือไม่ นอกจากนี้ การไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นยังทำให้ผู้บริจาคไม่สามารถเรียนรู้หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือการทำประโยชน์เพื่อสังคมของตนเองเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

ภายใต้ข้อจำกัดของการให้หรือบริจาคแบบดั้งเดิมข้างต้น ซึ่งอาจทำให้การใช้เงินเพื่อขับเคลื่อนองค์กร กิจกรรม หรือโครงการ เพื่อสร้างผลประโยชน์ต่อสังคมไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงควรมีการส่งเสริมให้เกิดทางเลือกในการใช้ทรัพยากรทางการเงินเพื่อสร้างผลกระทบทางสังคมที่ชัดเจนและมีความยั่งยืนมากขึ้น โดยส่งเสริมให้ “การเปลี่ยนจากการบริจาคแบบดั้งเดิมมาเป็นการลงทุนเพื่อสังคม” (Social Investment) สามารถเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยจัดการและแก้ปัญหาสังคมได้อย่างแท้จริงและมีความยั่งยืน

4.2 การสำรวจองค์ความรู้จากการวิจัย

การส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment) ในประเทศไทย เข้ามาเป็นทางเลือกหนึ่งในการให้หรือจัดสรรทรัพยากรทางการเงินเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการที่มุ่งสร้างประโยชน์ต่อสังคมแทนที่การบริจาคแบบดั้งเดิม มีองค์ความรู้ที่เครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันทบทวนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใน 3 ประเด็นสำคัญ เกี่ยวกับ (1) ลักษณะและองค์ประกอบสำคัญ (2) ตัวอย่างมาตรการ เครื่องมือ และผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบนิเวศการลงทุนเพื่อสังคมในไทย และ (3) ตัวอย่างแนวทางหรือช่องทางการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม ได้แก่

1) ลักษณะและองค์ประกอบสำคัญของการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment) เป็นการทบทวนองค์ความรู้บนหลักวิชาการและสร้างความเข้าใจที่สอดคล้องกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องถึงนิยามความหมาย หลักการ และองค์ประกอบสำคัญของการลงทุนเพื่อสังคม

ตัวอย่างผลการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนิยามความหมายของ “การลงทุนเพื่อสังคม” อาทิ

- การจัดหาเงินทุนให้กับองค์กรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคม โดยมีความคาดหวังอย่างชัดเจนว่าจะได้รับผลตอบแทนทางสังคม และผลตอบแทนทางการเงินที่วัดผลได้ (OECD, 2558)
- การลงทุนที่มีเป้าหมายและแรงจูงใจในการสร้างผลกระทบทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการสร้างผลตอบแทนทางการเงิน (Cass Centre for Charity Effectiveness, 2560)
- การลงทุนและการสร้างความเติบโตในกิจการเพื่อสังคมหรือองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรแทนที่จะเป็นการให้หรือการบริจาคแบบดั้งเดิม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและขยายผลได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2557)
- การเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางการเงินและในรูปแบบอื่นที่มีใช้ตัวเงินโดยสมัครใจ เพื่อช่วยเหลือชุมชนท้องถิ่น และสังคมในวงกว้าง ในการพัฒนาหรือจัดการกับปัญหาที่เผชิญอยู่ (สถาบันไทยพัฒนา, ม.ป.ป.)
- การประยุกต์หลักการลงทุนมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาสังคม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560)

ตัวอย่างหลักการสำคัญของการลงทุนเพื่อสังคม โดยรัฐบาลออสเตรเลีย²⁴

- รัฐบาลเป็นผู้ส่งเสริมและพัฒนาตลาด: แก้ไขอุปสรรคทางกฎหมาย และดึงดูดภาคเอกชน
- ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ: ให้ผลประโยชน์สุทธิที่คาดการณ์ได้ เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายทางสังคม
- การวัดผลและประเมินผลลัพธ์: มีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับผลลัพธ์ทางสังคม ติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินความก้าวหน้า ความเสี่ยง และผลตอบแทน
- การแบ่งปันความเสี่ยงและโอกาสที่เป็นธรรม
- ผลลัพธ์ต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล: สามารถแก้ไขปัญหาทางสังคม/สิ่งแวดล้อมที่รัฐบาลให้ความสำคัญ
- การออกแบบร่วม: มีความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้เกิดนวัตกรรมและประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการ

---

²⁴ <https://treasury.gov.au/programs-initiatives-consumers-community/social-impact-investing/australian-government-principles-for-social-impact-investing>

ขณะที่ **องค์ประกอบสำคัญของการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment)** จากการทบทวนและวิเคราะห์ข้อมูลโดยคณะวิจัย กล่าวได้ว่า การลงทุนโดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคม ควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ การมีเป้าหมายเพื่อสังคมจัดการหรือแก้ไขปัญหาสังคม การบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินอย่างเป็นระบบ การมีผลตอบแทนทางสังคมและ/หรือผลตอบแทนทางการเงิน และการมีระบบติดตามและประเมินผลลัพธ์จากการลงทุน รายละเอียดดังรูปที่ 4.4

รูปที่ 4.4: ลักษณะสำคัญของการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment)

ที่มา: วิเคราะห์โดย TDR

2) **มาตรการ เครื่องมือ และผู้ที่เกี่ยวข้อง**ในระบบนิเวศของ Social Investment ในไทย เป็นการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับตัวอย่างของมาตรการและเครื่องมือที่ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายใต้ระบบนิเวศของการลงทุนเพื่อสังคมในไทย

ผลการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการและเครื่องมือสำคัญในประเทศไทยที่สามารถส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม เช่น (1) การลงทุนในผลิตภัณฑ์ทางการเงินในรูปแบบกองทุนรวมผ่าน “กองทุนรวมคนไทยใจดี” (BKIND) ซึ่งมีพันธกิจสำคัญเพื่อส่งเสริมการลงทุนในบริษัทที่มีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม ธรรมาภิบาล และการต่อต้านคอร์รัปชัน (ESGC) ที่ดี รวมถึงสนับสนุนการบริจาคเงินจากผู้ลงทุนเพื่อสร้างอนาคตแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ และ (2) การดำเนินงานของแพลตฟอร์ม “เทใจดอทคอม” (Taejai.com) ซึ่งถือเป็นกลไกการระดมทุนออนไลน์เพื่อสังคมผ่านการเชื่อมโยง “ผู้ให้” ที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงในสังคม และ “ผู้รับ” ในฐานะผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสร้างผลลัพธ์ทางสังคม เป็นต้น รายละเอียดเพิ่มเติมของมาตรการและเครื่องมือดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1: ตัวอย่างมาตรการและเครื่องมือที่อาจส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย

ประเภท	รายละเอียด	ตัวอย่าง
มาตรการ	มาตรการสิทธิประโยชน์ทางภาษี	<ul style="list-style-type: none"> การลงทุนในเครื่องมือบางประเภท เช่น กองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน (ThaiESG) และวิสาหกิจเพื่อสังคม มาตรการส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)
	มาตรการรายงานผลกระทบ	<ul style="list-style-type: none"> แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1 One Report) รายงานประจำปีของวิสาหกิจเพื่อสังคม
เครื่องมือ	ผลิตภัณฑ์การลงทุนที่มีมิติทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> กองทุนรวมเพื่อความยั่งยืน (SRI Fund) กองทุนรวมที่สนับสนุนงานด้านสังคม เช่น กองทุนรวมคนไทยใจดี (BKIND) ตราสารหนี้เพื่อพัฒนาสังคม (Social Bond) ตราสารหนี้เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Green Bond) และตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน (Sustainability Bond)
	แพลตฟอร์ม (Platform)	<ul style="list-style-type: none"> เทคโนโลยีดอทคอม (ระดมทุนสำหรับโครงการที่ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม) Impact Flow (เครื่องมือจัดการผลกระทบทางสังคมในรูปแบบออนไลน์)

ที่มา: รวบรวมโดย TDRI

ในส่วนของการทบทวนผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบนิเวศการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย รูปที่ 4.5 ชี้ให้เห็นว่าการเกิดขึ้นของการลงทุนเพื่อสังคมเชื่อมโยงกับบทบาทการมีส่วนร่วมของหลากหลายภาคส่วน เช่น ผู้ให้ทุนหรือฝั่งอุปทาน (Supply Side) (อาทิ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา) ผู้ต้องการเงินทุนหรือฝั่งอุปสงค์ (Demand Side) (อาทิ มูลนิธินวัตกรรมทางสังคม มูลนิธิเพื่อ “คนไทย”) องค์กรตัวกลาง ผู้กำหนดนโยบาย และภาควิชาการ เป็นต้น

รูปที่ 4.5: ตัวอย่างผู้เกี่ยวข้องในระบบนิเวศของการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย

ที่มา: รวบรวมโดย TDRI

3) แนวทางหรือช่องทางการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment) เป็นการสำรวจองค์ความรู้และร่วมพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการสนับสนุนให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ตลอดจนต้องเป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ตัวอย่างหนึ่งของช่องทางการนำเงินไปลงทุนเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสังคม โดยเฉพาะกับกลุ่มเปราะบาง คือ การใช้เงินจาก “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” กองทุนภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเป็นแหล่งทุนสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในด้านต่าง ๆ อันได้แก่ (1) การคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิต (2) การสงเคราะห์และช่วยเหลือ (3) การฟื้นฟูสมรรถภาพ การศึกษา และการประกอบอาชีพ และ (4) การสนับสนุนการทำงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ โดยคณะวิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดสำคัญและตัวอย่างแนวทางการใช้เงินเพื่อลงทุนทางสังคมจากกองทุนดังกล่าวในหัวข้อถัดไป

ทั้งนี้ การสำรวจองค์ความรู้ในประเด็นเหล่านี้ คณะวิจัยดำเนินการผ่านการวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นลำดับแรก ก่อนที่จะนำผลการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเข้าสู่กระบวนการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องต่อไป

4.3 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

การสร้างเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายและพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment) ในประเทศไทย มีความท้าทายสำคัญหนึ่งประการ คือ “ระดับการรับรู้และความเข้าใจที่อาจไม่เท่ากัน” ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้อง กล่าวคือ แม้ว่าประเทศไทยจะมีหลายหน่วยงานที่มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม ทั้งในบทบาทของผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานปฏิบัติ และหน่วยงานสนับสนุนในด้านต่าง ๆ แต่ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด “การลงทุนเพื่อสังคม” (Social Investment) รวมทั้งประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง อาจยังไม่ตรงกันในหลายมิติ เช่น นิยามความหมาย หลักการ ลักษณะสำคัญ และแนวทางสำคัญที่ควรดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม ดังนี้ การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ภายใต้งานศึกษาในประเด็นนี้จึงถูกออกแบบให้เป็นพื้นที่สำหรับการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นลำดับขั้น จำนวน 3 ครั้ง เพื่อสร้างความต่อเนื่องในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในครั้งแรก มุ่งเน้นการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันทำความเข้าใจและสร้างฐานความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิด “การลงทุนเพื่อสังคม” (Social Investment) ซึ่งอาจยังเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย โดยประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่ (1) นิยามและความหมายของการลงทุนเพื่อสังคม (2) หลักการและลักษณะสำคัญของการลงทุนเพื่อสังคม (3) ตัวอย่างมาตรการและเครื่องมือที่เกี่ยวข้อง และ (4) บทบาทที่เป็นไปได้ของแต่ละภาคส่วนในระบบนิเวศการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย

ขณะที่ การจัด Workshop ครั้งที่สอง เป็นการนำเสนอตัวอย่างแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมที่ประเทศไทยสามารถดำเนินการได้จากประสบการณ์ของต่างประเทศ และเปิดพื้นที่เพื่อให้ภาคีเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายร่วมกันแลกเปลี่ยนองค์ข้อมูลและระดมความคิดเห็นเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในรายละเอียดเชิงลึก เช่น ทิศทางหรือเป้าหมายที่ควรจะเป็น ตัวอย่างกิจกรรมสำคัญ หน่วยงานเจ้าภาพ และตัวชี้วัดความสำเร็จสำหรับแนวทางนั้น ๆ

ในส่วนของการจัด Workshop ครั้งสุดท้าย ถือเป็นการสร้างเครือข่ายและพื้นที่เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความเห็นและองค์ความรู้ด้านการลงทุนเพื่อสังคมในประเด็นที่มีความเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น โดยคณะวิจัยหยิบยกประเด็นการลงทุนเพื่อสังคมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการใช้เงินจาก “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” เพื่อนำมาสร้างประโยชน์และผลกระทบที่ยั่งยืนให้กับคนพิการ เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประชุมครั้งดังกล่าว

เป้าหมายท้ายที่สุดของการสร้างเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากการจัด Workshop ทั้ง 3 ครั้งภายใต้งานศึกษาในประเด็นนี้ คือ การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปทดลอง ปรับใช้ และขยายผลต่อได้จริงในระดับประเทศ เพื่อเป็นกลไกหนึ่งที่สนับสนุนให้เกิดการนำเงินไปลงทุนเพื่อพัฒนาสังคมในบริบทของประเทศไทยได้อย่างเป็นระบบและมีความยั่งยืน ทั้งนี้ รายละเอียดการจัด Workshop ในแต่ละครั้งมีดังนี้

4.3.1 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1

การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ครั้งที่ 1 จัดขึ้นภายใต้หัวข้อ “**การทำความเข้าใจการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment): เครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน**” เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2568 ณ ห้องประชุมมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) (รูปที่ 4.6)

การสัมมนาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เป็นพื้นที่เรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างนักวิจัยเชิงนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมและภาควิชาการ โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวคิด “การลงทุนเพื่อสังคม” ในประเด็นพื้นฐาน เช่น นิยามความหมาย และหลักการสำคัญของการลงทุนเพื่อสังคม นอกจากนี้ Workshop ครั้งนี้ยังมุ่งหวังให้เกิดความร่วมมือเชิงนโยบายระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการร่วมกันออกแบบข้อเสนอแนะเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางหรือกลไกที่จะส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมายของประเทศ ตลอดจนข้อเสนอแนะต่อบทบาทหน้าที่และภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการจัด Workshop ในรอบนี้จะถูกนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีรายละเอียดเชิงลึกในการจัดประชุมครั้งต่อไป

ผลลัพธ์สำคัญจากการจัด Workshop ครั้งแรก ได้แก่

- 1) การก่อตัวขึ้นของเครือข่ายความร่วมมือเชิงนโยบายระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย
- 2) การริเริ่มพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เพื่อสนับสนุนให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม ซึ่งประกอบด้วย 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่ (1) การปรับเปลี่ยนค่านิยม “ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน”/เพิ่มทางเลือกสำหรับการลงทุนเพื่อสังคม (2) การสร้างระบบบริหารจัดการเงินลงทุนที่เชื่อมโยงกัน และ (3) การพัฒนาตัวชี้วัดและระบบการติดตามและประเมินผล

แนวคิดสำหรับการจัด Workshop ครั้งที่ 1 คือ การพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการผลักดันข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย (รายละเอียดเพิ่มเติมดังตารางที่ 4.2) ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายภาคส่วนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการลงทุนเพื่อสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมและภาควิชาการ จำนวนรวม 39 คน (ตารางที่ 4.3) ขณะที่ รายละเอียดของกำหนดการจัดสัมมนาดังกล่าวดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.2: แนวคิดการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร

สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1		
<p>พัฒนาเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและผลักดันนโยบายเพื่อสนับสนุนให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment)</p> <p>ประเด็น: การเปลี่ยนการบริจาคเป็นการลงทุนเพื่อสังคม / การส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม</p> <p>ชื่องาน: การทำความเข้าใจการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment): เครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน</p> <p>วัตถุประสงค์:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมและภาควิชาการ สำหรับเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้การส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม 2) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับแนวทางการเปลี่ยนการบริจาคเป็นการลงทุนเพื่อสังคม ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อองค์ประกอบสำคัญของการลงทุนเพื่อสังคม 		
ข้อมูลนำเข้า (Input)	กระบวนการ (Process)	ผลลัพธ์ (Output)
<ul style="list-style-type: none"> ➢ รายชื่อนักวิจัยเชิงนโยบาย และ ผู้ปฏิบัติงานในประเด็นการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และภาควิชาการ ➢ นโยบายและแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนเพื่อสังคม ➢ องค์ความรู้ด้านการลงทุนเพื่อสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Networking) โดยมีกิจกรรมดังนี้ ➢ นำเสนอผลการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น หัวข้อ “การทำความเข้าใจการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment): เครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน” และการแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ➢ ระดมความเห็นการปรับเปลี่ยนค่านิยม “ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน” / เพิ่มทางเลือกการลงทุนเพื่อสร้างผลกระทบทางสังคม ➢ ระดมความเห็นการสร้างระบบบริหารจัดการเงินลงทุนที่เชื่อมโยงกัน ➢ ระดมความเห็นการพัฒนาตัวชี้วัดและระบบการติดตามและประเมินผล 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ เครือข่ายความร่วมมือ (Networking) ของนักวิจัยเชิงนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ➢ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย

ตารางที่ 4.3: ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร	
หน่วยงานภาครัฐ	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ คุณธิตยา ศรอรุณเรืองชัย (กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง) ➤ คุณสุธาวรรณ วรรณสุกใส (สำนักงานงานบริหารหนี้สาธารณะ กระทรวงการคลัง) ➤ คุณอนุชิจรา สุขใส (สำนักงานงานบริหารหนี้สาธารณะ กระทรวงการคลัง) ➤ คุณภรณ์ ภูประเสริฐ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ) ➤ คุณอนุสรณ์ อัมพันธ์ศรี (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ) ➤ คุณศุภัญญา ปรางค์วัฒนานนท์ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์) ➤ คุณปัญญชลี วงศ์พันธ์ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์) ➤ คุณอิสริยา เฉลิมศิริ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน) ➤ คุณสุธาสินี คำไชย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน) ➤ คุณอริษา ชุสุทธิ์ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน)) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ คุณปัทมา ปาณิวรรณ (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ➤ คุณชวีรัตน์ ปิ่นแก้ว (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ➤ คุณจิรารัตน์ มีชนะ (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ➤ คุณเชมฐากร เกิดเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม) ➤ คุณภัทรพร วิวัฒน์ครุฑ (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ) ➤ คุณเชอริศา อินทร์พิมพ์ (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ) ➤ คุณวิภาณี อริยภิญโญ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย) ➤ คุณลดาวัลย์ กันทวงศ์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย) ➤ คุณจิรพัฒน์ พรประดิษฐ์ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา) ➤ คุณธีรพัฒน์ จีรวัดนเกษตร (กองทุนส่งเสริมการพัฒนาตลาดทุน) ➤ คุณอรรณีย์ พริ้งเพริศ (กองทุนส่งเสริมการพัฒนาตลาดทุน)
หน่วยงานภาคเอกชน	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ คุณเอด้า จิรไพศาลกุล (เทใจดอทคอม) ➤ คุณปาณิตา ทรงสิทธิโชค (สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม) ➤ คุณฐิติรัตน์ รัตนศรีบัวทอง (สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ คุณศรัวิไล สิทธิสวงนไทย (สมาคมบริษัทหลักทรัพย์ไทย) ➤ คุณอ้อมแก้ว เวชยชัย (Global Steering Group for Impact Investment)
ภาคประชาสังคมและภาควิชาการ	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ คุณอภิชาติ การุณกรสกุล (มูลนิธินวัตกรรมทางสังคม) ➤ คุณกนกวรรณ โชว์ศรี (มูลนิธิยูวพัฒน์) ➤ คุณภารดี เลิศวริทธิ์ (มูลนิธิยูวพัฒน์) ➤ คุณสุนิตย์ เชรชฐา (สถาบัน ChangeFusion) ➤ คุณวาทนันท์ พิเทอร์สิค (TDRI) ➤ ดร. บุญวรา สุมะโน เจนพิงพร (TDRI) ➤ ดร. ชาริกา ชาญนันท์พิพัฒน์ (TDRI) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ คุณสุนีย์ แซ่คู (TDRI) ➤ คุณวิสารกร รามางกูร (TDRI) ➤ คุณศุภชัย สมผล (TDRI) ➤ คุณณัฐินี ณ เชียงใหม่ (TDRI) ➤ คุณเอกปวิณ อนุสนธิ์ (TDRI) ➤ คุณชยภัทร ภัทรพันธุ์ชัย (TDRI)

ตารางที่ 4.4: กำหนดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร

วัน-เวลา	รายละเอียดกิจกรรม
วันอังคารที่ 11 มีนาคม 2568	
08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 – 09.15 น.	กล่าวเปิดประชุม โดย ดร. บุญวรา สุมะโน เจนพิงพร นักวิชาการอาวุโส มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)
09.15 – 09.45 น.	นำเสนอผลการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น โดยคุณศุภชัย สมผล นักวิจัย มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)
09.45 – 10.00 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.00 – 11.30 น.	กิจกรรม Workshop ระดมความเห็น โดยมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)
11.30 – 11.45 น.	สรุปการประชุม
11.45 – 12.00 น.	ปิดการประชุม และรับประทานอาหารกลางวัน

รูปที่ 4.6: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1

4.3.2 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

คณะวิจัยจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ครั้งที่ 2 ขึ้นเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2568 ในหัวข้อ “ขับเคลื่อนการลงทุนเพื่อสังคมในไทย: ร่วมออกแบบแผนสู่การเปลี่ยนแปลง” ณ ห้องพญาไท 1 โรงแรมอีสติน แกรนด์ พญาไท กรุงเทพฯ (รูปที่ 4.7)

รูปที่ 4.7: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

เป้าหมายสำคัญของการจัด Workshop ในครั้งนี้ เพื่อเป็นการระดมความเห็นจากเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแนวทางสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment) ที่ประเทศไทยควรขับเคลื่อนเป็นลำดับต้น ๆ ตลอดจนเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้เพื่อจัดทำรายละเอียดแนวทางขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อสังคมในประเด็นที่คัดเลือก ภายได้โจทย์สำคัญ คือ “ทำอย่างไรเพื่อให้การลงทุนเพื่อสังคมเป็นหนึ่งในทางเลือกหลักของการใช้จ่ายเพื่อพัฒนาสังคม” โดยช่วงแรกของการจัด Workshop ในครั้งนี้ คณะวิจัยได้นำเสนอตัวอย่างแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมจากประสบการณ์ของต่างประเทศ ทั้งในมิติของการปรับเปลี่ยนค่านิยม/เพิ่ม

ทางเลือก “การให้เพื่อพัฒนาสังคม” การสร้างระบบบริหารจัดการเงินลงทุนที่เชื่อมโยงกัน และการพัฒนาตัวชี้วัดและระบบการติดตามและประเมินผล (ตัวอย่างข้อมูลประสบการณ์จากต่างประเทศดังรูปที่ 4.8)

รูปที่ 4.8: ตัวอย่างแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมของต่างประเทศ

ตัวอย่างจากต่างประเทศ...ทิศทางที่ควรจะเป็นของแต่ละแนวท่าย่อย

1) เปลี่ยนค่านิยม “ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน” / เพิ่มทางเลือก “การให้เพื่อพัฒนาสังคม”

มีโครงการที่มีเป้าหมายพัฒนาสังคม และวัดผลได้

พัฒนาผลิตภัณฑ์/นวัตกรรมที่มีเป้าหมายพัฒนาสังคมที่หลากหลาย และสามารถวัดผลได้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเติบโตของการลงทุนเพื่อสังคม เช่น Social Impact Bond (SIB)

<p>ที่ผ่านมาประเทศไทยยังไม่มีผลิตภัณฑ์/โครงการลงทุนที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนาสังคมมากนัก</p>	<p>Aspire Gloucestershire (UK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • เป้าหมาย: สนับสนุนให้เยาวชนไร้บ้านที่เปราะบางในเขต Gloucestershire สามารถเข้าถึงที่พักอาศัย พัฒนาทักษะชีวิต และสร้างความมั่นคงระดับบุคคล • เครื่องมือ: ระดมทุนผ่าน SIB ระยะเวลา 3 ปี เงินลงทุนรวม 3.7 แสนปอนด์ • การวัดผล: จำนวนเยาวชนที่สามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัย และรักษาสถานะการเช่าไว้ได้ รวมถึงสามารถเข้าสู่และรักษาการจ้างงานทำ การศึกษา หรือการฝึกอบรม <p style="font-size: small;">https://www.goodfinance.org.uk/case-studies/aspire-gloucestershire</p>	<p>The Skill Mill (UK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • เป้าหมาย: สนับสนุนให้เยาวชนที่มีประวัติอาชญากรรมทำงานทำระยะยาว เช่น บริการในด้านสาธารณสุข เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ • เครื่องมือ: ระดมทุนผ่าน SIB ระยะเวลา 4 ปี เงินลงทุนรวม 1 ล้านปอนด์ • การวัดผล: จำนวนการกระทำผิดซ้ำของกลุ่มเยาวชนที่มีประวัติอาชญากรรม <p style="font-size: small;">https://www.goodfinance.org.uk/case-studies/skill-mill</p>
---	--	--

การจัด Workshop ในครั้งนี้ก่อให้เกิดผลลัพธ์สำคัญ ได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับแผนงานขับเคลื่อนการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทยใน 3 แนวทาง (ได้แก่ (1) การปรับเปลี่ยนค่านิยม “ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน”/เพิ่มทางเลือกสำหรับการลงทุนเพื่อสังคม (2) การสร้างระบบบริหารจัดการเงินลงทุนที่เชื่อมโยงกัน และ (3) การพัฒนาตัวชี้วัดและระบบการติดตามและประเมินผล) ซึ่งมีรายละเอียดเชิงลึกจำแนกตามองค์ประกอบต่าง ๆ ของการจัดทำแผนงาน (Work plan) มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นแนวคิดหลักสำหรับการจัด Workshop ในครั้งนี้ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายเพื่อร่วมกันจัดทำรายละเอียดแนวทางสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย โดยผู้เข้าร่วมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมและภาควิชาการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 36 คน โดยส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ได้เข้าร่วมงาน Workshop ในครั้งแรก (ตารางที่ 4.6) ขณะที่ กำหนดการของการจัดสัมมนาในครั้งนี้อยู่ในตารางที่ 4.7

[4-16]

ตารางที่ 4.5: แนวคิดการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร

สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2		
<p>พัฒนาเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันจัดทำรายละเอียดแนวทางสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment) ในประเทศไทย</p> <p>ประเด็น: การเปลี่ยนการบริจาคเป็นการลงทุนเพื่อสังคม / การส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม</p> <p>ชื่องาน: ขับเคลื่อนการลงทุนเพื่อสังคมในไทย: ร่วมออกแบบแผนสู่การเปลี่ยนแปลง (Driving Social Investment Forward: Co-Creating an Action Plan for Change)</p>		
<p>วัตถุประสงค์:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ระดมความเห็นเกี่ยวกับแนวทางสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมที่ควรขับเคลื่อนเป็นลำดับต้น ๆ 2) จัดทำรายละเอียดแนวทางนโยบายส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเด็นที่คัดเลือก 3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 		
ข้อมูลนำเข้า (Input)	กระบวนการ (Process)	ผลลัพธ์ (Output)
<ul style="list-style-type: none"> ➢ รายชื่อนักวิจัยเชิงนโยบาย และ ผู้ปฏิบัติงานในประเด็นการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และภาควิชาการ ➢ นโยบายและแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนเพื่อสังคม ➢ องค์ความรู้ด้านการลงทุนเพื่อสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Networking) โดยมีกิจกรรมดังนี้ ➢ นำเสนอผลการศึกษา หัวข้อ “เดินทางส่งเสริมการลงทุนเพื่อสังคม” และการแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ➢ สสำรวจความคิดเห็น “จัดลำดับแนวทางขับเคลื่อนการลงทุนเพื่อสังคม” โดยใช้เครื่องมือ Mentimeter ➢ ระดมความคิดเห็น “เติมเต็มแผนงานขับเคลื่อนการลงทุนเพื่อสังคม” ภายใต้อ 3 แนวทางย่อย ได้แก่ (1) ปรับเปลี่ยนค่านิยม “ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน” / เพิ่มทางเลือก “การให้เพื่อพัฒนาสังคม” (2) สร้างระบบบริหารจัดการเงินลงทุนที่เชื่อมโยงกัน (3) พัฒนาตัวชี้วัดและระบบการติดตามและประเมินผล 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ เครือข่ายความร่วมมือ (Networking) ของนักวิจัยเชิงนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ➢ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย

ตารางที่ 4.6: ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร	
หน่วยงานภาครัฐ	
<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณฐิตินันท์ โอลสัน (กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง) ➢ คุณพรพิรินทร์ อินโส (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ➢ คุณสุชาครีย์ สุวรรณเวช (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ➢ คุณนันทน์ภัส บุญโพธิ์ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ➢ คุณอรรถชัย พริ้งเพริศ (กองทุนส่งเสริมการพัฒนิตลาดทุน) ➢ คุณธนพร ชนะกุลอารีย์ (กองทุนส่งเสริมการพัฒนิตลาดทุน) ➢ คุณจุฬวดี วรรคต์โยธิน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์) ➢ คุณศุภัญญา ปรางวัฒนานนท์ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์) 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณปัญญาชลี วงศ์พันธ์ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์) ➢ คุณอริษา ชูสุทธิ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน)) ➢ คุณปกรณ์ หล้าสวัสดิ์ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน)) ➢ คุณชุนาพร คุณวุฒิ (สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ กระทรวงการคลัง) ➢ คุณพงศ์ภัค แซ่ลิ้ม (สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ กระทรวงการคลัง) ➢ คุณพชรวรรณ อุบลเลิศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)
หน่วยงานภาคเอกชน	
<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณณัฐกร อสุณี ณ อยุธยา (สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม) ➢ คุณปาณิสดา ทรงสิทธิ์โชค (สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม) ➢ คุณฐิติรัตน์ รัตนศรีบัวทอง (สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม) 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณอ้อมแก้ว เวชชัย (Global Steering Group for Impact Investment)
ภาคประชาสังคมและภาควิชาการ	
<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณอภิชาติ การุณกรสกุล (มูลนิธินวัตกรรมทางสังคม) ➢ คุณเทวัญ อุทัยวัฒน์ (มูลนิธินโยบายสาธารณะเพื่อสังคมและธรรมาภิบาล) ➢ คุณโสภิตา ทองโสภิต (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน) ➢ คุณวิษณุ ผลโพธิ์ (สถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา) ➢ คุณมนัสชนก กองนักวงษ์ (สถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา) ➢ คุณปาริณา ประยุกต์วงศ์ (สมาคมเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน) ➢ คุณกิงกาญจน์ ตรีรงค์ (สมาคมเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน) ➢ คุณศิริ จงดี (สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา) 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณจิรพัฒน์ พรประดิษฐ์ (สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา) ➢ คุณณัฐภรณ์ เลียมจรัสกุล (สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา) ➢ ดร. บุญวรา สุมะโน เจนพิงพร (TDRI) ➢ คุณสุนีย์ แซ่คู (TDRI) ➢ คุณวิสารกร รามางกูร (TDRI) ➢ คุณศุภชัย สมผล (TDRI) ➢ คุณณัฐินี ณ เชียงใหม่ (TDRI) ➢ คุณเอกปวีณ อนุสนธิ์ (TDRI) ➢ คุณภาสินี ฤกษ์พิบูลย์ (TDRI) ➢ คุณรมิตา หาญสวัสดิ์ (TDRI)

ตารางที่ 4.7: กำหนดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร

วัน-เวลา	รายละเอียดกิจกรรม
วันอังคารที่ 22 กรกฎาคม 2568	
08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 – 09.15 น.	กล่าวเปิดประชุม โดย ดร. บุญวรา สุมะโน เจนพิงพร นักวิชาการอาวุโส มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)
09.15 – 09.45 น.	นำเสนอผลการศึกษา “เดินหน้าส่งเสริมการลงทุนเพื่อสังคม” โดยคุณศุภชัย สมผล นักวิจัย มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)
09.45 – 09.55 น.	ช่วงถาม-ตอบ
09.55 – 10.10 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.10 – 11.30 น.	กิจกรรมกลุ่มย่อย
11.30 – 11.45 น.	สรุป และกล่าวปิดการประชุม
11.45 – 12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน

4.3.3 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3

การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ครั้งที่ 3 จัดขึ้นภายใต้หัวข้อ “กองทุนส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการกับบทบาทในการสร้างผลกระทบที่ยั่งยืน” เมื่อวันอังคารที่ 26 สิงหาคม 2568 ณ ห้องพญาไท 2 โรงแรมอีสติน แกรนด์ พญาไท กรุงเทพฯ (รูปที่ 4.9)

รูปที่ 4.9: บรรยากาศการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3

วัตถุประสงค์สำคัญของการจัด Workshop ในรอบนี้ เพื่อระดมความเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการใช้เงินจาก “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” เพื่อเป้าหมายให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนพิการและเป็นการสร้างผลกระทบต่อสังคมอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นพื้นที่ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยคณะวิจัยเริ่มต้นการประชุมครั้งนี้ ด้วยการให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกองทุนฯ เช่น แหล่งที่มาของเงินทุน วัตถุประสงค์ของการใช้เงินจากกองทุนฯ และหลักเกณฑ์การพิจารณาที่เกี่ยวข้อง ตามมาด้วยการนำเสนอข้อสังเกต 5 ประเด็นสำคัญที่เป็นความท้าทายต่อการใช้เงินจากกองทุนดังกล่าว (ตารางที่ 4.8) และตัวอย่างการใช้เงินกองทุนเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการจากประสบการณ์ของประเทศญี่ปุ่น (รูปที่ 4.10) ก่อนที่จะเป็นการเปิดพื้นที่เพื่อให้เกิดการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับความท้าทาย โอกาส และกลไก/รูปแบบ ที่จะช่วยปรับบทบาทให้การใช้เงินจากกองทุนฯ สามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการในระยะยาวได้มากขึ้น

ตารางที่ 4.8: ข้อสังเกตความท้าทายจากการใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ประเด็น	ตัวอย่าง
1. ศักยภาพการลงทุนเพื่อสร้าง impact ต่อสังคมยังไม่ถูกใช้เต็มที่	<ul style="list-style-type: none"> • ภาครัฐเปิดช่องทางที่สามารถนำเงินไปลงทุน เช่น ฝากกับธนาคารของรัฐ, ซื้อพันธบัตรรัฐบาล หรือตราสารการเงินอื่น ๆ ที่กระทรวงการคลังเห็นชอบ • การใช้เงินในลักษณะ Social Investment หรือการลงทุนเพื่อสร้าง impact โดยตรงยังมีไม่มาก
2. ความหลากหลายขององค์กรที่เข้าถึงกองทุนฯ ยังจำกัด	<ul style="list-style-type: none"> • ที่ผ่านมามีโครงการที่ได้รับอนุมัติยังไปตั้งองค์กรภาครัฐเป็นสัดส่วนจำนวนมากที่มากกว่าเอกชน
3. อำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการฯ ไม่ชัดเจนด้าน “การลงทุนเพื่อสร้าง impact”	<ul style="list-style-type: none"> • คณะอนุกรรมการฯ ไม่มีกรอบ/หลักการที่ชัดเจนในการนำเงินในกองทุนไปสร้างผลตอบแทนเชิงสังคมและเศรษฐกิจ • การตัดสินใจยังเน้นไปที่ Grant/Loan แบบดั้งเดิม มากกว่าการลงทุนเชิงกลยุทธ์
4. ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบและหลักเกณฑ์	<ul style="list-style-type: none"> • การจัดสรรเงินสนับสนุนมีหลักเกณฑ์จำนวนมาก อาจไม่เอื้อ/ไม่ทันต่อความต้องการจริง • อาจขาดความยืดหยุ่นในการสนับสนุนโครงการการลงทุน หรือธุรกิจเพื่อสังคมที่ต้องการเงินทุนรวดเร็ว
5. การใช้เงินเพื่อสร้าง impact ระยะยาวยังมีน้อย	<ul style="list-style-type: none"> • ค่าใช้จ่ายที่กองทุนฯ สนับสนุนส่วนใหญ่เป็นระยะสั้น เช่น ฝึกอบรมผู้ประกอบการอาชีพขนาดเล็ก หรือฝึกอาชีพ • การลงทุนในกิจการที่สามารถสร้างงานอย่างยั่งยืนให้คนพิการหรือสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น การศึกษาวิจัย การสร้างความมั่นคงด้านการจ้างงานคนพิการ ยังมีอยู่น้อย

ที่มา: วิเคราะห์โดย TDR

รูปที่ 4.10: ตัวอย่างการใช้เงินกองทุนคนพิการจากประสบการณ์ของประเทศญี่ปุ่น

ตัวอย่างการใช้เงินกองทุนคนพิการเพื่อสร้าง IMPACT

ให้กับคนพิการและสังคม

Japan Organization for Employment of the Elderly and Persons with Disabilities (JEED)
 Act to Facilitate the Employment of Persons with Disabilities (Act No. 123 of 1960, Last Version: 2019)

- สถานประกอบการที่มีลูกจ้างประจำ 100 คนขึ้นไป ต้องจ้างคนพิการในสัดส่วน 2.5% ของลูกจ้างทั้งหมด
- หากไม่ถึงเกณฑ์ ต้องจ่าย JYP 50,000/ เดือน/คน (11,000 บาท)
- หากเกินเกณฑ์ จะได้เงินสนับสนุน JYP 29,000/ เดือน/คนที่เกินมา (6,300 บาท)
- สถานประกอบการที่มีลูกจ้างประจำ 100 คน หรือต่ำกว่า และจ้างคนพิการในสัดส่วน 2.5% ของลูกจ้างทั้งหมด จะได้เงินสนับสนุน JYP 21,000/ เดือน/คน (4,600 บาท)

- ส่งเสริม Inclusive Workplace ผ่าน 3 รูปแบบหลักให้กิจการ
  - เงินอุดหนุน SMEs ที่จ้างงานคนพิการ (wage subsidies, training support)
  - เงินให้เปล่าเพื่อปรับปรุงสถานที่ (ramps, IT)
  - สนับสนุน Job Coaches ให้คนพิการปรับตัว
- ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการและกิจการของคนพิการผ่าน Grant และเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ
- ส่งเสริม R&D เพื่อสนับสนุนคนพิการ
- From charity to 'business case for inclusion' : คนพิการทำงานมากขึ้น => พึ่งพาสวัสดิการน้อยลง => จัดเก็บภาษีได้มากขึ้น => พัฒนาสังคมได้ต่อไป

ที่มา https://www.jeed.go.jp/english/disability/levy_and_grant_system.html

16

ที่มา: รวบรวมโดย TDRI

แนวคิดสำคัญสำหรับการจัด Workshop ครั้งสุดท้าย คือ การสร้างพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโอกาส รูปแบบ และกลไกขับเคลื่อนสำคัญในการปรับบทบาทของกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้สามารถตอบโจทย์การยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการได้มากขึ้น (รายละเอียดเพิ่มเติมดังตารางที่ 4.9) ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการในรอบนี้ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายภาคส่วนซึ่งมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จำนวนรวม 29 คน (ตารางที่ 4.10) รายละเอียดกำหนดการของการจัด Workshop ดังกล่าวเป็นไปตามข้อมูลในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.9: แนวคิดการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร

สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3		
<p>พัฒนาเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับโอกาส รูปแบบ และกลไก ในการปรับบทบาทกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้มุ่งเน้นการช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการในระยะ ยาวมากขึ้น</p> <p>ประเด็น: การส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคม / การใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ</p> <p>ชื่องาน: กองทุนส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการกับบทบาทในการสร้างผลกระทบที่ยั่งยืน</p>		
<p>วัตถุประสงค์:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ระดมความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อนำมาสร้าง ผลกระทบต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน 2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 		
ข้อมูลนำเข้า (Input)	กระบวนการ (Process)	ผลลัพธ์ (Output)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ รายชื่อนักวิจัยเชิงนโยบาย และ ผู้ปฏิบัติงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ การใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และการ ยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค ประชาสังคมและภาควิชาการ ➤ นโยบายและแนวทางปฏิบัติของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้เงิน จากกองทุนส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ ➤ องค์ความรู้ด้านการลงทุนเพื่อสังคม/ กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Networking) โดยมีกิจกรรมดังนี้ ➤ นำเสนอผลการศึกษา และการแสดง ความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ➤ ระดมความคิดเห็นในประเด็นความ ทำทาย โอกาส และกลไก/รูปแบบ เพื่อปรับบทบาทของกองทุนฯ ให้มุ่งเน้นการช่วยยกระดับคุณภาพ ชีวิตคนพิการในระยะยาวมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ เครือข่ายความร่วมมือ (Networking) ของนักวิจัยเชิง นโยบาย และผู้ปฏิบัติงาน ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ➤ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และแนวทางการส่งเสริมให้เกิด การลงทุนเพื่อสังคม ในประเทศไทย/การใช้เงินจาก กองทุนส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ

ตารางที่ 4.10: ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร	
หน่วยงานภาครัฐ	
<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณพีรณัฐ ประทุมชาติภักดี (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) ➢ คุณปิยะรัตน์ ภูเสม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) ➢ คุณสาวิตรี รัตนชูโชติ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ) ➢ คุณปิยดา ราโช (สำนักงานงบประมาณ) ➢ คุณนัยนา คำภักดี (สำนักงานงบประมาณ) ➢ คุณนุรีโรมี โต๊ะฮิเล (สำนักงานงบประมาณ) ➢ คุณมยุรฉัตร บำรุงพรไพศาล (สำนักงานงบประมาณ) ➢ คุณไพบูลย์ นาคเจือ (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณศุภกฤต เล็บขาว (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ➢ คุณศราวดี ทิมธานี (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย) ➢ คุณชมชนก จันทร์เทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน) ➢ คุณภัทรินทร์ พูลนิล (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ) ➢ คุณพิติยา พงษ์พานิช (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ) ➢ คุณศุภิพันธ์ โสรัตน์ดา (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข) ➢ คุณปารามาศ แผลงสาร (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข)
หน่วยงานภาคเอกชน	
<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณสลักจิต มั่นธรรมรักษา (Aspen Network of Development Entrepreneurs) ➢ คุณณัฐกร อสุณี ณ อยุธยา (สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม) 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณอ้อมแก้ว เวชยชัย (Global Steering Group for Impact Investment)
ภาคประชาสังคมและภาควิชาการ	
<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณเอกกมล แพทยานันท์ (สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย) ➢ คุณชลธิญา ไชยสิทธิ์ (สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย) ➢ คุณอรุณวดี ลิ้มอังกูร (สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย) ➢ คุณกาญจนาพร อินทุย (สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย) 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ คุณพิศมัย สุวรรณรังษี (สมาคมเพื่อผู้บกพร่องทางจิตแห่งประเทศไทย) ➢ คุณปราโมทย์ ธรรมสโรช (สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย) ➢ ดร. บุญวรา สุมะโน เจนพิงพร (TDRI) ➢ คุณสุนีย์ แซ่คู (TDRI) ➢ คุณวิสารกร รามางกูร (TDRI) ➢ คุณศุภชัย สมผล (TDRI) ➢ คุณนัชชา ยงพิพัฒน์วงศ์ (TDRI)

ตารางที่ 4.11: กำหนดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร

วัน-เวลา	รายละเอียดกิจกรรม
วันอังคารที่ 26 สิงหาคม 2568	
13.00 – 13.30 น.	ลงทะเบียน
13.30 – 13.45 น.	กล่าวเปิดประชุม โดย ดร. บุญวรา สุมะโน เจนพิงพร นักวิชาการอาวุโส มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)
13.45 – 14.15 น.	นำเสนอผลการศึกษา โดยคุณศุภชัย สมผล นักวิจัย มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ช่วงถาม-ตอบ
14.15 – 14.30 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.30 – 15.45 น.	เปิดเวทีระดมความเห็น
15.45 – 16.00 น.	สรุป และกล่าวปิดการประชุม

4.4 บทสรุป

การลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment) ถือเป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการที่มุ่งสร้างประโยชน์หรือช่วยจัดการแก้ไขปัญหาสังคม ซึ่งสามารถเติมเต็มช่องว่างของการให้เงินให้เปล่าหรือการบริจาคแบบดั้งเดิมในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างกลไกให้ผลตอบแทน ตลอดจนการมีระบบติดตามและประเมินผลที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถตรวจสอบและวัดผลกระทบทางสังคมได้อย่างเป็นระบบและโปร่งใส

ทั้งนี้ การสำรวจองค์ความรู้และการสังเคราะห์นโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมและระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐในฐานะผู้กำหนดนโยบายหรือวางกฎระเบียบ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมและภาควิชาการ

ภายหลังจากการจัด Workshop ครั้งแรก ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “การลงทุนเพื่อสังคม” เพื่อจัดทำข้อเสนอเบื้องต้นต่อการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนลักษณะดังกล่าว สามารถสรุปตัวอย่างกิจกรรมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรขับเคลื่อนภายใต้ 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่

- 1) **แนวทางสำหรับปรับเปลี่ยนค่านิยม “ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน”/เพิ่มทางเลือกการให้เพื่อสร้างผลกระทบต่อสังคม** เช่น องค์กรภาคสังคมควรพัฒนาและนำเครื่องมือวัดผลกระทบที่ชัดเจนมาปรับใช้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริจาค
- 2) **แนวทางการสร้างระบบบริหารจัดการเงินลงทุนที่เชื่อมโยงกัน** เช่น ควรมีระบบกลางที่เชื่อมโยงแหล่งเงินทุนกับองค์กรผู้รับ รวมถึงควรมีองค์กรตัวกลางเพื่อทำหน้าที่ประสานงาน รวบรวมข้อมูล และจัดสรรเงินทุน โดยองค์กรดังกล่าวต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งองค์กรภาคสังคมและแหล่งเงินทุน และ

- 3) **แนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดและระบบการติดตามและประเมินผล** เช่น ควบพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลกระทบทางสังคม (Social impact) เพื่อสนับสนุนให้เกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการวัดผล/การเปิดเผยข้อมูล และควรมีการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best practices) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว เป็นต้น

ขณะที่ ข้อค้นพบจากการระดมความเห็นจากภาคีเครือข่ายเพื่อออกแบบรายละเอียดของแผนงานสำหรับส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในประเทศไทย ภายใต้การจัด Workshop ครั้งที่สอง เมื่อช่วงเดือนกรกฎาคม 2568 พบว่า ผู้เข้าร่วมได้ร่วมกันนำเสนอข้อมูลที่ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการจัดทำแผนงาน (Action plan) สำหรับส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในหลายมิติ ภายใต้ประเด็นขับเคลื่อนใน 3 แนวทาง เช่นเดียวกับการประชุมครั้งก่อนหน้า ตัวอย่างเช่น

- 1) **แนวทางการปรับเปลี่ยนค่านิยม “ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน”/เพิ่มทางเลือกการให้เพื่อพัฒนาสังคม:** การเพิ่มทางเลือกการให้แบบเน้นผลลัพธ์ที่ตรวจสอบได้เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและสร้างความโปร่งใส สามารถเริ่มต้นด้วยกิจกรรมการสำรวจและระบุว่า “ปัญหาทางสังคม” ที่ควรจัดการหรือแก้ไขเป็นลำดับแรกคืออะไร ตามมาด้วยการสำรวจและระบุองค์ประกอบภาคสังคมที่มีศักยภาพขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคมในประเด็นนั้น ๆ และควรมีกิจกรรมที่สนับสนุนให้ประชาชนหรือองค์กรภาคธุรกิจสามารถเห็นถึงตัวอย่างขององค์กรภาคสังคมหรือโครงการเพื่อสังคมที่มีการนำเงินทุนที่ได้รับจากการระดมทุนหรือการลงทุนไปสร้างประโยชน์ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง
- 2) **แนวทางการสร้างระบบบริหารจัดการเงินลงทุนที่เชื่อมโยงกัน:** กลุ่มผู้เข้าร่วมได้กำหนดเป้าหมายสำคัญสำหรับขับเคลื่อนแนวทางดังกล่าว ได้แก่ การพัฒนาแพลตฟอร์มกลางในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างฝั่งผู้ลงทุนและองค์กรภาคสังคมผู้ใช้เงินลงทุน โดยการดำเนินงานดังกล่าวอาจต้องมีเจ้าภาพร่วมกันหลายหน่วยงาน ขณะที่ กิจกรรมสำคัญสำหรับแผนงานนี้ ได้แก่ การทบทวนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเงินลงทุนและระบบนิเวศของโครงการหรือการดำเนินงานเพื่อสังคม และการพัฒนาแพลตฟอร์มเชื่อมโยงข้อมูล ซึ่งอาจเริ่มด้วยการทำโครงการนำร่อง (Pilot project) ในบางประเด็น เป็นต้น

ในส่วนของการจัด Workshop ครั้งสุดท้าย ซึ่งถือเป็นการเปิดพื้นที่เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความเห็นและร่วมกันออกแบบนโยบายสาธารณะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนเพื่อสังคมซึ่งมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น อันได้แก่ การใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ คณะวิจัยได้รับมุมมองความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์จากผู้เข้าร่วมแต่ละภาคส่วน เช่น องค์กรคนพิการมีข้อเสนอให้ปรับกฎระเบียบ/หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องให้มีความยืดหยุ่นกับสถานการณ์หรือความจำเป็นที่แท้จริงของคนพิการ รวมถึงการเพิ่มบทบาทการใช้เงินจากกองทุนฯ ในด้านอื่น ๆ ที่จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนพิการมากยิ่งขึ้น เช่น การแพทย์ การศึกษา และการทำงานของผู้ช่วยคนพิการ (Personal Assistant: PA) ขณะที่ หน่วยงานภาครัฐมีความเห็นว่า การใช้เงินจากกองทุนฯ ยังคงมีข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ ทำให้ไม่สามารถใช้เงินเพื่อขับเคลื่อนงานในบางประเด็นได้อย่างเต็มที่ เกิดวัฒนธรรมไม่กล้าเสี่ยง และปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหรือสิทธิที่ควรจะได้รับของกลุ่มเป้าหมาย

นอกจากนี้ ผลจากการจัด Workshop ในครั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงข้อค้นพบสำคัญต่อการวางแผนใช้เงินจากกองทุนดังกล่าวในอนาคต เช่น ประเด็นความท้าทาย และแนวทางการออกแบบกลไกการลงทุนเพื่อสังคม รายละเอียดมีดังนี้

- 1) **ประเด็นท้าทายเชิงระบบ:** (1) กติกาแข็ง-กลัวความเสี่ยง: ยึดระเบียบคลัง/งบประมาณเคร่งครัด ไม่ยืดหยุ่น ทำให้การลงทุนเชิงผลลัพธ์เกิดขึ้นได้ยาก (2) การมีส่วนร่วม/เสียงของผู้พิการ ในคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง ยังมีอยู่น้อย: การตัดสินใจไม่ครอบคลุม/ไม่สะท้อนบริบท 7 ประเภทความพิการได้อย่างครบถ้วน (3) เพดาน/หลักเกณฑ์ “ไม่ทันราคา-ไม่ทันนวัตกรรม”: วงเงินต่ำ, หลักเกณฑ์บางอย่างอาจไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ (4) ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติการ/ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และ (5) ข้อมูลกระจุกกระจาย: ต้องเชื่อมฐานข้อมูล คนพิการ-ผู้สูงอายุ-ครัวเรือนเปราะบาง เพื่อกำหนดเป้าหมายให้มีความถูกต้องแม่นยำ
- 2) **โอกาสและแนวทางการออกแบบกลไก “ลงทุนเพื่อสังคม”:** ตัวอย่างเช่น (1) เปลี่ยนจากการให้เงินอุดหนุนแบบสงเคราะห์เป็นเงินผูกกับผลลัพธ์ (Outcome-linked) โดยกำหนดเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนพิการ (2) ขยายการให้เงินกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของคนพิการ เช่น ผู้ช่วยคนพิการ (PA) และผู้ดูแลในครอบครัว (3) ใช้เงินขับเคลื่อนโครงการในรูปแบบ “Matching Hub การศึกษา-อาชีพ” จับคู่ระหว่างสถาบันการศึกษา-สถานประกอบการ-องค์กรคนพิการ เพื่อให้เกิดการร่วมวางแผนและพัฒนาทักษะสู่การจ้างจริง และ (4) ให้ทุน/เงินกู้เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงอุปกรณ์ช่วยความพิการได้ในราคาที่เหมาะสม เพื่อฟื้นฟูการทำงาน/การใช้ชีวิต โดยกำหนดราคาให้มีความเหมาะสมและยืดหยุ่นตามราคาตลาด

การจัด Workshop ครั้งที่ 3 ยังสะท้อนให้เห็นตัวอย่างการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จจากการใช้เงินของกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ร่วมกับการจัดทำรายละเอียดของแผนงานหรือโครงการเพื่อส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนพิการในอนาคต เช่น อัตราการใช้จ่าย/ลงทุนของกองทุนต่อปี พร้อมรายงานผลลัพธ์, อัตราการคงอยู่ในการจ้างงานของคนพิการ, จำนวนผู้รับบริการ PA ตามระดับความจำเป็น และจำนวนโครงการฟื้นฟู-การศึกษา-จ้างงานคนพิการแบบ outcome-linked ที่ผ่านเกณฑ์ต่อปี เป็นต้น

บทที่ 5 การถอดบทเรียนการสร้างเครือข่ายการวิจัย เชิงนโยบาย

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 คณะวิจัยได้ดำเนินการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการใน 3 ประเด็นหลักที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ได้แก่ (1) การปฏิรูปการเรียนรู้ (2) การพัฒนาที่ยั่งยืน และ (3) การพัฒนาสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้เวทีดังกล่าวเป็น “แพลตฟอร์มกลาง” สำหรับการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ การสร้างเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบาย และการเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียจากหลากหลายภาคส่วน

เพื่อถอดบทเรียนจากกระบวนการสร้างเครือข่ายดังกล่าว คณะวิจัยได้จัดสัมมนาวิชาการหัวข้อ **“นโยบายสาธารณะเพื่อการเปลี่ยนแปลง: สังเคราะห์บทเรียน สร้างเครือข่าย และขับเคลื่อนอนาคต”** เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2568 เวลา 9.00–12.00 น. ณ โรงแรมอีสติน แกรนด์ พญาไท งานสัมมนาฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการรายประเด็น พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสร้างเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนประเด็นเหล่านี้ และเปิดโอกาสให้นักวิจัยเชิงนโยบายผู้กำหนดนโยบาย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แลกเปลี่ยนข้ามประเด็นเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน (รูปที่ 5.1)

รูปที่ 5.1: โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์งานนำเสนอผลการศึกษาและสัมมนาเชิงวิชาการ หัวข้อเสวนา “สร้างนโยบายสาธารณะและเครือข่าย: บทเรียน ความท้าทาย และโอกาสในอนาคต”

งานนำเสนอผลการศึกษาและสัมมนาเชิงวิชาการ

นโยบายสาธารณะเพื่อการเปลี่ยนแปลง

สังเคราะห์ บทเรียน | สร้าง เครือข่าย | ขับเคลื่อน อนาคต

AI กับ การเรียนการสอน | การเปิดเผยข้อมูล เพื่อความยั่งยืน (ISSB) | การส่งเสริมให้เกิด การลงทุนเพื่อสังคม

อังคารที่ 26 สิงหาคม 2568 เวลา 08.30 - 12.00 | @ห้องพญาไท 2 ชั้น 6 โรงแรมอีสติน แกรนด์ พญาไท กรุงเทพ

08.30 น. ลงทะเบียน

09.00 น. กล่าวเปิดประชุม และนำโครงการ

โดย **คุณพงศ์ศักดิ์ วัฒนินันท์** นักวิจัยอาวุโส ศิด้าอาร์โอ

09.15 น. นำเสนอผลการศึกษา

โดย **คุณพงศ์ศักดิ์ วัฒนินันท์** นักวิจัยอาวุโส ศิด้าอาร์โอ, **ดร.ชาริภา ชายนันท์กพิพัฒน์** นักวิชาการ ศิด้าอาร์โอ, **ดร.บุญวรา สุขะโน เจนพั่งพอส** นักวิชาการอาวุโส ศิด้าอาร์โอ

10.45 น. เวทีสัมมนา “สร้างนโยบายสาธารณะและเครือข่าย: บทเรียน ความท้าทายและโอกาสในอนาคต”

ผู้ร่วมเสวนา: **ทพ.ภกฤษดา เรืองอารีย์รัชต์** ผู้แทนจาก เครือข่ายภาคี เพื่อการศึกษาไทย (TEP), **ผศ.ดร.รุ่งเกียรติ รัตนบานชื่น** อาจารย์ประจำ คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, **รศ.ดร.ปัทมาวดี โขษบุญกุล** อธิการบดีสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วศศ.), **ดร.ชาริภา ชายนันท์กพิพัฒน์** นักวิชาการ ศิด้าอาร์โอ

11.45 น. สรุป และกล่าวปิดประชุม

ลงทะเบียนร่วมงาน

โครงสร้างของงานสัมมนา ประกอบด้วย 2 ช่วงหลัก ได้แก่ ช่วงแรก เป็นการนำเสนอผลการสังเคราะห์นโยบายและการสร้างเครือข่ายในแต่ละประเด็น โดยมีเนื้อหาครอบคลุมข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมาของโครงการ ซึ่งสามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในบทที่ 2 ถึงบทที่ 5 ของรายงานฉบับนี้

งานสัมมนา ช่วงที่สองเป็นการเสวนาในหัวข้อ “สร้างนโยบายสาธารณะและเครือข่าย: บทเรียนความท้าทาย และโอกาสในอนาคต” โดยคณะวิจัยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งมีประสบการณ์ตรงในการดำเนินงานเชิงนโยบายและการสร้างเครือข่าย มาร่วมแลกเปลี่ยนมุมมอง สะท้อนบทเรียน และชี้แนะทางการขับเคลื่อนในแต่ละประเด็น ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน มีดังต่อไปนี้

1. ทพ.กฤษดา เรืองอารีย์รัชต์ ผู้แทนเครือข่ายภาคีเพื่อการศึกษาไทย (TEP)
2. ผศ.ดร.รุ่งเกียรติ รัตนบานชื่น คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล อนุกรรมการ สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.)

เนื้อหาในบทนี้ นำเสนอผลลัพธ์จากงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) สารสำคัญจากเวทีเสวนาเรื่อง “สร้างนโยบายสาธารณะและเครือข่าย: บทเรียน ความท้าทาย และโอกาสในอนาคต” และ (2) บทเรียนจากการดำเนินงานสร้างเครือข่ายการวิจัยเชิงนโยบายของคณะวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นฐานสำหรับการออกแบบแนวทางขับเคลื่อนต่อไป

5.1 สารสำคัญจากเวทีเสวนา

แม้การสร้างเครือข่ายของคณะวิจัยจะดำเนินการใน 3 นโยบายสาธารณะที่แตกต่างกัน แต่การจัดเวทีเสวนาครั้งนี้มีจุดร่วมสำคัญคือ การตอบคำถามหลักร่วมกันว่า “จะสร้างเครือข่ายวิจัยเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะได้อย่างไร” ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคณะวิจัยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เข้าร่วมเสวนาแบ่งได้เป็น 5 ประเด็น ดังนี้

5.1.1 ความสำคัญของเครือข่ายต่อการขับเคลื่อนนโยบาย

ผู้ร่วมเสวนาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในปัจจุบันยังมีข้อจำกัด และไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยลำพัง หากการดำเนินงานยังคงเป็นแบบแยกส่วน ผลงานวิจัยจะจำกัดอยู่ในกรอบเชิงวิชาการเท่านั้น และไม่สามารถผลักดันเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่นำไปใช้ได้จริง

การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายจึงต้องอาศัยทุนวิจัยที่ออกแบบมาอย่างดี เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ โดยต้องมีกลไกสนับสนุนจากหน่วยงานกลางเข้ามารองรับ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันบนฐานข้อมูลและมีเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมร่วมกัน

5.1.2 ข้อเสนอการพ้นาเครือข่ายวิจัยเชิงนโยบาย 3 ระดับ

เพื่อให้เกิดเครือข่ายการวิจัยเชิงนโยบายที่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมียุทธศาสตร์ การพัฒนาเครือข่ายควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องใน 3 ระดับ ได้แก่

- **การออกแบบนโยบาย (Policy Design)** โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อออกแบบข้อเสนอเชิงนโยบาย
- **การผลักดันนโยบาย (Policy Enactment)** โดยใช้พลังทางการเมืองและแรงสนับสนุนจากสังคมผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายที่ออกแบบมาให้เป็นรูปธรรม
- **การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation)** เป็นขั้นตอนที่มุ่งให้นโยบายที่ได้รับ การออกแบบและผลักดันแล้วถูกนำไปใช้จริงในพื้นที่ และเกิดผลลัพธ์ที่จับต้องได้

อย่างไรก็ตาม การสร้างเครือข่ายในระดับที่ 3 การนำนโยบายไปปฏิบัติยังถือเป็นจุดอ่อนของไทย เนื่องจากข้อจำกัดด้านกฎหมาย ระบบราชการที่แข็งตัวและขาดความยืดหยุ่น ซึ่งไม่เอื้อต่อการทดลองหรือขับเคลื่อนแนวทางใหม่ ๆ ในบริบทจริง ส่งผลให้นโยบายที่ดีอาจไม่สามารถแปลงเป็นผลลัพธ์เชิงประจักษ์ได้

5.1.3 ข้อเสนอในการสร้างเครือข่ายรายประเด็นในวงเสวนา

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมเสวนาได้สะท้อนข้อสังเกต 4 ประเด็น ที่สามารถนำไปต่อยอดการสร้างเครือข่ายของคณะวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1: เครือข่ายเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กรณีภาคีเพื่อการศึกษาไทย: TEP)

การปฏิรูปการศึกษาต้องอาศัย "แนวร่วมข้ามภาคส่วน" (Cross-Sectoral Coalition) เนื่องจากการปฏิรูปไม่สามารถทำได้โดยกระทรวงศึกษาธิการเพียงลำพัง แต่ต้องมีแกนกลางทำหน้าที่ประสานความร่วมมือจากภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชน โดยมีเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน

เพื่อให้เครือข่ายสามารถขับเคลื่อนและผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายได้จริง จำเป็นต้องมีกลไกสำคัญ 3 ส่วน คือ (1) การทบทวนเป้าหมายร่วมและติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง (2) การสนับสนุนข้อมูลและหลักฐานเพื่อใช้โน้มน้าว และ (3) การทดลองเชิงพื้นที่โดยมี "เจ้าของโจทย์" เช่น ผู้ขับเคลื่อนในโรงเรียน หรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ

การปฏิรูปการศึกษามักติดข้อปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบราชการ จากประสบการณ์ของภาคีเพื่อการศึกษาพบว่า แม้จะมีความพยายามปฏิรูป เช่น การนำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาใช้ และมีงานวิจัย รวมทั้งเครือข่ายสนับสนุน แต่การเปลี่ยนแปลงยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างระบบราชการที่รวมศูนย์ และผลประโยชน์เชิงธุรกิจของผู้มีอำนาจในภาคการศึกษา

ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องมีการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ซึ่ง "เกมระยะยาว" ที่ต้องอาศัยเครือข่ายที่แข็งแกร่งและต่อเนื่อง กรณีนี้ชี้ให้เห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาต้องใช้เวลา ทรัพยากร ความมุ่งมั่น และกลไกการสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งและต่อเนื่องเพื่อเอาชนะปัญหาเชิงโครงสร้าง

ประเด็นที่ 2: เครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนมาตรฐานความยั่งยืน (ISSB)

การขับเคลื่อน ISSB โดยเน้นการบังคับและเทคนิคเพียงอย่างเดียว จะทำให้มาตรฐานถูกมองว่าเป็น "ภาระต้นทุน" บทเรียนจากการเสวนาชี้ว่า หากขาดการสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะทำให้องค์กรต่าง ๆ มองว่ามาตรฐาน ISSB เป็นเพียงภาระที่ต้องแบกรับ มากกว่าที่จะเป็น "โอกาสเชิงกลยุทธ์"

ดังนั้น การสร้างเครือข่ายที่เหมาะสมคือการทำงานร่วมกันระหว่างผู้กำกับ ผู้ปฏิบัติ ผู้ใช้ข้อมูล และหน่วยงานสนับสนุน เพื่อร่วมกันออกแบบขั้นตอนการนำไปใช้ สร้างชุดเครื่องมือเริ่มต้น และสื่อสารให้เห็นถึงคุณค่าควบคู่ไปกับการให้แรงจูงใจทางการเงินและภาษี

ประเด็นที่ 3: บทบาทนักวิชาการ

นักวิชาการควรขยายบทบาทจากการเป็นผู้ผลิตองค์ความรู้เพียงอย่างเดียว ไปสู่การเป็น "ตัวเชื่อม" ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างผู้มีบทบาทต่าง ๆ ในระบบนโยบาย ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบายที่ต้องการข้อมูลเชิงหลักฐานในการตัดสินใจ ภาคปฏิบัติที่เผชิญปัญหาและข้อจำกัดในพื้นที่จริง และประชาชนทั่วไปที่ต้องการข้อมูลที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้

นอกจากนี้ การสื่อสารเชิงวิชาการที่เข้าถึงง่ายถือเป็น "หัวใจ" ของการขับเคลื่อนนโยบาย เพราะช่วยให้เห็นภาพที่เชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ การตัดสินใจเชิงนโยบาย และการปฏิบัติจริงได้ ดังนั้น การสื่อสารควรนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และสอดคล้องกับบริบทของสังคม จะช่วยลดช่องว่างระหว่างนักวิชาการ ผู้นำนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ในการขับเคลื่อนนโยบายได้

ประเด็นที่ 4: กรณีศึกษาที่ช่วยให้เข้าใจเรื่องพลังการสร้างเครือข่ายได้ดีขึ้น

จาก 3 ประเด็นข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าเครือข่ายที่มีแกนกลางชัดเจน มีวาระร่วม เครื่องมือร่วม และระบบการสื่อสารที่ดี เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะเปลี่ยนงานวิจัยเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายที่จับต้องได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิได้ยกตัวอย่างกรณีศึกษาการสร้างเครือข่ายอีก 2 กรณีที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นภาพพลังของเครือข่ายได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

กรณีศึกษาการควบคุมยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ความสำเร็จในการผลักดันนโยบายควบคุมยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยเกิดจากการบูรณาการพลังของหลายภาคส่วน ได้แก่ งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่แสดงผลกระทบทางสุขภาพและเศรษฐกิจ ภาคประชาสังคมที่สื่อสารและรณรงค์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งภาคการเมืองที่ใช้จังหวะและโอกาสที่เหมาะสมในการออกกฎหมายและมาตรการทางภาษี นอกจากนี้ เครือข่ายการผลักดันนโยบายนี้ยังมี "แกนนำเครือข่าย" (network entrepreneurs) ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้เล่นหลากหลายกลุ่มเข้าหากัน ส่งผลให้การเคลื่อนไหวมีทิศทางเดียวและต่อเนื่องจนสามารถผลักดันกฎหมายควบคุมได้สำเร็จ

กรณีศึกษา Network for Greening the Financial System (NGFS)

NGFS เป็นตัวอย่างของเครือข่ายข้ามชาติที่ประสบความสำเร็จจากการกำหนดเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน โดยมีการพัฒนาแบบจำลองและสถานการณ์ความเสี่ยงด้านสภาพภูมิอากาศที่ใช้ร่วมกัน รวมถึงจัดทำ “พจนานุกรมข้อมูลกลาง” และเครื่องมือกำกับดูแลที่เป็นมาตรฐาน เครือข่ายนี้สามารถสร้างแรงกดดันทางอ้อม จนทำให้สมาชิก ซึ่งรวมถึงธนาคารกลางและหน่วยงานกำกับการเงินจากทั่วโลก ต้องปรับตัวไปในทิศทางเดียวกัน กรณีนี้สะท้อนให้เห็นว่าพลังของเครือข่ายที่มีเป้าหมายร่วมและเครื่องมือร่วมกัน สามารถเร่งการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายให้เกิดขึ้นได้จริง

5.1.4 ความท้าทายเชิงโครงสร้างในการสร้างเครือข่ายเชิงนโยบาย

จากบทเรียนการสร้างเครือข่ายเชิงนโยบายของคณะวิจัย และประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ มีข้อสรุปที่สอดคล้องกันว่า การสร้างเครือข่ายเชิงนโยบายในประเทศไทยยังเผชิญกับอุปสรรคเชิงโครงสร้างอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่

- **แต่ละเครือข่ายมีเป้าหมายและแรงจูงใจที่กระจัดกระจาย** เครือข่ายต่าง ๆ มักมีเป้าหมายแนวทาง และแรงจูงใจที่แตกต่างกัน ขาดกลไกเชื่อมโยงเพื่อบูรณาการให้ทุกฝ่ายเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ขาดพลังในการขับเคลื่อน
- **การประเมินผลนโยบายขาดข้อมูลเชิงประจักษ์** หลักฐานที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลนโยบายส่วนใหญ่มักขาดความละเอียดหรือไม่ครอบคลุม ส่งผลให้ระบุผลกระทบของนโยบายได้ยาก หรือผลของนโยบายขาดความน่าเชื่อถือ
- **ขาดต้นแบบความสำเร็จและผู้นำเชิงประสานเครือข่าย** เครือข่ายส่วนใหญ่ขาดตัวอย่างที่นำมาใช้เป็นต้นแบบในการออกแบบแนวทางดำเนินงานได้ รวมทั้งขาดบุคคลหรือหน่วยงานที่เป็น “ตัวเชื่อม” เพื่อกำหนดวาระร่วมและประสานความร่วมมือข้ามภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง
- **ข้อจำกัดจากกฎหมายและระบบราชการ**: ความซับซ้อนของกฎหมาย ระเบียบ และขั้นตอนในระบบราชการ เป็นอุปสรรคที่ทำให้การทดลองนำนวัตกรรมหรือนโยบายใหม่ไปปฏิบัติทำได้ยาก หรือแม้ทำได้ก็ไม่คล่องตัวนัก

นอกจากความท้าทายร่วมในการสร้างเครือข่ายเชิงนโยบายทั้ง 4 ประการข้างต้น ยังมีความท้าทายเฉพาะด้านที่ต้องคำนึงถึง เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่ทำให้โรงเรียนในพื้นที่ชนบทไม่สามารถใช้ AI เพื่อการเรียนการสอนได้เต็มที่ หรือต้นทุนด้านการรายงานความยั่งยืนมีผลกระทบต่อบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กมากกว่าบริษัทขนาดใหญ่ เป็นต้น

ความท้าทายเหล่านี้สะท้อนว่า แม้ประเทศไทยมีศักยภาพในการสร้างเครือข่ายเชิงนโยบาย แต่ถ้าไม่สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เครือข่ายเหล่านั้นก็จะทำงานได้ยาก ขาดความยั่งยืน และไม่มีพลังมากพอที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม

5.1.5 แนวทางและข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายในอนาคต

เพื่อก้าวข้ามความท้าทายเชิงโครงสร้างในการสร้างเครือข่ายเชิงนโยบาย คณะวิจัยได้สรุปเป็นแนวทาง และข้อเสนอแนะจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ร่วมเสวนาได้ 6 ข้อ ดังนี้

- **จัดตั้งหน่วยงานกลางอิสระเพื่อประสานงานเครือข่าย** ควรมีหน่วยงานลักษณะ third-party ที่เป็นอิสระและได้รับความเชื่อถือ ทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายภาคส่วน พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน และบริหารจัดการข้อมูลที่กระจุกกระจาย เพื่อสร้างความไว้วางใจ และความต่อเนื่องในการดำเนินงานเครือข่าย
- **ปฏิรูปกฎหมายและกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค** ควรมีการทบทวนกฎหมายและกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการทดลองแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อให้เครือข่ายสามารถดำเนินการทดลองและขยายผลได้อย่างยืดหยุ่นและคล่องตัวมากขึ้น
- **ออกแบบแรงจูงใจให้เหมาะกับภาคส่วนต่าง ๆ** การขับเคลื่อนเครือข่ายให้มีพลังต้องอาศัยแรงจูงใจที่ตอบสนองความต้องการของแต่ละภาคส่วนอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจ หรือภาควิชาการ เพื่อให้แต่ละฝ่ายเห็นคุณค่าและมีความตั้งใจในการมีส่วนร่วม
- **ส่งเสริมบทบาทนักวิชาการในฐานะ “ตัวเชื่อม”** นักวิชาการควรมีบทบาททั้งในฐานะผู้ผลิตองค์ความรู้ ผู้ถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการให้เข้าใจง่าย รวมทั้งมีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder analysis) เพื่อให้ข้อเสนอมีความครอบคลุมและนำไปใช้ได้จริง
- **กำหนดกลยุทธ์ระยะสั้น กลาง และยาวพร้อมตัวชี้วัดผลลัพธ์** เครือข่ายควรมีแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในแต่ละระยะเวลา พร้อมตัวชี้วัดที่สามารถติดตามความคืบหน้าและปรับทิศทาง การดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง
- **มีการสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมในสังคม** การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการอธิบายเหตุผลและคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงให้ประชาชนและผู้กำหนดนโยบายเข้าใจง่าย ตรงประเด็น และเชื่อมโยงกับความคาดหวังของสังคมวงกว้าง

5.2 บทเรียนจากการสร้างเครือข่ายการวิจัยเชิงนโยบาย

จากกระบวนการสัมมนาและการเสวนา สามารถถอดบทเรียนสำคัญที่สะท้อนเงื่อนไขความสำเร็จและปัจจัยที่ต้องให้ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายเชิงนโยบาย 6 ประการ ได้แก่

1. **การนำนโยบายไปปฏิบัติต้องมีเครือข่ายรองรับจึงจะขับเคลื่อนได้จริง** การผลักดันเชิงนโยบาย ต้องไม่อาจหยุดอยู่เพียงในรายงาน แต่ต้องอาศัยเครือข่ายที่เชื่อมโยงผู้คน ข้อมูล และความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วน เพื่อแปลงข้อเสนอเชิงวิชาการไปทดลองใช้ และนำไปขยายผลจริง

2. **หน่วยงานกลางอิสระคือกลไกช่วยเครือข่ายให้ยั่งยืน** องค์กรกลางที่ทำหน้าที่ประสานบทบาทระดมข้อมูล และกำกับทิศทางร่วมของเครือข่าย จะช่วยลดความซ้ำซ้อน สร้างความไว้วางใจ และทำให้เครือข่ายดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง
3. **กรณีต้นแบบและพื้นที่ทดลองคือเครื่องมือสร้างความเชื่อมั่น** ตัวอย่างความสำเร็จที่จับต้องได้ในรูปแบบสนามปฏิบัติการ (sandbox) หรือกรณีศึกษา เป็นปัจจัยช่วยพิสูจน์ความเป็นไปได้ของข้อเสนอเชิงนโยบาย และกระตุ้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมขับเคลื่อนมากขึ้น
4. **การพัฒนาทุนมนุษย์ช่วยเติมรากฐานของเครือข่ายให้มั่นคง** การสร้างเครือข่ายที่พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต ต้องอาศัยบุคลากรที่มีทักษะสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นครู นักวิจัย ผู้กำหนดนโยบาย หรือภาควิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. **การสื่อสารคือเครื่องมือสร้างพลังทางสังคม** งานวิจัยเชิงนโยบายควรถูกแปลให้เข้าใจง่าย และสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการยอมรับในวงกว้าง และสร้างแรงสนับสนุนจากสังคมในการขับเคลื่อนนโยบาย
6. **ข้อมูลเชิงประจักษ์คือรากฐานของการตัดสินใจเชิงนโยบาย** เครือข่ายที่มีแนวทางการขับเคลื่อนตั้งอยู่บนฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือจะสามารถลดความขัดแย้ง สามารถสื่อสารต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างมีน้ำหนัก และสร้างผลกระทบเชิงระบบในระยะยาว

บทเรียนเหล่านี้ย้ำให้เห็นว่า การสร้างเครือข่ายการวิจัยเชิงนโยบายที่มีพลังและยั่งยืน ต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญหลายประการที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ กลไกสนับสนุนที่ชัดเจน โครงสร้างการบริหารจัดการที่มีเป้าหมายร่วม กรณีต้นแบบที่พิสูจน์ผลลัพธ์ได้จริง การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในเครือข่าย การสื่อสารต่อสาธารณะที่เข้าถึงง่าย และฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือ

หากเครือข่ายใดสามารถผสมผสานองค์ประกอบเหล่านี้ได้ เครือข่ายนั้นจะสามารถทำหน้าที่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการผลักดันนโยบายสาธารณะให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในสังคมได้จริง

บทที่ 6 บทสรุป

บทสรุปนี้เป็นการนำเสนอผลการสังเคราะห์และสรุปบทเรียนสำคัญที่ได้จากการดำเนินงานในสองส่วนหลัก ส่วนแรก คือ การสรุปการสังเคราะห์นโยบายและสร้างเครือข่ายนักวิจัย โดยจำแนกตามประเด็นที่คณะวิจัยดำเนินงานใน 3 ด้าน ได้แก่ การปฏิรูปการเรียนรู้ การพัฒนาที่ยั่งยืน และการพัฒนาสังคม

สำหรับเนื้อหาในส่วนที่สอง คือ การสรุปบทเรียนจากการสร้างเครือข่ายนักวิจัย โดยเน้นการวิเคราะห์ถึง ปัญหาและความสำคัญของการสร้างเครือข่ายนักวิจัย และจากนั้นเป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะต่อการสร้างเครือข่ายนักวิจัยในอนาคต ซึ่งเนื้อหาทั้ง 2 ส่วนจะสะท้อนภาพรวมและแนวทางในการสร้างเครือข่ายในปีงบประมาณ 2568 และบทเรียนที่สามารถนำไปพัฒนาต่อในอนาคต

6.1 สรุปการสังเคราะห์นโยบายและสร้างเครือข่ายนักวิจัย

เนื้อหาส่วนนี้เป็นสรุปการดำเนินงานสร้างเครือข่ายใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นสนับสนุนครูระดับมัธยมต้นให้ใช้ Gen AI เป็นเครื่องมือช่วยออกแบบการสอน โดยอิงจากการทดลองใช้งานจริงและถอดบทเรียนเพื่อขยายผลในระดับระบบ (2) การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการเสนอแนวทางเตรียมความพร้อมของประเทศในการปรับใช้มาตรฐานการรายงานด้านความยั่งยืนของ ISSB โดยเฉพาะในภาคธุรกิจที่มีความหลากหลาย และ (3) การพัฒนาสังคม เป็นส่งเสริมแนวคิด Social Investment แทนการบริจาคแบบเดิม ผ่านกลไกความร่วมมือภาคเอกชน ภาครัฐ และประชาสังคม เพื่อสร้างผลลัพธ์ทางสังคมที่ยั่งยืนและตรวจสอบได้ รายละเอียดของแต่ละด้านมีดังนี้

6.1.1 การปฏิรูปการเรียนรู้

ปัญหาการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยเกิดจากการขาดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรเนื่องจากขาดระบบความรับผิดชอบ (accountability) มากกว่ามีทรัพยากรไม่เพียงพอ คณะวิจัยมองว่าการปฏิรูปการศึกษาควรดำเนินควบคู่กันทั้งในระดับระบบ ผ่านกลไกของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และในระดับปฏิบัติ โดยมุ่งหาแนวทางการใช้ Gen AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนครู นักเรียน และการบริหารจัดการในโรงเรียน ซึ่งแนวทางหลังนี้เป็นประเด็นการสร้างเครือข่ายครั้งนี้

คณะวิจัยได้พัฒนาต้นแบบการใช้ Gen AI เพื่อเสริมพลังครูในการจัดการเรียนการสอน โดยร่วมมือกับเครือข่าย insKru Skooldio และ Lukkit ในการอบรมครูให้มีทักษะสำคัญ เช่น การเขียนพจนานุกรมเพื่อออกแบบแผนการเรียนรู้ การประเมินผล และการสะท้อนผลลัพธ์ จากนั้นได้นำบทเรียนที่ได้ไปขยายผลผ่านเครือข่ายของโครงการ “เด็กไทยมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสมรรถนะสูงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้” ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษา 5 แห่ง ต้องอบรมครูจำนวน 450 คนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้ใช้ Gen AI สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน

บทเรียนจากการดำเนินงานสังเคราะห์มาเป็นข้อเสนอในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในการใช้ Gen AI และข้อเสนอสำหรับการขยายผลในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูมีข้อเสนอแนะ 6 ข้อ ได้แก่

- **ปรับเนื้อหาให้ตอบโจทย์ความต้องการจริงของครู** การพัฒนาหลักสูตรควรอิงจากบริบทและปัญหาหน้างาน ซึ่งอาจใช้แบบสำรวจหรือการสัมภาษณ์ เพื่อออกแบบเนื้อหาที่ตรงจุด
- **ออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความไว้วางใจ** ควรมีการเสริมกิจกรรมละลายพฤติกรรม เว็กร์กชื้อปกลุ่มย่อย และการสะท้อนคิดอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ครูกล้าแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกัน
- **จัดเนื้อหาแบบยืดหยุ่นตามความพร้อมของครู** ควรแยกเนื้อหาสำหรับผู้เริ่มต้นกับผู้ที่มีประสบการณ์ โดยให้ครูเลือกรู้ตามระดับความเชี่ยวชาญ ลดความกดดันในการเรียนรู้
- **ฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ Gen AI อย่างมีวิจารณญาณ** ควรเพิ่มกิจกรรมฝึกตั้งคำถาม วิเคราะห์คำตอบ และเปรียบเทียบกับแหล่งข้อมูลอื่น เพื่อพัฒนาทักษะคิดเชิงวิพากษ์ และการประเมินคุณภาพผลลัพธ์จาก AI
- **สื่อสารเป้าหมายและประโยชน์ของ Gen AI อย่างชัดเจน** ควรมีการชี้ให้เห็นว่า Gen AI เป็น “ผู้ช่วยครู” ไม่ใช่ผู้แทน พร้อมยกตัวอย่างการใช้จริง และจัดกิจกรรมเบื้องต้นเพื่อให้ครูคุ้นเคยและเห็นศักยภาพของเทคโนโลยี
- **สร้างแรงจูงใจผ่านกรณีตัวอย่างและความสำเร็จที่จับต้องได้** ควรใช้ประสบการณ์ของครูที่ประสบความสำเร็จในการใช้ Gen AI เป็นแรงบันดาลใจ สร้างความมั่นใจ และจูงใจให้ครูคนอื่นเข้าร่วมและทดลองใช้งาน

สำหรับข้อเสนอสำหรับการขยายผลในพื้นที่นวัตกรรมศึกษามี 4 ข้อ ได้แก่

- **ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับทรัพยากรจำกัด** โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) โดยจัดกิจกรรมบรรยายผ่านออนไลน์ และจำกัดกิจกรรม on-site เฉพาะที่จำเป็น พร้อมใช้ Gen AI เป็นผู้ช่วยดำเนินกิจกรรมบางส่วนเพื่อลดภาระวิทยากร
- **สร้างพันธมิตรเพื่อเพิ่มการเข้าถึงเทคโนโลยี** โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรให้ทุนและบริษัทเทคโนโลยี เพื่อให้ครูเข้าถึงบัญชี Gen AI ฟรีในราคาพิเศษ หรือแพลตฟอร์มที่มีฟีเจอร์ครบถ้วนในราคาที่เหมาะสม
- **จัดระบบอัปเดตความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง** โดยตั้งระบบกลางเพื่อสื่อสารฟีเจอร์ใหม่ที่ตอบโจทย์การสอน เช่น กรณี “Gemini for Education” ที่มีระบบป้องกันข้อมูลและควบคุมเนื้อหาดีขึ้น ช่วยให้ครูใช้ฟีเจอร์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม

- **ประสานต้นสังกัดเพื่อสนับสนุนในระดับนโยบาย** โดยผลักดันให้โรงเรียนสนับสนุนการใช้ Gen AI เช่น ลดภาระงานบางส่วน หรือกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาวิชาชีพ เพื่อให้ครุมีเวลาเรียนรู้และทดลองใช้อย่างจริงจัง

6.1.2 การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญของการดำเนินธุรกิจในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในตลาดทุนที่ให้ความสำคัญกับข้อมูล ESG ที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ การประกาศใช้ ISSB Standards (IFRS S1/S2) ในปี พ.ศ. 2566 ถือเป็น global baseline ที่ทุกประเทศ รวมถึงประเทศไทย ต้องเร่งปรับตัวเพื่อไม่ให้เสียเปรียบในการแข่งขัน นอกจากนี้เป็นการตอบสนองต่อแรงกดดันจากนักลงทุนและคู่ค้าต่างประเทศแล้วยังถือเป็นโอกาสสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการกำกับดูแลและการดำเนินธุรกิจไทยสู่ระดับสากล

ตลอดปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 คณะวิจัยได้จัดเวทีหารือและจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการรวม 3 ครั้ง เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ สำนักงาน ก.ล.ต. ตลาดหลักทรัพย์ฯ สภาวิชาชีพบัญชี สมาคมธุรกิจ ผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจประเมิน ที่ปรึกษา ภาควิชาการ และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมการนำมาตรฐาน ISSB มาใช้ในประเทศไทย การสร้างเครือข่ายดังกล่าวถูกออกแบบผ่านกระบวนการ Input-Process-Output ดังนี้

- **Input:** กำหนดโจทย์และวัตถุประสงค์ของแต่ละครั้ง รวบรวมข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างความเข้าใจร่วม และคัดเลือกผู้เข้าร่วมที่ครอบคลุมหลายภาคส่วน
- **Process:** ออกแบบกิจกรรมให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเชิงลึก ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อสะท้อนมุมมองที่แตกต่าง และสร้างพื้นที่ที่ต่อยอดได้ เช่น การสังเคราะห์ข้อเสนอร่วมสำหรับการพัฒนา ecosystem ข้อมูล เครื่องมือ และบุคลากร
- **Output:** เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่กว้างขึ้นระหว่างภาคส่วน พร้อมข้อเสนอเชิงนโยบายเป็นระยะสั้น-กลาง-ยาว เพื่อรองรับการปรับใช้ ISSB อย่างเป็นระบบ และเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับพัฒนา guideline และ template ในการรายงาน

จากกระบวนการหารือพบว่า ความพร้อมของบริษัทจดทะเบียนไทยยังแตกต่างกันสูง โดยบริษัทใหญ่ในกลุ่ม SET50 เริ่มลงทุนพัฒนาระบบแล้ว แต่บริษัทขนาดกลางและเล็กยังขาดทั้งโครงสร้างพื้นฐานและบุคลากร ภาระต้นทุนจึงเป็นอุปสรรคสำคัญ นอกจากนี้ ยังพบความท้าทายเชิงโครงสร้างในการสร้างเครือข่ายเพื่อนำมาตรฐาน ISSB มาใช้ในบริบทประเทศไทย ดังนี้

- **ความแตกต่างด้านความเข้าใจและทรัพยากร** ระหว่างบริษัทขนาดใหญ่ที่มีทีมและงบประมาณเฉพาะด้าน กับบริษัทขนาดกลางและเล็กที่ยังขาดความรู้ บุคลากร และระบบสนับสนุน
- **แรงจูงใจและแรงกดดันที่ต่างกัน** บริษัทขนาดใหญ่ถูกกดดันจากตลาดทุนและนักลงทุนต่างชาติ แต่บริษัทขนาดเล็กมักมองว่าการเปิดเผยข้อมูลคือภาระต้นทุน

- **พื้นที่แลกเปลี่ยนและการแข่งขัน** การใช้มาตรฐานที่หลากหลาย (ISSB, GRI, SASB, ESRS และอื่น ๆ) ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและขาดพื้นที่กลางเชื่อมโยง เพื่อให้บริษัทเลือกใช้ได้อย่างสอดคล้อง
- **ความท้าทายในการออกแบบกระบวนการ** ช่วงการหารือของการสัมมนายังมีข้อจำกัด ทั้งการตั้งคำถามที่กว้างเกินไป การที่บางกลุ่มมีเสียงดังอาจกลบเสียงของกลุ่มอื่น และข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้ข้อเสนอที่ไต่ถามยังไม่สะท้อนโจทย์เชิงปฏิบัติอย่างครบถ้วน

เพื่อให้การนำมาตรฐาน ISSB ในประเทศไทยเกิดขึ้นได้จริงและมีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการเชิงนโยบายใน 3 ระยะ ดังนี้

- **ระยะสั้น:** จัดตั้ง “คณะทำงานกลาง” เชื่อมโยงหน่วยงานกำกับดูแล สภาวิชาชีพ ภาคธุรกิจ และภาควิชาการ เพื่อกำหนด *Guideline, Template, และ Roadmap* ที่ชัดเจน รวมถึงจัดทำ *Starter kit* สำหรับผู้ประกอบการไทย เพื่อสร้างการตระหนักรู้และความพร้อมก่อนเริ่มบังคับใช้
- **ระยะกลาง:** พัฒนา “แนวทางรายงานและคู่มืออุตสาหกรรม” เฉพาะกลุ่มธุรกิจ เพื่อช่วยบริษัทขนาดกลางและเล็กปรับตัว ลดต้นทุนการจัดการข้อมูล โดยใช้มาตรฐาน API และเครื่องมือที่เป็นเอกภาพ เช่น แพลตฟอร์มกลางสำหรับจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ESG
- **ระยะยาว:** จัดทำ “ระบบการรายงานข้อมูลกลางระดับประเทศ” ที่บูรณาการข้อมูลจากหลายแหล่ง มีมาตรการสร้างแรงจูงใจ เช่น สิทธิประโยชน์ทางการเงินหรือภาษี และการจัดตั้ง *Knowledge Centre* เพื่อเสริมการวิจัย การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคลากรด้านการรายงานและการทวนสอบอย่างต่อเนื่อง

6.1.3 การพัฒนาสังคม

แม้ว่าการบริจาคเงินเพื่อการกุศลจะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยมาอย่างยาวนาน แต่ปัญหาหลักคือการขาดระบบติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนว่าการใช้ทรัพยากรเหล่านี้ช่วยแก้ปัญหาสังคมได้จริงเพียงใด การบริจาคส่วนใหญ่ยังอิงกับความศรัทธามากกว่าหลักฐานเชิงประจักษ์ ส่งผลให้ทรัพยากรจำนวนมากไม่ถูกนำไปใช้ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง คณะทำงานจึงเสนอให้ปรับแนวทางจาก “การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน” ไปสู่การลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment) ที่สามารถวัดผล ตรวจสอบได้ และสร้างผลกระทบทางสังคมที่ยั่งยืน

คณะทำงานได้จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการและเวทีหารือร่วมกับผู้ให้ทุน องค์กรภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ และเครือข่าย Thailand Investing for Impact (TIFI) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการลงทุนเพื่อสังคมที่เหมาะสมกับบริบทไทย ในขั้นตอนการศึกษา ทีมวิจัยได้ทบทวนแนวทางจากต่างประเทศ ควบคู่กับการหารือกับเครือข่ายที่มีอยู่ในประเทศไทย เช่น Thailand Investing for Impact (TIFI) ซึ่งเป็นเครือข่ายที่รวมผู้ให้ทุน องค์กรภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจที่สนใจลงทุนเพื่อสังคม การแลกเปลี่ยนเหล่านี้สะท้อนให้เห็นทั้งศักยภาพและข้อจำกัดของระบบการลงทุนเพื่อสังคมในบริบทไทย

ผลการหารือชี้ให้เห็นข้อท้าทายหลัก 4 ประการ ได้แก่

- **ค่านิยมและวัฒนธรรมการให้** ที่ยังเน้นการบริจาคโดยไม่หวังผล ทำให้ขาดแรงจูงใจและระบบติดตามผล
- **การขาดกลไกกลาง** ที่เชื่อมโยงข้อมูลและกำกับการใช้ทรัพยากรทางสังคม ส่งผลให้ข้อมูลกระจัดกระจาย
- **ข้อจำกัดของข้อมูล** โดยเฉพาะการขาดข้อมูลที่ต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน รวมถึงขาดความละเอียดที่สะท้อนภาพสถานการณ์จริง เช่น ข้อมูลเชิงพื้นที่หรือเพศ เป็นต้น ทำให้ยากต่อการออกแบบนโยบายที่แม่นยำ
- **ขาดกรณีต้นแบบความสำเร็จที่จับต้องได้** เพื่อพิสูจน์ได้ว่าการลงทุนเพื่อสังคมสามารถสร้างผลลัพธ์ที่วัดได้จริง และนำไปขยายผลในวงกว้าง

การขับเคลื่อนให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมในไทย ควรดำเนินการควบคู่ 3 มิติ ได้แก่

- ปรับเปลี่ยนค่านิยม จาก “การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน” ไปสู่ “การลงทุนเพื่อพัฒนาสังคม”
- สร้างระบบข้อมูลและกลไกกลาง ที่รวบรวม ติดตาม และเผยแพร่ข้อมูลการใช้เงินเพื่อสังคมอย่างเป็นระบบ
- พัฒนาการต้นแบบและระบบประเมินผล เพื่อพิสูจน์ให้เห็นผลลัพธ์เชิงประจักษ์ พร้อมทั้งขยายผลสู่พื้นที่และเครือข่ายที่กว้างขึ้น

ทั้งหมดนี้จะเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับการให้ของไทยให้ก้าวสู่มาตรฐานสากล และสร้างผลลัพธ์ทางสังคมที่มีคุณภาพและยั่งยืนในระยะยาว

6.2 สรุปบทเรียนจากการสร้างเครือข่ายนักวิจัย

เนื้อหาในส่วนนี้เป็นผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการสร้างเครือข่ายเชิงนโยบายของคณะวิจัย ร่วมกับข้อคิดเห็นจากเวทีเสวนา ซึ่งประกอบด้วยประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิและมุมมองของผู้เข้าร่วม โดยบทเรียนที่เป็นบทสรุปจากการดำเนินโครงการแบ่งออกเป็นสองส่วนสำคัญ ได้แก่ (1) ปัญหาและความสำคัญของการสร้างเครือข่ายนักวิจัย และ (2) ข้อเสนอแนะต่อการสร้างเครือข่ายนักวิจัยในอนาคต ดังนี้

6.2.1 ปัญหาและความสำคัญของการสร้างเครือข่ายนักวิจัย

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อผลักดันนโยบายในปัจจุบันยังคงเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สำคัญ บทสรุปของโครงการนี้พบว่าเครือข่ายไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยลำพัง และหากยังดำเนินงานแบบแยกส่วน งานวิจัยจะจำกัดอยู่แค่กรอบวิชาการ ไม่สามารถผลักดันเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่นำไปใช้ได้จริง ดังนั้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายจึงจำเป็นต้องอาศัยทุนวิจัยที่ออกแบบมาอย่างดีเพื่อส่งเสริมการ

ทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีกลไกสนับสนุนจากหน่วยงานกลางเข้ามารองรับ เพื่อให้ทุกฝ่ายมีฐานข้อมูลและเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมร่วมกัน

การสร้างเครือข่ายเชิงนโยบายในไทยยังคงมีอุปสรรคเชิงโครงสร้างหลัก 4 ประการ ประการแรกคือ เป้าหมายและแรงจูงใจที่กระจัดกระจาย ทำให้ขาดพลังในการขับเคลื่อนร่วมกัน ประการที่สองคือ การประเมินผลนโยบายขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่มีความละเอียดและน่าเชื่อถือ ส่งผลให้ยากต่อการติดตามผลกระทบที่แท้จริง ประการที่สามคือ ขาดต้นแบบความสำเร็จและผู้นำเชิงประสานเครือข่ายหรือ “ตัวเชื่อม” ที่จะมากำหนดวาระร่วมและบูรณาการความร่วมมือข้ามภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง และประการสุดท้ายคือ ข้อจำกัดจากกฎหมายและระบบราชการ ที่ซับซ้อนและไม่ยืดหยุ่น ทำให้นวัตกรรมหรือนโยบายใหม่ ๆ ถูกนำไปปฏิบัติได้ยากและไม่คล่องตัว

นอกเหนือจากความท้าทายเชิงโครงสร้างที่ทุกเครือข่ายน่าจะเผชิญร่วมกันแล้ว ยังมีความท้าทายเฉพาะด้านที่ต้องคำนึงถึง เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ AI ในโรงเรียนชนบท หรือปัญหาภาระต้นทุนด้านการรายงานความยั่งยืนที่ส่งผลกระทบต่อบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กมากกว่า

ความท้าทายสะท้อนให้เห็นว่า แม้ประเทศไทยจะมีศักยภาพ แต่หากไม่สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและระบบที่เป็นอยู่ได้ เครือข่ายที่พยายามสร้างขึ้นก็จะทำงานได้ยาก ขาดความยั่งยืน และไม่มีพลังมากพอที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม

6.2.2 ข้อเสนอแนะต่อการสร้างเครือข่ายนักวิจัยในอนาคต

เพื่อก้าวข้ามความท้าทายในการสร้างเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนนโยบาย บทสรุปของโครงการนี้เสนอแนวทางสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

- **จัดตั้งหน่วยงานกลางอิสระประสานเครือข่าย** ควรมี third-party ที่ได้รับความเชื่อถือ ทำหน้าที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วน กำหนดบทบาทชัดเจน และบริหารจัดการข้อมูลร่วม เพื่อสร้างความไว้วางใจและความต่อเนื่องของเครือข่าย
- **ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรค** ทบทวนกฎหมายและขั้นตอนราชการที่ขัดขวางการทดลองแนวคิดใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้เครือข่ายดำเนินการและขยายผลได้อย่างคล่องตัว
- **ออกแบบแรงจูงใจให้เหมาะกับแต่ละภาคส่วน** สร้างแรงจูงใจที่ตอบโจทย์ความต้องการของภาครัฐ ธุรกิจ และวิชาการ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและความร่วมมืออย่างยั่งยืน
- **เสริมบทบาทนักวิชาการในฐานะ “ตัวเชื่อม”** ให้นักวิชาการทำหน้าที่ผลิตและถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงวิชาการให้เข้าถึงง่าย พร้อมวิเคราะห์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายใช้ได้จริง

- **วางแผนกลยุทธ์ระยะสั้น-กลาง-ยาวพร้อมตัวชี้วัด** กำหนดยุทธศาสตร์แต่ละระยะและตัวชี้วัดความสำเร็จ เพื่อให้เครือข่ายมีทิศทางชัดเจนและสามารถติดตามผลได้ต่อเนื่อง
- **สื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจร่วม** ใช้การสื่อสารที่เข้าใจง่ายและตรงประเด็น เพื่อให้สังคมและผู้กำหนดนโยบายเห็นคุณค่าและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย

การสร้างเครือข่ายเชิงนโยบายที่ยั่งยืนและสามารถขับเคลื่อนได้จริงไม่สามารถพึ่งพลังของนักวิจัยหรือภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งเท่านั้น แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยมีโครงสร้างที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน มีกลไกสนับสนุนที่ยืดหยุ่น มีตัวเชื่อมที่ทำให้ข้อมูลกับความเข้าใจเดินไปในทิศทางเดียวกัน และมีการสื่อสารที่เปิดกว้างและสร้างการมีส่วนร่วมในสังคมวงกว้างอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

เอกสารต่างประเทศ

Australian Government (n.d.), Australian Government principles for social impact investing.

<https://treasury.gov.au/programs-initiatives-consumers-community/social-impact-investing/australian-government-principles-for-social-impact-investing>

Bohn, L., Macagnan, C.B. and Kronbauer, C.A. (2025), "Navigating legitimacy: diverse stakeholder perspectives on the IFRS Foundation's establishment of the ISSB", *Meditari Accountancy Research*, Vol. 33 No. 1, pp. 86-113.

<https://doi.org/10.1108/MEDAR-11-2023-2235>

CAF (n.d.), World Giving Index 2024: Global Trends in Generosity.

https://www.cafonline.org/docs/default-source/inside-giving/wgi/wgi_2024_report.pdf

Cass Centre for Charity Effectiveness (2017), Social investment as a new charity finance tool: 'using both head and heart'.

https://www.bayes.citystgeorges.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0007/358864/CCE-Social-Investment-as-a-new-charity-finance-tool-using-both-head-and-heart-Report-May17.pdf.

De Villiers, C., Dimes, R., La Torre, M., & Molinari, M. (2024). The International Sustainability Standards Board's (ISSB) past, present, and future: Critical reflections and a research agenda. *Pacific Accounting Review*, 36(2), 255–273. <https://doi.org/10.1108/PAR-02-2024-0038>.

Demszky, D., Liu, J., Hill, H. C., Sanghi, S., & Chung, A. (2023). Improving teachers' questioning quality through automated feedback: A mixed-methods randomized controlled trial in brick-and-mortar classrooms. EdWorkingPaper No. 23-875. Annenberg Institute at Brown University. <https://doi.org/10.26300/tkvp-mr38>.

Jeon, J. (2022). Exploring AI chatbot affordances in the EFL classroom: Young learners' experiences and perspectives. *Computer Assisted Language Learning*, 1–26.

<https://doi.org/10.1080/09588221.2021.2021241>.

Kulik, A., & Dobler, M. (2023). Stakeholder participation in the ISSB's standard-setting process: The consultations on the first exposure drafts on sustainability reporting. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 14(7), 349–380.
<https://doi.org/10.1108/SAMPJ-05-2023-0314>.

McKinsey & Company. (2020). How artificial intelligence will impact K-12 teachers.
<https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Industries/Social%20Sector/Our%20Insights/How-artificial-intelligence-will-impact-K-12-teachers/How-artificial-intelligence-will-impact-K-12-teachers.pdf>.

PRI Association. (2024, December). PRI response to Thailand SEC consultation on the ISSB roadmap. <https://www.unpri.org/consultations-and-letters/pri-response-to-thailand-sec-consultation-on-the-issb-roadmap/12969.article>

Roche, J., & Yudha, E. P. (2023). Seeds of change: How will the creation of the International Sustainability Standards Board affect sustainability reporting by agribusiness? *Qeios*.
<https://www.qeios.com/read/ZUG96G>

OECD (2015), *Social Impact Investment: Building the Evidence Base*, OECD Publishing, Paris.
<http://dx.doi.org/10.1787/9789264233430-en>

Wu, R., & Yu, Z. (2023). Do AI chatbots improve students' learning outcomes? Evidence from a meta-analysis. *British Journal of Educational Technology*, 55(1), 10–33.
<https://doi.org/10.1111/bjet.13334>.

เอกสารภาษาไทย

SDThailand (2566), อินไซต์คนไทยเกี่ยวกับการบริจาค เทรนด์ผู้บริจาคเริ่มมีอายุน้อยลงเรื่อยๆ ปัจจัยหลักเพื่อ ‘ความสุขทางใจ’ ส่วนการลดหย่อนภาษี เป็นแค่ ‘ของแถม’.
<https://www.sdthailand.com/2023/01/thai-insight-about-donation-by-rama-foundation/>

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2563), รายงานความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย ปี 2562.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2567), รายงานความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย ปี 2566.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2557), ไขความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556), การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ, เสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2564), โครงการวิจัยเพื่อประเมินผลและถอดบทเรียนการพัฒนาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, เสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2565), โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ประกอบระบบการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, สนับสนุนโดย กองทุนส่งเสริม ววน. และหน่วย บพท.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2566), โครงการสำรวจการจัดทำรายงานความยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดประเด็นความยั่งยืนที่มีนัยสำคัญของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย: เอกสารสรุปงานวิจัยและบทสรุปเชิงนโยบาย. สำนักงานกองทุนพัฒนาตลาดทุน (CMDF). <https://www.cmri.or.th/publication-database/achievement-cmri-publication/63C-Exploring-Thai-listed-companies-corporate-sustainability-reporting-and-the-stakeholder-involvement-in-corporate-materiality-analysis>

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2567), การสังเคราะห์นโยบายสาธารณะและการสร้างเครือข่ายนักวิจัยเชิงนโยบาย. ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)

สถาบันไทยพัฒน์ (ม.ป.ป.), Social Investment: ลงทุนให้ (โลก) กำไร.

<https://www.thaicr.com/2017/06/social-investment.html?m=0>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (2560), ปรากฏการณ์ใหม่ “การลงทุนด้านสังคม”.

<https://www.thaihealth.or.th/ปรากฏการณ์ใหม่-การลงทุน/>